

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Ivan Maesen VTI 3580 Beringen	Afvalbeleid: beperken en selectief afvoeren van afval.	Energieverbruik: vooral verwarming. Door de oude infrastructuur is er veel warmteverlies. Gebouwen met slechte isolatie. Verwarmingsinstallaties met zeer rudimentaire regeling. Er is wel beterschap op komst. In 2013 hopen we naar een nieuwe, zeer milieuvriendelijke, campus te verhuizen.	Ideeën voor milieuacties verzamelen, bedenken, uitwerken die leerlingen van secundaire scholen aanspreken.	Moeilijk te meten, maar een mentaliteitsverandering bereik je enkel door te blijven motiveren, te sensibiliseren.	Uiteraard. Zuinig omspringen met papier. Elektrische toestellen zoals pc, projector niet langer inschakelen dan nodig. Licht in de gangen doven... Als er in de lessen aanrakingspunten zijn met het milieu speel ik daarop in.	Milieu wordt stiefmoederlijk behandeld. Er zijn geen extra middelen of extra uren voor. De maatschappij vraagt steeds meer van het onderwijs. Elke week hoor je wel iemand op radio of tv verkondigen "In het onderwijs zou men.....". Maar "wie" dat moet doen, "wanneer" men dat moet doen" en met "welke middelen", vragen weinigen zich af...
	Annemie Dermine Pee & Nel 3000 Leuven	Waterton, groentetuintje, kippen. Kinderen bewust maken van de problematiek. Kleine stadsschool profilen als een groene school.	Veel willen bereiken met weinig middelen.	Praktische hulp. Opvolging. Veel ideetjes.	Zeker.	Dat probeer ik toch, ik ben al langer bezig met milieu en biologische cultuur.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Alex Appermont Buitengewoon Onderwijs De Berk 3500 Hasselt	Herinrichting van het schoolbos: educatief pad, speelzone, inlands bos. Compostpark, eco-kids, kippenproject, afvalstraatje. Sensibiliseringsacties i.v.m. energie, water, lucht...	Ouders actief betrekken bleek moeilijk; onze ouders wonen meestal op een grote afstand van de school. De meeste kinderen komen trouwens met de bus.	Dat we bij theoretische of praktische problemen bij jullie terecht kunnen; als backup.	Veel acties hebben enigszins geleid tot gedragsverandering.	Vanzelfsprekend.	Wilt u i.s.m. de minister van onderwijs eens bespreken of er geen tijd kan vrijgemaakt worden voor milieu? Milieu voorzien in de uurroosters, er de middelen voor ter beschikking stellen ...
	Berlinda Meyvaert Basisschool De Panda 9000 Gent	De school beschikt over een mooie ecotuin. Iedere week wordt er op vrijdagmiddag met een groep kinderen gewerkt in de tuin. Wij hebben 5 kippen op school die de lekkere eetmaalrestjes met plezier verorberen.	De moed erin blijven houden om verder aan het project te blijven werken. Het financiële aspect: alles is duurder geworden, ook de plantjes en het kippeneten. Er moeten trekkers zijn om het hele team enthousiast te maken.	Dat ze ons tips geven en in contact brengen met andere projecten.	De kinderen, hoofdzakelijk flatbewoners, zijn heel trots op hun tuin. Zij houden een oogje in het zeil tijdens de vakanties en weekends. Zij gidsen regelmatig bezoekers door onze tuin.	Ik draag mee zorg voor ons milieu en zit in de werkgroep van de tuin. Ik ben ook de MOS-verantwoordelijke in de Pandaschool.	Graag financiële of materiële ondersteuning.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Christel Vercauteren De Weide 9420 Erpe -Mere	Bewust omgaan met drinkwater.	Afval beperken.	Heel veel praktische tips om zowel ouders als leerkrachten als kinderen te stimuleren om zich milieubewust te gedragen.	Ja, de kinderen letten bij het werken met een thema heel goed op, bijv. i.v.m. drinkwater .	Ja, door in aanraking te komen met de materie word je zelf ook heel bewust van de problematiek. En dan beseft je ook pas ten volle hoe moeilijk het is om iedereen te overtuigen van het nut van een milieubewuste houding.	Nog meer campagnes i.v.m. energiebesparing.
	Cynthia De Witte MPIGO-Sterrebos 8800 Rumbeke	Melk in retourflesjes. Aankankelijk kreeg alles wat MOS aanging heel wat tegenwind. Na vier schooljaren wordt MOS niet meer in vraag gesteld. Dat het milieuthema intussen brandend actueel is, zal er ook wel mee te maken hebben. Het doet deugd als er eens een voorstel uit een onverwachte hoek komt.	Centraliseren is quasi onmogelijk. Lokalen, afdelingen en speelplaatsen liggen zo verspreid, dat bijv. verzamelpunten voor afval en de plaats voor een regenton heel moeilijk te bepalen zijn. De meeste kinderen komen met de bus naar school, daardoor kan het thema verkeer niet uitgebreid aan bod komen.	Dat ze de informatie blijven verzamelen en verspreiden. Dat ze MOS warm houden in hun afdeling. Dat ze actief blijven meezoeken naar nieuwe actiepunten. Door hun medewerking, blijf ik ook tijd vrijmaken voor MOS.	Ja. Maar ik heb de jongste kinderen van de lagere afdeling: de school en ook MOS zijn telkens nieuw voor hen. Wel spreken veel oudere leerlingen mij aan i.v.m. MOS en hun inzet.	Ja. De voorbeeldfunctie werkt. Lichten uit, deuren dicht, geen water verspillen. Aan 1 kant bedrukt papier gebruiken in de klas, sorteren van het afval, de lege kratten met retourflesjes wegzetten, de GFT-emmers ledigen. Dat doe ik met de klas. Wekelijks controleer ik de compostvaten.	Belonen helpt veel meer dan zeggen, verplichten, verbieden. Dat ervaren we in ons MPI. Misschien moet dat ook meer gebeuren in de grote mensenwereld?

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Daisy Vanacken Basisschool GO Herckerhof 3540 Herk de Stad	Brooddozen – glazen flesjes – drinkbussen – compostvat. Drinkwaterfontein Dikke-truiendag – stroom- en watercontrole in de klassen en gangen. Aanleg van tuintje (groenten, kruiden, bloemen) – fruitproject. Fietscontrole – fietsbehendigheid – aanleg fietsstalling.	Medewerking alle leerkrachten. Medewerking onderhoudsman. Opvolging door de directie.	Jaarlijks contactmoment op school met directie, leerkrachten en onderhoudsteam.	Ja, jonge kinderen staan zeer positief tegenover milieuactiviteiten en reageren meer bewust.	Zeer zeker. De meeste initiatieven op onze school worden gestuurd vanuit mij en mijn klas.	Misschien een financiële steun voor MOS- activiteiten, uitstappen, infrastructuur...?
	Dirk Bormans Tuinbouwschool O.L.V. 3800 Sint-Truiden	Blikjes vervangen door flesjes, sorteren door milieustraatjes, containerparkje, papier verzamelen. Twee tuinen met zitgelegenheid. Recto verso kopiëren – opstarten van milieuraad Drinkfontein Meter op mazouttanken, timers op verlichting.	Veranderen naar duurzame oplossingen verloopt traag. Financiële problemen.	Voortdurend nieuwe acties en projecten. Goed bereikbaar voor de leerkrachten.	De leerlingen die je bij de projecten betreft, zijn gemotiveerd om verbeteringen aan te brengen. De anderen laten zich passief leiden door de milieu – initiatieven.	Jazeker!	Coördineren van milieu - en gezondheidsinitiatieven vraagt veel inspanningen. Het zou wenselijk zijn om hiervoor een aantal uren vrij te maken voor de milieuverantwoordelijken. Het zal het milieu ten goede komen.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Donald Dupon Olva Vivenkapelle 8340 Vivenkapelle	Nulfractie PMD; verplichte boterhamendoos + hervulbare drinkbus (schoolreglement); Inzamelpunt voor batterijen, inktcartridges en toners, compostvat voor fruitresten, composthoop voor groot tuinafval, kippen voor refterresten. Moestuin, kruidentuin, ontdektuin, kippenren, voederplanken, nestkastjes...	Water: bij de restaurantie van onze school zo'n 10 jaar geleden werden alle sanitaire installaties aangesloten op het drinkwaternet, helaas een onherroepelijke ingreep...	Dat ze scholen aanmoedigt om aan MOS te werken, maar tevens de weg van de geleidelijkheid aanraadt. Geen MOS voor het logo, wel voor de duurzaamheid. Dat ze verder voortdoet zoals ze bezig is.	Toch wel, zeker op vlak van afval (sorteren). Ook wel meer respect voor dieren en planten.	En of: verplaatsingen per fiets, milieubewuste aankoper, vegetariër, natuurgids, puur ecologische (sier)tuinier...	Offer de weinige restjes die (West-)Vlaanderen aan natuur nog heeft niet op aan de economie (cfr. Lappersfortbos, clubstadion enz...)
	Els Doom Vrije basisschool Gistel Gravenbos (kleuterafdeling) 8470 Gistel	Volledig PMD vrije school. Drinkfles + koekje zonder papier in een plasticdoosje. Uitstappen: fluojasje. Handen wassen in een bekkentje met water. Stoffen servetten en zakdoeken i.p.v. papieren. MOS-hoekje in de inkom zodat alle ouders op de hoogte blijven. MOS-pagina op de site. Sorteren van afval + fruitafval gaat naar de compostbak.	Het schoolbestuur bij de MOS-werking betrekken Soms moeilijk te combineren met gezondheidsbeleid (stoffen zakdoeken zijn minder hygiënisch dan wegwerpzakdoeken). Het doortrekken van het afvalbeleid naar de middelbare school. Soms wat beperkingen: we zijn een vestigingsplaats met enkel kleuters.	Dat we suggesties krijgen hoe het beter kan. Dat ze de samenwerking met milieudiensten stimuleren (netoverschrijdend!)	Heel zeker: alle kleuters zijn er zich heel goed van bewust.	Ja, ik ben veel milieubewuster geworden sinds ik MOS- verantwoordelijke ben. Ook thuis. Ik probeer zoveel mogelijk een voorbeeld te zijn. Mijn boterhammen zitten ook in een brooddoos, drank in een thermos of drinkfles. Thuis sorteer ik ook mijn afval.	Extra geld om met alle scholen van de stad of gemeente samen te werken aan MOS-opvoeding. In Gistel werken alle scholen aan hetzelfde werkpunt en hetzelfde logo. Hier hebben we het gevoel dat we samen iets doen., dat we geen losse schakel zijn. Beloon scholen die heel bewust aan MOS-opvoeding doen.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Fritz Geerts Technicum 3800 Sint-Truiden	Scholenfietsproject met fietsatelier.	Voldoende medewerkers vinden, tegenwoordig zijn er zoveel thema's waaraan je moet werken. Hierdoor krijg je een versnippering van de trekkers in een school.	Extra ondersteuning met mooie gratis affiches. Bvb.: affiche om boven drankfontein te hangen om het drinken van water te promoten.	Ja, de meesten wel.	Ja.	Als nijverheidstechnische school hebben wij heel wat afval te recycleren. Wij hebben hierin een hele weg afgelegd, met een serieus kostenplaatje. Ik vind dat er ook materiaal ter beschikking moet komen van scholen. Alle veranderingen kosten geld, waar zijn de hoogste noden, milieuzorg of...?
	Gert Jannes SBSO Zonneweelde 3920 Lommel	Composteringsinstallatie + takkenwal; gescheiden ophaling van afval. Zwerfvuilmeter; zuinig energiegebruik: verlichting met sensor in de toiletten, stickers/affiches en deurhangers; hergebruik van het regenwater voor sanitair; goede isolatie, zuinig verwarmingssysteem op aardgas; digitalisering van de administratie.	Het behalen van een derde logo: welke domeinen selecteren? Hoe eraan beginnen? Het in stand houden van de bereikte resultaten vergt ieder schooljaar meer energie. Stilstaan = achteruitgaan. Gelukkig slaagt het schoolteam er altijd wel in het vuur opnieuw aan te wakkeren en worden er verbeteringen aangebracht.	Scholen die nog niet zijn ingestapt extra stimuleren. Professionele en gedreven ondersteuning van scholen tijdens alle fasen van het proces (voor ons schitterend ingevuld door Annita Gijbels). Blijvende ondersteuning van logo3 – scholen om de realisaties ook in de toekomst te kunnen handhaven en eventueel te kunnen uitbreiden.	Hier kan ik alle eerlijkheid JA op antwoorden. De gescheiden afvalophaling in combinatie met zuinig energiegebruik en het gebruik van de composteringsinstallatie met takkenwal is al goed ingeburgerd bij onze leerlingen en leerkrachten.	Een volmondig JA. Bovenvermelde initiatieven zijn als het ware voor mij, en vele collega's, een tweede natuur geworden. Waar ik vroeger het licht al eens durfde te laten branden of buitendeuren vergat te sluiten, overkomt me dat vandaag nog zelden (een verstrooide dag heeft iedereen al eens, nietwaar).	Deelname aan MOS is als een bindmiddel; een functioneel en wel ondersteund initiatief om leerlingen en leerkrachten samen te laten werken aan milieu en natuur. Mijn advies voor de minister: 'Blijf geld vrijmaken om dit waardevol project te laten doorsijpelen in alle scholen met uitbreiding naar andere openbare diensten.'

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Evelyne Huysentruyt BLO De Brug 8500 Kortrijk	Kinderen en ouders van onze school zijn milieubewuster.	Aansluiting op het regenwater.	Goede ondersteuning en tips (maar dat is al prima!)	Ja zeker!	Ja, ik probeer zo veel mogelijk ecologische producten te kopen, brooddoos, koekjes voor de kinderen in bulk en dan in een koekjesdoos en niet afzonderlijk verpakt.	
	Ignace Kint Vrij Technisch Instituut 8400 Oostende	Onze school is een technische school met heel wat afdelingen en ongeveer 1100 leerlingen. In een periode van 5 jaar zijn we van een "vuile" school geëvolueerd naar een "duurzame" school.	Het blijft moeilijk om de leerlingen te sensibiliseren. Ze zijn niet zo mondig als leerlingen uit het aso. Ook het zwerfvuil op de speelplaats blijft een terugkerende bron van ergernis.	Een gefundeerde begeleiding en niet aflatend enthousiasme.	De meerderheid wel; een aantal leerlingen heeft zich geëngageerd in de leerlingenraad en dat werkt aanstekelijk.	Dat spreekt voor zich, niet alleen in mijn lessen maar ook als milieucoördinator heb ik een grote verantwoordelijkheid en een voorbeeldfunctie.	Uren vrijmaken zodat een degelijk MOS- en gezondheidsbeleid op school kan worden gevoerd.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Juf Isabel Stedelijke basisschool 9160 Eksaarde	Bessentuin, kippenhok, afvalsortering, zwerfvuilacties, brooddoos, wekelijkse fruitdag, MOS-werkgroep, waterbesparende kranen in de WC's, recto verso kopiëren, tochten met milieuboot, de leerlingen worden gestimuleerd om met de fiets te komen, milieuthema's komen aan bod in de leerlingenraad, enz.	Tot nu toe was ons grote knelpunt de brikjes op school. Gelukkig is daar verandering in gekomen. De leerlingen drinken nu melk en chocomelk uit flesjes. En dat is een groot succes! En lekker ook! Ook water en spa drinken we uit grote flessen.	Nieuwe tips en ideetjes om milieuzorg op school te stimuleren en verbeteren. Ons op de hoogte houden van interessante activiteiten i.v.m. milieu zowel voor kleuters als lagere schoolkinderen.	Ja. Doordat de school milieubewuster is, nemen de leerlingen die houding over. Bijvoorbeeld afval sorteren, brood in brooddoos, woensdag fruitdag, drankjes uit flesjes... De leerlingen doen dat heel spontaan en hebben er nog plezier aan ook.	Ja.	Een bezoekje aan onze school?
	Jan Macharis Vrije Basisschool 9280 Wieze	Veilig en milieuvriendelijk naar school dankzij beloningsysteem. Kiss & go-zone, gespreid brengen van de kinderen, doordacht parkeerbeleid, stimuleren om te voet of met de fiets naar school te komen, stadswacht aan schoolpoort, iets later komen afhalen van de kinderen, parkeren op parkeerplaatsen iets verder gelegen van de schoolpoort...	Ouders, leerlingen, leerkrachten, gemeentebestuur en politie blijven motiveren om steeds milieuvriendelijk naar school te komen of te helpen ondersteunen.	Misschien nog iets meer logistieke steun zoals bijvoorbeeld affiches, spandoeken, gadgets, flyers, stickers... of eventueel aanwezig zijn op een activiteit. Een "vreemd" gezicht kan misschien nog iets meer resultaat en respect voor onze acties afdwingen.	Zeer zeker! Heel wat meer leerlingen komen nu terug met de fiets naar school. Vele kinderen wijzen hun ouders op het belang van de kiss & go-zone. Zelfs onze kleuters zeggen precies waar de ouders moeten stoppen.	Milieu én veiligheid zijn mijn stokpaardjes. Daarom ook de keuze om eerst voor het thema VERKEER te kiezen. Maar we hebben al jaren ook een zeer goede werking met onze natuurouders.	Campagne opstellen i.v.m. veilig en milieuvriendelijk verkeer. Is er geen mogelijkheid om via PWA-cheques mensen aan te werven als gemachtigd opzichter, natuurouder, hulp bij MOS-acties? Alle scholen hebben hier baat bij en hierdoor kunnen we langdurige werklozen ook nog een job aanbieden.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Jim Lafère KTA 1090 Jette	Logo 2 gehaald in het schooljaar 2007.	Voldoende deelnemers vinden.	Feedback op onze manier van werken op school.	Ja, we merken dat als we intensief aan milieuzorg werken, het ook bij de leerlingen begint door te dringen.	Ja.	Waarom is MOS nog steeds <i>vrijblijvend</i> op school, hoewel het wel klaar en duidelijk is welke impact wij allemaal hebben op het milieu?
	Jimmy Swinnen GO! De springplank 3680 Neroeteren	De leerlingen leerden afval sorteren en recycleren aan de hand van een afvalmuur op de speelplaats. Geen rondslingerend afval meer op de speelplaats.	Andere leerkrachten warm maken voor MOS.	Dat ze af en toe eens langskomen op school om ondersteuning en tips te geven. Met Sandra Diris hebben we een leuke en ontspannen samenwerking.	Ze wijzen andere leerlingen erop als er iets wordt weggegooid op de speelplaats of als ze iets in de verkeerde vuilnisbak deponeren. Ze zijn zich ook meer bewust van de grote afvalberg en weten dat ze hier zelf iets aan kunnen doen.	Ja. Vier soorten vuilnisbakjes in de klas. Ik werk aan thema's zoals afval, opwarming van de aarde. Ook aan een aantal klasoverschrijdende projecten: afvalbrigade op de speelplaats en inzamelen van batterijen. Uitstappen kaderen meestal binnen het domein milieueducatie: bezoek watermolen, waterzuiveringsstation, containerpark.	Het dossier dat men moet indienen om het logo te behalen mag niet zo belastend zijn. Tip: een aantal foto's en een begeleidende tekst zeggen soms meer dan al die aanstiplijsten! Ik denk dat de meeste leerkrachten daarvoor terugschrikken en dat vind ik jammer, want MOS is een superinitiatief.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Jos Eggermont Vrije basisschool 'de Graankorrel' 8940 Geluwe	Streven naar een verkeersveilige schoolomgeving. Oprichten van een enthousiaste verkeerswerkgroep waar ook buurtbewoners en de wijkagent deel van uit maken.	Energiebeleid. Oude schoolgebouwen, weinig isolatie, enkel glas, hoge plafonds. Het energieverbruik swingt echt wel de pan uit.	Goede raad en de nodige informatie. Af en toe een bemoedigend schouderklopje. Maar dat krijgen we al. Ik ben echt wel tevreden over de begeleiding van mevr. Veldeman.	Ja. Het dragen van een fluojasje is bij de meesten een vanzelfsprekendheid geworden. We proberen ook op school te sorteren: papier en karton, batterijen...	Ja. Ik stimuleer leerlingen en leerkrachten om wat zuiniger met energie en papier om te gaan. Iedereen draagt een fluojas, ook de collega's en ikzelf. Ik nam contact op met de plaatselijke groenpunt- verantwoordelijke i.v.m. een groene schoolomgeving.	Help de scholen hun oude gebouwen te renoveren: energiebesparing!
	Kathleen Machiels GVBS "De Bron" 3440 Budingen (Zoutleeuw)	MOS actueel/levendig houden op school	We hebben ons eerste MOS-logo. Maar we zien het niet zitten om voor het tweede logo te gaan. Teveel papierwerk!	Dat ze ons meer bijstaan in het invullen van de paperassen. Dat ze ons helpen zoeken naar dingen die we nog extra kunnen doen voor MOS.	Ja, we besparen op energie (licht en verwarming). Ook het kraantje draaien we dicht. De meeste lln. gebruiken een brooddoos en een drinkbeker en een koekendoosje. Er komen meer lln. met de fiets naar school.	Ja. Ook ik gebruik een brooddoos, een koekendoosje en een navulbaar drankflesje. Er gaat ook steeds aandacht naar het kraantje, de lichten en het sluiten van de deur.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Linda Evens Vrije Kleuterschool 3950 Kaulille-Bocholt	Kippen in een mooi hok. Een tuintje, dit moeten we nog verder afwerken. Sorteren van papier, plastic... Gebruik van koekendoosjes: kleuters laten de verpakking thuis. Drinkbekers i.p.v. tetrabrikjes. Gebruik van compostvat.	Externen warm maken om ons te komen helpen met sommige projecten: bvb. kippenwei zuiver maken samen met kleuters, ons tuintje verzorgen samen met kleuters. (we vragen hiervoor ouders, grootouders... weinig reactie)	Tips en ideeën die we kunnen opzoeken op het internet.	Kleuters wijzen elkaar erop dat er minder afval is als we de papiertjes van de koekjes thuislaten. Kleuters helpen met sorteren: afval van knutselen, fruitschillen.	We proberen er als kleuterleidsters ook op te letten dat we sorteren. In de herfst laten we de kleuters blaadjes helpen opruimen. We proberen de leidsters ideeën en tips aan te reiken voor concrete activiteiten i.v.m. MOS. We proberen als school elk schooljaar een MOS-project uit te werken.	I.v.m. verkeer: budget vrij maken voor verkeersvestjes voor al de leerlingen van het basis – en secundair onderwijs. Scholen een budget geven voor het realiseren van een MOS-project. Bvb. een tuintje aanleggen: het is mooi, maar de school moet het allemaal zelf financieren.
	Lydia Engelen Humaniora Kindsheid Jesu 3500 Hasselt	Afval sorteren en zorgzaam omgaan met energie.	Een groot aantal leerlingen en leerkrachten die niet meewerken.	Ideeën voor een geslaagde aanpak.	Ik heb het gevoel dat ik ondanks alle inzet weinig verschil merk.	Ja.	Kunnen we niet meer financiële hulp krijgen voor bvb. de isolatie van de schoolgebouwen?

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Mieke Terriere VB Nieuwstad- Bulskamp 8630 Bulskamp	Het containerpark. Thema verkeer.	Regenwater gebruiken.	Dat ze eens komen zeggen of we goed bezig zijn. Want wij denken telkens dat we goed bezig zijn, maar blijkbaar is het niet zo. Nochtans bereiken we veel bij de kinderen, maar dat staat niet altijd op papier.	Ik denk het wel.	Ja. Recycleren doen we volop thuis. Zonnepanelen voor elektriciteit...	Steun meer de mensen die iets doen voor het milieu. Als je bijvoorbeeld op gas rijdt, moet je nog een grote taks betalen. Niet echt logisch.
	Patricia Geladé Kunsthumaniora 3500 Hasselt	Het gebruik van een beamer en projectiescherm tijdens klassenraden vervangt massa's papier.	Het afvalprobleem in de refter van de leerlingen moeten we beter aanpakken: er staan wel sorteerbakken met aanwijzingen, maar de meeste leerlingen weten soms nog niet goed waar ze bepaald afval moeten achterlaten.	Ik zou samen met het MOS-team al bestaande projecten willen verbeteren (bv. het sorteersysteem in de leraarskamer uitbreiden) en geplande projecten zo snel mogelijk realiseren (bv. het wekelijks uitdelen van fruit).	De verantwoordelijkheid is verdeeld: sommige leerlingen waren al zeer milieubewust, terwijl anderen dankzij schoolprojecten bewuster zijn geworden. Helaas heb ik de indruk dat de meerderheid toch regelmatig aansporing nodig heeft.	Mijn aandacht voor het milieu is zeer groot, zowel thuis als op school. Die milieubewuste houding is voornamelijk te verklaren door mijn studies (biologie en milieuwetenschap) en mijn voorliefde voor alles wat met natuur te maken heeft.	Om het milieu te sparen, moet België de milieurichtlijnen inzake afvalverbranding, luchtverontreiniging, bescherming van biodiversiteit en waterkwaliteit uitvoeren. Dat gebeurt echter niet volgens plan. Is er geen strengere wetgeving nodig om deze richtlijnen te realiseren zoals het hoort?

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Patrick Deconinck Freinetschool De boomhut 8200 Sint-Andries	Plaatsen van 17 foto-voltaïsche zonnepanelen. Traditionele nieuwbouw, duurzaam met aandacht voor goede isolatie. Recuperatie van regenwater. Gebruik van zoveel mogelijk spaarlampen.		Opvolging van energiegebruik.	Ja.	Ja.	Verdere en meer subsidiering van het gebruik van alternatieve energie.
	Thierry Degruyter Vrije Basisschool Zandvoorde 8400 Oostende	Het mijden van zo goed als iedere vorm van PMD door over te schakelen naar glazen verpakkingen. Wie een brikje van thuis meebrengt mag dat, maar de verpakking moet terug mee naar huis.	Blijvende inzet bij kinderen en schoolteam om iedere dag weer alle afspraken op milieuvlak na te leven.	Ondersteunende materialen om bepaalde milieuthema's uit te werken.	We zijn nu opnieuw gestart met het sensibiliseren van de leerlingen zodat ik daar nog geen zicht op heb.	Ik denk het wel. Al is het ook voor mij een kwestie van iedere dag weer alert te zijn.	Bepaalde acties die er op school op gericht zijn milieubewuster te handelen, kosten vaak ook pakken geld. Ik denk hierbij aan alle ingrepen om energie te besparen die tevens ook tegenwoordig komen aan een beter milieu. (verwarming, verluchting...)

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Agnes Vandebroucke Margareta-Maria- Instituut Basisschool Kortemark	Nieuwe ramen, zuiniger verlichting, aardgas, deurpomp, computers sluiten automatisch af. Drank in flesjes, beter sorteren, groen op speelplaats, groene ridders, MOS- werkgroep, boterhamendozen, drinkfles, bewustwordingsproces, veiligheid aan schoolpoort.	Nog geen afvalvrije school! Geen milieuvriendelijke kuisproducten. Geen gerecycleerd papier.	Nog meer actie voor kleuters. Meer actie i.v.m. mobiliteit: te voet, per fiets, samen rijden. Bewuster verbruik controleren.	Ja.	Ja, met fiets naar school.	Reclamefilmpjes voor kinderen over milieuvriendelijk verplaatsen naar school, over afval voorkomen. Subsidies voor wie bewijst dat er milieuvriendelijk schoolmateriaal wordt gekocht.
	Alfons De Kegel en Michel De Couck Vrije Basisschool 9404 Aspelare	Klimaatwijken: -18%. Paddenoverzet was een groot succes en wordt traditie. Samenwerking met plaatselijke afdeling natuurpunt: beheer van een perceel. Naschoolse activiteit op de dag van de natuur i.s.m. natuurpunt: bomen aanplanten. Paddenoverzet. Duiven- en kippenweek.	De Tijd.	Goed bezig. De contacten zijn vriendschappelijk en gewoon.	Zeker weten. De leerlingen komen bijna dagelijks met vragen over MOS. Samen zoeken we dan antwoorden.	Vanzelfsprekend. Michel = natuurgids.	Beter samenwerken met minister van verkeer. Koyotonorm halen is één, beweren dat transport mede verantwoordelijk is is twee, maar steeds meer wegversmallingen zonder voorrangsregel met een grotere CO ₂ uitstoot tot gevolg, is drie. Veel strenger en beter toezicht op tuinvuurtjes, zij zorgen voor veel CO maar worden door de vingers gezien.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Ann Dugardein Basisschool De Lenaard 8380 Dudzele	Sorteren van alle afval in elke klas en elk lokaal. Vorig jaar het MOS-thema op school, maar het leeft nog steeds onder de kinderen en leerkrachten. Het is zodanig vanzelfsprekend geworden om alles netjes in de daartoe bestemde vuilnisemmer te gooien dat we het ons niet meer anders kunnen voorstellen.	Die eeuwige bureaucratie! Een MOS-handelingsplan opstellen, verslagen opmaken, motiveren van activiteiten binnen je MOS-thema. Al die noodzakelijke papieren die je moet verzamelen om aanspraak te maken op je logo, vergroten de planlast jammer genoeg!	Dat ze het milieu een warm hart toedragen en met ideeën en activiteiten de hele school hiervoor warm maken.	Ze staan meer stil bij het milieu. Ze proberen waar ze kunnen hun verantwoordelijkheid te nemen. Dat is niet alleen de verantwoordelijkheid van de school! Ook hoe ze thuis leren omgaan met het milieu, is bepalend. Het moet gewoon een automatisme worden om verantwoordelijk te handelen, op school én thuis.	Natuurlijk probeer ik zelf ook zo milieubewust mogelijk te leven: spaarlampen, elektrische apparaten met A-labels thuis, sorteren, recyclen, glazen flessen i.p.v. plasticen, wat vaker de fiets nemen i.p.v. de auto. Ik draag mijn steentje bij. Ik probeer natuurlijk het goede voorbeeld te geven.	Initiatieven als MOS heel veel steun en middelen geven! Want tenslotte zijn de kinderen de toekomst hé. Als ze van jongs af aan hebben geleerd dat ze voorzichtig met de natuur moeten omspringen zullen ze dit hopelijk integreren in hun levensstijl.
	Catherine De Roover Vrije Basisschool Dol-fijn 9160 Eksaarde	Zorg dragen voor het milieu door: afval voorkomen, juist sorteren, zwerfvuilacties; besparen op water, niet vervuilen; milieuvriendelijk en goed zichtbaar naar school komen. Sinds dit jaar ook gezonde voeding en beweging in de kijker.	MOS is zeer waardevol. Maar lesprogramma's dienen afgewerkt, werkboekjes moeten uitgewerkt. Er zijn ook zoveel andere activiteiten: grootouderfeest, kerstmarkt, kerstspel, schoolfeest... Toch mogen wij zeker niet klagen over de bereidheid van leerkrachten om mee te werken aan MOS. Integendeel, zij werken enthousiast mee aan een milieubewuste school.	Materiaal, tips, adviezen, ideeën doorspelen. Interesse, opvolging.	Zeker, ze krijgen ook meer verantwoordelijkheid op school: bijv. compostkids, waterprofessors, milieuagenten, energieverantwoordelijken. Ze zijn ook kritisch voor elkaar: als iemand zijn boterhammetjes in aluminiumfolie verpakt heeft, mag die zich wel aan enkele opmerkingen verwachten.	Ik probeer zelf zoveel mogelijk te fietsen, afval te voorkomen, goed te sorteren, composteren, geen water verkwisten, respect te hebben voor de natuur. Ik vind het steentje dat ik bijdraag klein. Maar als ik de hele school kan warm maken en alle steentjes samen leg, van leerkrachten, van leerlingen en van ouders, voel ik mij al veel beter.	Er zijn veel leuke en interessante initiatieven i.v.m. MOS. Van wat gratis of goedkoop is, maken wij gretig gebruik. Tegen verscheidene ideeën moeten we echter nee zeggen door het prijskaartje. Milieueducatie is zeer belangrijk. Jammer genoeg is de opwarming van de aarde brandend actueel. Via de kinderen bereiken we ook de ouders. Samen kunnen we zorgen voor een goede toekomst.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Daniel Acke Vrije basisschool 9940 Ertvelde	Eerste schooljaar: water en afval en heel wat activiteiten die de kinderen bewust maakten van de noodzaak van afvalarm kopen, het belang van zuiver water en er zuinig mee omgaan. Tweede schooljaar: verkeer met o.a. autoluwe dag. Derde schooljaar: energie met o.a. een miniatuurpretpark met zoveel mogelijk alternatieve energie.	We zitten nogal krap wat natuur in de omgeving en op onze school zelf betreft. Daar trachten we op een bescheiden manier iets aan te doen door bijvoorbeeld voedertafeltjes te plaatsen en een vleermuizenkast. We dragen zorg voor onze enige trots op de speelplaats , een oude paardekastanjeboom.	Dat ze een blijvende steun voor ons team zijn. Ze geven ook heel wat zinvolle MOS- tips. We zijn best tevreden over hun inbreng.	Ik denk van wel. Toch blijft geregelde herhaling een noodzaak! Kinderen zijn meestal ernstig bezig en ook vaak bezorgd over milieu en natuur.	Ik tracht zo veel mogelijk mijn steentje bij te dragen, zeker wat natuur betreft. Ik rij naar school met de fiets, kleine verplaatsingen (zelfs tot ongeveer 20 km) doe ik steevast met de fiets. We trachten aankopen afvalarm te houden en onze eigen jongeren zoveel mogelijk positief te stimuleren i.v.m. milieu en natuur	Dat vooral niet de eenvoudige en kansarme mensen moeten opdraaien voor de milieueffingen die lopende zijn en in de toekomst voor hen meer en meer een last zullen zijn. Straf de 'rijke kaste' maar voor hun verspillingen, want zij oordelen vaak niet zo milieuvriendelijk.
	An Seynnaeve Instituut Mater Amabilis 8940 Wervik	Kamerplanten, drankfonteinjes. In elk klaslokaal: doos met kladbladen van mislukte kopijen. We maken examenkladbladen van reclamebladen. Deelname aan zwerfvuilactie van de stad Wervik. Milieuvriendelijk kopieerpapier. Vervanging oude door nieuwe ramen met dubbel glas. Vervanging oude stookketel. Invoer automaat met statiegeldflessen.	Afval, hoewel dat al goed afgenomen is door verbod blikjes.	Enthousiasme.	Ik zie stilletjesaan toch verbetering, sinds er in de media ook zoveel berichtgeving over is. De lln. zien in dat iedereen op dat vlak zijn/haar verantwoordelijkheid moet nemen.	Het is nu al het derde jaar, dat ik met de fiets (20 km heen en terug) naar school kom. Gebruik van een brooddoos, of broodzak. Fotokopieën: recto- verso en zo min mogelijk. Vaklokaal: veel groen.	Mijn leerlingen beslist wel. Dit jaar mogen de lln. van de vierdes in een vakoverschrijdend project, de dikke- truiendag organiseren. Ze kijken er al naar uit. Ieder jaar is het een succes, getuige de vele foto's, de filmpjes en zelfs radio- en televisiebelangstelling! (vorig jaar : radio 2, dit jaar WTV n.a.v. een 'lesdag in open lucht'.)

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Bart De Velder BSGO De Toverfluit 1080 Sint-Jans-Molenbeek	Realiseren en uitwerken van een degelijk energieproject. Onze energiezon die hangt te pronken in de inkomhal van de school, waar klas per klas kan zien hoe zij het doet t.o.v. de andere klassen. Sensibiliseren tot onnodige verspilling, wijzigen van slechte/foute attitudes. (deuren sluiten, lichten	Het afvalbeleid en recycleren kan worden bijgeschaafd.	Tips en materiaal bieden. Positieve handelingen en initiatieven belonen. Werkpunten toelichten, zonder opdringen (er zijn zoveel projecten, en ieder project lijkt voor de verantwoordelijke altijd 'het belangrijkste').	Als (energie)meester van het 5 ^{de} leerjaar, zie ik de leerlingen in het zesde toch meer het licht uitdoen, kraantjes dichtdraaien, verwarming wat minder zetten. Kleine dingen die bijgebleven zijn. Het doet deugd wanneer leerlingen zeggen dat energie en milieu belangrijk zijn, dat ze thuis mama of papa 'op de vingers hebben kunnen tikken'.	Jazeker! Niet alleen op school ga je letten op 'verspilling'. Dat draag je mee naar huis. Door eenvoudig eens je ogen open te trekken, zie je dat er rondom jou een pak energie wordt verspild.	Kan groene energie niet goedkoper? De jeugd is de toekomst... investeer in hen. Want jong geleerd, oud gedaan!
	Bieke Deboo BS Wonderwijs 3570 Alken	In onze wilde bloementuin ontdekken de kinderen verschillende bloemen en insecten. We maken veel gebruik van de openluchtklas. Composthoop, fietsenstalling. Verplaatsen van de ingang omdat de kinderen op een kindvriendelijke en veilige manier naar school kunnen komen.	Belangrijkste knelpunt, het verbruik van stookolie, hebben we kunnen oplossen door een nieuw dak. Het gebouw van de kleuterklassen is nog een probleem. We willen water besparen met regenton, maar dat kost veel + probleem met de afvoerpijpen.	Wij hopen op hen te kunnen rekenen om het probleem i.v.m. waterbesparing mee op te lossen. Alle tips zijn welkom.	Kinderen zijn zich bewust van de afvalberg, maar het ligt soms aan de koophouding van de ouders. De lln. van de MOS-raad nemen hun verantwoordelijkheid. Tijdens vergaderingen evalueren we de voorbije periode en indien nodig wordt er bijgestuurd. Per klas houden we een klasgesprek en zoeken naar oplossingen	Uiteraard, de kinderen leren niet alleen, zij imiteren ook, nemen houdingen over van leerkrachten. Als leerkracht geef je het goede voorbeeld. Ik werk samen met de MOS-leerlingverantwoordelijken. Het hele team mobiliseren en ondersteunen bij het uitvoeren van MOS-acties is één van mijn taken.	Vernieuwingen die we als milieubewuste school willen doorvoeren, zijn dikwijls niet haalbaar door het te hoge kostenplaatje. Dus, maak a.u.b. budgetten vrij voor scholen die zich hiervoor willen engageren. Gemeentesubsidies zijn maar een heel beperkte ondersteuning.

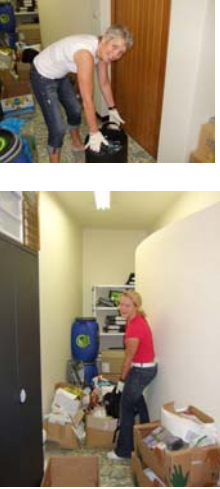

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Chris Verniers Kleuterschool De Toverstaf 9000 Gent	Afval sorteren, zintuigentuin en pad met doe-opdrachten. Kippen en moestuin. Bewustmaking: geen verspilling en recycleren. Drinkfontein en wilgenhut. Vergroening van de buurt. Sensibiliseren i.v.m. verkeer.	95 procent allochtonen, andere visie?	Ondersteuning, samen ouders bewust maken.	Ja, ook al zijn het kleuters.	Ja, natuurlijk.	Een vrachtwagen vol aarde (goede grond) om onze moestuin op te hogen.
	Frederik Ciers Mariaschool 8790 Waregem	Minder vuilniszakken door beter sorteren. Toiletten op regenwater. Kinderen springen bewuster om met afval.	Drankbrikjes op school voor drank i.p.v. glazen flesjes.	Verbeter de wereld begin bij jezelf.	Als je jong begint, is het makkelijker om te motiveren op latere leeftijd.	We doen ons best.	Ik denk dat de aarde te belangrijk is om ze aan politici over te laten.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Debby Van couwenbergh Freinetschool De Kolibrrie 9140 Tielrode (Temse)	De drie logo's door acties te voeren met de kinderen. MOS- verkiezingen, uitwerken van projecten.	De uitwerking van kleine concrete ideeën door tijdsgebrek.	Meer bezoeken aan scholen, nog concreter materialen aanbieden.	Onze school was hiervoor al sterk bezig met MOS. Voor ons is het streven naar een logo dan ook niet echt moeilijk geweest, maar de kinderen hebben nu meer aandacht voor het milieu.	Ik probeer het wel zo veel mogelijk te doen, maar moet bekennen dat ik soms ook de mist in ga.	Extra uren voor MOS bovenop het lessenpakket, dan kan er nog meer tijd ingestoken worden, tijd die niet ten koste gaat van andere ook belangrijke dingen. Maar die krijgen dan voorrang omdat het ministerie ze opneemt in de eindtermen en er hoge eisen aan stelt.
	Dieter De Sterck Sint-Catharina basisschool vestiging De Zwaan 9112 Sinaai	Van heel veel brikjes en aluminiumfolie naar heel veel drinkbekers, koekendoosjes en brooddozen: een hele berg afval minder!	Er komen te weinig kinderen met de fiets en nog teveel met de wagen door een fietsonvriendelijke schoolomgeving.	Geduld, begrip, steun, leuke en handige tips, informatie, documentatie, evaluatie en last but not least: het volgende logo.	Ik vind van wel!. Ze sorteren meer, zijn echt bezig met afvalreductie, letten op waterverbruik, sluiten deuren en doven lichten... Allemaal 'nieuwe' mensjes!	Dat probeer ik zoveel mogelijk, al gebruik ik nog teveel mijn wagen. Als de beide kindjes meegaan naar school komt daar verandering in. Ik let op elektriciteitsverbruik, heb mijn dak geïsoleerd, was me niet te lang, sorteer, bezoek het containerpark, heb de verwarming niet te hoog staan, let op verpakkingen bij het winkelen... Alle beetjes helpen, toch?	Stel: onze school wil (gedeeltelijk) werken met zonne-energie. Voordelen: Je zet veel mensen aan om ook de stap te zetten, je spaart het milieu, uitgespaard geld voor energie kan gaan naar leermiddelen. Een serieuze investering voor een kleine school. Is de overheid bereid hierin tussen te komen?

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Erwin Dauwens B.S.G.O. " De Wijze Eik" 9030 Mariakerke	MOS-leerlingenraad en MOS-politie. Composteren door leerlingen. Herbruikbare drankfles. Niet individueel verpakte koekjes, oudervereniging werkt met helvbare bekers tijdens schoolmanifestaties. Verkeersvriendelijke week. Aanpassing van een gevaarlijke rotonde in de schoolbuurt.	Ouders durven de verantwoordelijkheid niet nemen om mee een fietspool op te starten, te gevaarlijke situatie, zeggen ze.	Nog extra bruikbare tips om verder te kunnen werken aan verkeersvriendelijk gedrag.	Ja, ze selecteren spontaan juist	Het spreekt voor zich dat je als verantwoordelijke inderdaad handelt in de geest van MOS. Het is mijn taak om samen met de andere collega's van onze MOS- werkgroep op school de anderen te blijven sensibiliseren.	Het milieu komt te vaak negatief in de aandacht (opwarming van de aarde ...). Doorbreek de negatieve spiraal en toon de mensen/kinderen dat er heel wat goede verwezenlijkingen zijn.
	Helga en Annick BSGO De vierklaver 9140 Temse	Constant verantwoord sorteren en afval vermijden. Jaarlijkse MOS-dag met verschillende opdrachten en blijvende realisaties (mini-dierentuin, vogelkastjes, voederplankjes, nestplaatsen voor solitaire bijen, egelvilla's, vogelappartement...)	Ouderparticipatie (natuurouders vinden is moeilijk)	Ideeën om ouders meer te motiveren en te betrekken bij de dagelijkse natuur- en milieuzorg op school.	Ja, afval vermijden en sorteren op school. Brooddozen, geen brik of blik of aluminium. Gebruik van hervulbare drinkbussen en flessen. Composteren. Zorgzaam omgaan met water bij toiletgebruik. Keukenafval voor de kippen.	We maakten en gebruiken duidelijke affiches op vuilnisbakken en in de toiletten. We gebruiken geen overbodige verpakking. Controle van drinkflessen en brooddozen in refter. Regelmatig controleren en evalueren van de inhoud van de vuilnisbakken.	Verdelen van educatieve posters met leuke (grappige?) tips . Ter beschikking stellen aan alle klassen van kamerthermometers (zuinig energieverbruik) en CO ₂ -meter.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Franky Douvere MPIGO De Zandkorrel 8480 Eernegem	We zijn gestart met de vergroening van de schoolomgeving in samenwerking met Regionaal Landschap Houtland. Samen bomen en struiken aanplanten met de kinderen om zo onze educatieve groene 'bouwsteen' te zetten voor de toekomst. En vooral ... veel en duurzaam groen voor de toekomst.	Een sterkere participatie van de leerlingen, meer samen met de kinderen ideeën uitwerken. Niet steeds met kant en klaar materiaal vanuit het MOS-team naar de leerlingen stappen. Een grotere participatie brengt ook een grotere motivatie teweeg.	Een ruggesteun en raadgeving bij de uitwerking van projecten en activiteiten. Volgens mij komt een MOS-begeleider op veel plaatsen waar men met MOS aan het werk is, vele indrukken brengen ook een ruimer perspectief.	De kinderen sorteren op een degelijke manier en sinds de start van het vergroeningsproject hebben ze ook echt respect voor hun eigen 'werk' (aanplanting). Als je lesgeeft over de regenworm is het toch veel boeiender als je echt een regenworm in de hand hebt.	Door zelf te MOSSEN wordt mijn kennis over afval en planten, bomen en struiken groter. Er is nog veel te ontdekken. Ook de talrijke facetten die MOS met zich meebrengt, gaande van sociale contacten tot zelfstudie. MOSSEN is niet enkel iets dat je overdraagt het is ook belangrijk dat je het in je draagt.	Money makes the world go round, doesn't it? Jammer dat het ten koste gaat van onze prachtige planeet Aarde. Hoog tijd dat we denken aan de toekomst van morgen. Sensibiliseren van kinderen en volwassenen is een echte noodzaak! Jong geleerd is oud gedaan! En ... laat de USA Kyoto ondertekenen!
	Greta Swinnen Gemeentelijke Kleuterschool "De kleine Picasso" 3440 Halle- Booienhoven	Bewustwording: onze kleuters bewust maken van het gebruik van regenwater en het zuinig omgaan met energie en het gebruik van natuurlijke energiebronnen zoals wind en zonnepaneeltjes. Verworvenheid: afval sorteren, etensresten voor onze diertjes, milieuvriendelijke verpakkingen, kleuters leren fietsen.	MOS-ideeën op kleuterniveau waarmaken is niet gemakkelijk. We moeten de materialen telkens aanpassen (zeker in de beginperiode): een verkeerspiste is bijv. op kleuterniveau niet voorhanden.	Informatie op kleuterniveau, een schouderklopje. We zijn zeer tevreden van onze begeleiders.	Ja, want deze waarden kregen onze jonge kinderen van thuis nog niet mee. Tegen het einde van hun kleutertijd zijn zeker een aantal milieuvriendelijke gedragingen een automatisme geworden.	Privé: ik sorteer papier, heb een compostbak, was met regenwater en ons toilet werkt op regenwater, ik probeer me elke dag zeer milieubewust te gedragen. Op school: zuinig omspringen met papier, correct sorteren, zuinig omgaan met energie, een laatste controle van de verlichting en de thermostaat lager zetten bij het verlaten van de school.	Is het mogelijk om het speelgoed en de wijze van verpakking milieuvriendelijker te maken? Waarom moet alles op batterijen gaan en is alles "over"-verpakt met teveel plastic en geplastificeerd karton?

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Griet Supply GVB Boezinge 8904 Boezinge	Kloostertuin omgevormd tot tuin met verschillende tuinbakken, insectenhoekjes, kruiden, fruitbomen, bessenstruiken, vlinderstruiken... We gaan de schooltuin op een pedagogische, gestructureerde en verantwoorde manier verder onderhouden, exploreren, bestuderen en integreren in onze lespraktijk. Opbouwen van deelthema's per leerniveau en uittekenen van een leerlijn met visie doorheen de gehele school dringt zich op.	Uitbouwen van leerlijn en visie is een tijdrovende opdracht. Het schoolbestuur, de gemeente en de buurt bij het MOS-beleid betrekken is moeilijk.	Zij dragen samen de verantwoordelijkheid om met de MOS-hoofdverantwoordelijke de verschillende projecten en hun deelaspecten uit te werken, de rest van het schoolteam en leerlingen te motiveren om gedreven deel te nemen.	Overduidelijk bij het project i.v.m. de milieuthermometer. Sinds de invoering hiervan, verbonden aan de speelgoedkoffers tijdens de speeltijden, liggen de verschillende speelplaatsen er net bij. Zonder voortdurend opmerkingen over zwerfvuil te moeten maken is alles OK.	De MOS-hoofdverantwoordelijke en het leerkrachtenteam hebben een voorbeeldfunctie. Projecten op school kunnen pas slagen wanneer ze gedragen worden door positief voorbeeldgedrag van de leerkrachten. Holle woorden worden door kinderen vlug doorzien!	Aandacht voor het milieu vraagt veel inspanning en tijd. Ook op andere domeinen worden we als school voortdurend extra bevroegd. Een gedreven school wil er in zijn engagement steeds voor gaan, maar moet dat doen met hetzelfde personeel. Scholen die een breed engagement kunnen aantonen, verdienen op niveau van personeel ook extra ondersteuning.
	Guido Depuydt BuSO Tordale 8820 Torhout	De langste sjerp op Dikke-Truiendag 2006, met reportages op radio en TV. Verder ook: zwerfvuilactie – energiestudiedag – composteren - groen...	Eigenlijk geen Of toch: beheer van eigen financiële middelen (de algemene directie doet niet mee).	Af en toe een bezoekje. Nuttige informatie en tips. Aanwezig zijn op MOS-initiatieven.	Jawel: composteren, inzamelen van batterijen en lege inkt-cartridges, drinkwater op de speelplaats, gebruik van nieuwe vuilnisbakken en sorteren van afval, groen buiten en in de gebouwen, besparen op verwarming, enz ...	Jazeker: ik fietste elke dag naar school (7,5 km x 2 of x 4), ik gaf les "groene school" en "milieu", ik was actief lid van de groene schoolwerking.	Onze BuSO-leerlingen doen zeer goed hun best en een bezoekje van de minister aan onze school zou ze héél véél deugd doen.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Hortense Slegers en Inge Segers Instituut Heilig Graf 3640 Kinrooi	Kippenproject, containerparkjes, sorteren van afval in klas, leraarskamer en keukens, grote inzameling lege batterijen – inktpatronen.	Participatie van de leerlingen, blijven werken aan motivatie van leerlingen én leerkrachten.	Praktische tips. Regelmatig contact.	Over het algemeen wel (goed gebruik van de brooddoos, sorteren afval).	Altijd.	Veel meer belang hechten aan ons leefmilieu. Afval is overal een probleem (strenger optreden, straffen?) Financiële ondersteuning voor acties in scholen (zoals brooddozen).
	Jacques Dhondt VBSZ De Regenboog 9750 Zingem	Verkeer en afvalpreventie. Water: we zijn pilootschool in een project van JOKIDO: (w)onderzoekjes: wateronderzoek. Dit jaar zullen we ook samenwerken met een school uit Suriname i.v.m. voeding	Waar kunnen we met onze compost naartoe? We kunnen hem niet zelf verwerken.	Ik denk dat we fier mogen zijn op onze MOS- begeleiders. Toen we het logo wilden behalen, konden we steeds rekenen op de nodige ondersteuning.	Als je kinderen van jongs af aan iets leert, laat dat duidelijke sporen na. Toch is het belangrijk dat je blijft sensibiliseren! Kleine acties op verschillende tijdstippen tijdens het schooljaar blijken goed in te slaan.	Wanneer je met milieu bezig bent, dan ga je automatisch doelbewuster een milieuvriendelijke houding aannemen. Niet dat ik een milieuactivist ben. Toch kijk ik met een andere bril naar de milieuproblematiek rondom mij. Het is geen ver van mijn bed show. Als directie heb je zeker een voorbeeldfunctie voor de kinderen van je school.	Zou het beleid kunnen investeren in meer afvalbakken om nog nauwkeuriger te sorteren? Als scholen dat willen doen, moeten ze meestal zelf voor de kosten opdraaien.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Gerdy Vyaene VLS Sint-Jozef 8800 Roeselare	Acties i.v.m. energiezuinig- en energievriendelijk verbruik, veiliger schoolverkeer, volgehouden acties i.v.m. afval: volledig ingeburgerd op onze school, zuinig omspringen met water.	De (soms) al drukke agenda op school voor andere acties.	Hilde Veldeman helpt ons goed: hulpvaardig, actief, zeer praktisch gericht en toch blijvend opbouwend- kritisch: een prima voortzetting van wat Kristin Kino voor ons deed. Ook af en toe bezoek bij activiteiten: werkt stimulerend. Bovendien veel contact per mail.	Ja, hééééél zeker weten. Ook de collega's springen massaal op de denderende milieutrein: chapeau! Veel steun van de werkgroep MOS-lkr. en de directie. Sinds dit jaar ook een MOS-lln.-raad, met werkpuntjes per maand.	Ik probeer dat zoveel mogelijk te doen door het voorbeeld te geven: met de fiets naar school, zelf eens afval van de grond rapen, veel aandacht voor natuur en het klimaat...	MOS blijven steunen alleszins! (Kleine) subsidies voor scholen die een iets duurdere activiteit willen plannen?
	Kris Devloo Vrije School De Vlam 8908 Vlamertinge	Educatieve schooltuin "t Opschietertje" met 2 moestuinbakken, een kruidenbak, een snijbloemenbak, fruitbomen, een sneukelhaag, een hooiweide en binnenkort ook een takkenwal. In de schooltuin staan didactische informatieborden. De kinderen zaaien, werken, verzorgen de schooltuin zelf. Sproeistoffen gebruiken we niet	Alle leerlingen en ouders het nut laten inzien van fluohesjes. Nu worden ze vrijwillig gedragen. Met maandelijkse tellingen stimuleren we dat. Indien de norm gehaald wordt, krijgen de kinderen als beloning een stukje extra speeltijd.	Een degelijke ondersteuning en praktische ideeën bij het uitwerken van bepaalde MOS- thema's.	MOS integreren is een werk van lange duur. We hopen dat door ons goede voorbeeld de leerlingen nu en vooral later milieubewust zullen handelen. Resultaten: meer kinderen gaan met de fiets naar school, het restafval is gehalveerd, er wordt goed geselecteerd, het plezier dat de groendienst beleeft aan de activiteiten, zet zich van het ene jaar door naar het andere.	Met de MOS-werkgroep nemen we een voortrekkersrol aan maar dat het hele schoolteam de acties draagt, vinden we minstens even belangrijk.	Het onderdeel verkeer uit het wero- leerplan halen en weer als verplicht vak organiseren.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Katrien Defour en Matthias De Wolf Instituut Mariawende- Blydhove 8310 Sint-Kruis	Behalen logo 2; algemene sensibilisatie over milieuproblematiek via ludieke acties; sorteerbeleid, brooddozengebruik, acties als "Dikke- Truiendag", "Doe je mee? Minder CO ₂ ", zwerfvuilacties... Specifieke uitschieter: "Natuurwerkdagen", gerealiseerd in samenwerking met lokale natuurverenigingen (bijdrage aan beheer natuurgebied).	Leerlingen blijvend stimuleren en motiveren om mee te doen. Te beperkt budget. Al bijzonder relevante acties gevoerd, maar om structurele maatregelen te kunnen uitwerken (bijv. energieverbruik, het voorzien van alternatieve energievormen bij nieuwbouw) is een veel bredere ondersteuning nodig.	Informatieverstrekking en educatief materiaal. Opvolgen van proces om logo's te behalen. Informatie over wat in andere scholen gebeurt, over de provincies heen (via MOSterd, website).	Zeker en vast (vooral op vlak van sorteren, grote bijdrage tot natuurwerkdagen).	Alles kan beter... maar we zijn ons bewust van de problematiek en trachten via allerlei maatregelen bij te dragen (bijv. tweede wagen maakt plaats voor openbaar vervoer; engagement in lokale natuurpuntvereniging, aankoop milieuvriendelijke onderhoudsproducten, bewuster aankoopgedrag met aandacht voor producten met een kleinere ecologische voetafdruk).	Ruimere ondersteuning van milieuzorg op school, door het bepalen van te realiseren doelstellingen (op beleidsniveau) en daaraan een financiering te koppelen (bijvoorbeeld met betrekking tot de 20- 20 doelstelling), zoniet blijven de initiatieven te vrijblijvend en te weinig fundamenteel.
	Karine Vermeersch Gem. Basissch. De Vonk 8300 Knokke-Heist	Dat de kinderen veel meer fruit eten en ze enkel nog water meebrengen.	Er zijn nog teveel papiertjes van droge koeken en de fristi en chocolademelk moeten nog verdwijnen. Gelukkig komt dat in ons plan voor 2008-2009.	Dat ze mij helpen bij het uitwerken van het MOS-plan, verder bespreken, alle gegevens doorsturen. Dat ze materiaal helpen aanvoeren (aarde, zaadjes...) en dat doen ze ook, waarvoor dank! Dat ze even enthousiast blijven als nu.	Ja, ze brengen elke dag fruit mee. Minder koeken = minder papiertjes. Het is het eerste leerjaar en het is alvast een goed begin.	Jazeker, ik breng nu ook water mee naar school en elke dag fruit. Ik denk twee keer na vooraleer ik een blanco blad papier gebruik.	Geef de scholen specifieke subsidies waarmee ze bijvoorbeeld koekendoosjes kunnen aankopen die herbruikbaar zijn.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Dimitri Taghon Sint- Jozefscollege 1150 Sint-Pieters Woluwe	Het speelwater dat we gebruiken voor de toiletten, is geen kostbaar drinkwater, maar grondwater dat we oppompen.	Afvalbeheer en de daarbij horende recyclage.	De gedrevenheid om de aangebrachte ideeën verder uit te werken door niet alleen zelf het goede voorbeeld te geven, maar door ook anderen te motiveren.	Ja.	Ja, gebruik maken van het openbaar vervoer i.p.v. de wagen.	Door de scholen (financieel) (meer) aan te moedigen bij het plaatsen van zonnepanelen, kunnen ze nog beter bijdragen tot het behalen van de Kyotonorm.
	Kathelijn Calloens – Els Souffriau BS De Zilverberk 9450 Haaltert	Containerpark. Verrijdbare bloembakken bij gebrek aan een schooltuin. Brooddozen, glazen flesjes, afwasbare bekers, drinkfonteinjes op de speelplaats.	Geen ruimte voor het aanleggen van een schooltuin.	Vlotte communicatie tussen de verschillende leden van de groep (directie, leerkrachten, leerlingen, onderhoudspersoneel, gemeente...). Een goede samenwerking met voldoende overleg is heel belangrijk!	Ja, het sorteren van afval verloopt heel wat bewuster en vlotter. De leerlingen krijgen de verantwoordelijkheid om de speelplaats netjes te houden via een beurtrol. Ook de bloembakken worden regelmatig door de leerlingen onderhouden.	Dat is vanzelfsprekend!	Gratis materiaal ter beschikking stellen voor het uitwerken van de thema's in verband met het milieu. Een financiële tussenkost geven bij aankoop van bijvoorbeeld degelijke vuilnisbakken op de speelplaats of ander materiaal dat nodig is voor een beter leefmilieu.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Hedwig Luyten - Ingrid V.D.Cruyssen Wijkschool Haenhout 9070 Destelbergen	Het bewustwordingsproces bij ouders en kinderen dat tot stand kwam na er jarenlang aan te werken. Op school heerst de juiste "spirit" ten aanzien van het milieu. Het fijne is dat milieu een wezenlijk onderdeel vormt van onze schoolwerking.	Ongetwijfeld leerlingenparticipatie. Veel initiatief van jonge kinderen (2,5j- 9j) kun je niet verwachten. Het komt er op neer dat thema's en projecten meestal door de leerkrachten worden aangebracht. We proberen er wel altijd de kinderen bij te betrekken voor zover dat mogelijk is.	Dat ze ons op de hoogte houden van al de MOS- activiteiten die er voorhanden zijn.	Op school ongetwijfeld wel. Buiten de school valt dat moeilijk te controleren.	Dat proberen we toch.	Dat MOS een duurzaam project blijft dat niet zoals eerdere probeersels opeens op een blauwe maandag verdwijnt.
	Jan De Mol Sint- Antoniuscollege 9600 Ronse	Vergroening van de schoolomgeving. Tijdens de nationale boomplantactiedag hebben we op de speelplaats zes hoogstammen geplant en hebben de leerlingen van het 6 ^{de} leerjaar de groene speelzone afgezoomd met een 40 meter lange haag bestaande uit beuk en haagbeuk.	Niet elke leerkracht is even gemakkelijk te motiveren om te participeren. De werkgroep 'Natuur' is er één van de vele binnen onze school.	Ondersteuning bij de uitwerking van de thema's, nieuws over nascholingen, aanreiken van ideeën. We zijn trouwens zeer tevreden over de samenwerking.	Hoe groter de betrokkenheid, hoe meer de verantwoordelijkheidszin gestimuleerd wordt. Dat is zeer duidelijk merkbaar in de praktijk.	Uiteraard, anders neem je de verantwoordelijkheid niet.	Natuur zit volledig geïntegreerd binnen Wero. Bij de beschikbare leermethodes dreigt het echter vaak te verdrinken in het geheel. Een apart pakket 'basiskennis' dringt zich m.i. meer dan op. (Idem voor de andere deelgebieden zoals Tijd, Ruimte en Techniek).

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleidersploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Karen De Pril GVB De Bloesem 1540 Herne	Schooltuintje: alle kinderen zetten zich in om te zaaien, planten, stekken en poten. Groentjes worden verwerkt en geconsumeerd in een pompoensoepje, in hardgekookte eitjes met spinazie... De rest geven we met de kinderen mee om thuis met de ouders klaar te maken.	Ouders betrekken. Gelukkig vonden we een zeer enthousiaste mama die zowel zetelde in de gemeenteraad als in de oudervereniging. Zij kon andere ouders overtuigen om mee te helpen bij bepaalde activiteiten (opruimen van de schooltuinen, plaatsen van bloembakken...).	Hulp bieden bij het uitschrijven van het actieplan. Concrete tips, rekening houdend met de beginsituatie van de school om het actieplan te realiseren. Regelmatig overleg.	Ik vind van wel. Ze maken spontaan met hun ouders een ommetje om de schooltuin te bezoeken. Ze legden een insectenkastje aan om het composteren te verbeteren. Ze sorteren het afval beter en proberen het te voorkomen door een drinkbeker, brooddoos, koekjesdoos te gebruiken.	Ja. Ik zoek samen met het MOS-team naar milieuvriendelijke meststoffen, onkruidbestrijders en naar middeltjes om insecten te weren uit de schooltuin en pas dit ook in mijn privétuin toe. Ik gebruik zelf een drinkbeker, een thermos en een brooddoos. Als leerkracht dien je model te staan voor je leerlingen.	Financiële hulp om alle kinderen van een degelijke brooddoos, een drinkbeker of een koekendoos te voorzien? Zo zouden we de afvalberg al heel wat kunnen verminderen. Scholen die het gebruik ervan verplichten, belonen met een gratis uitstap naar een MOS-schakel?
	Kristien Hendrix en Lo Guypen Freinetbasisschool De Step 3580 Beringen	Brooddozen, herbruikbare bekers, recyclagepapier, dubbelzijdig kopiëren, gescheiden afvalverzameling, kraantjeswater, waterfontein, fruitsap in glazen fles, gezonde koek in bulkverpakking en gezonde voeding. Verzorging kippen, composteren, onderhoud tuintje, opruim zwerfvuil, milieuraad met de kinderen ... Klasdoorbrekende activiteiten met "Kyoto" als groene draad en telkens een ander milieuthema centraal.	MOS is absoluut een goed initiatief. Maar waarom de verplichting om te kiezen voor één vast thema per jaar, terwijl wij liever een combinatie maken? Dat werkt bovendien versterkend. Het blijft moeilijk om in de veelheid van onderwijsthema's milieu een belangrijke plaats te geven. We ontsnappen ook niet aan de onafwendbare planlast van de MOS-administratie	Onze MOS-begeleiders zijn enthousiast en gedreven. Zij sensibiliseren en roepen op tot deelname. Zij verzorgen een vlotte en effectieve ondersteuning bij de uitwerking van milieu-initiatieven. Wij zien graag dat zij de vele initiatieven die er bestaan, blijven coördineren en vertalen voor scholen (informatie, uitwerking van educatieve materialen en netwerking tussen milieu en onderwijs).	De kinderen zijn enthousiast, het thema leeft. Groeiend milieubewustzijn en een effectieve toepassing van de opgedane ervaringen. Er is sociale controle om mekaar - ook leerkrachten en ouders - te wijzen op aandachtspunten zoals het licht uit, sorteren van afval, recto-verso kopiëren. Zij doen het omdat ze het nut ervan inzien, niet omdat het moet.	Als MOS-verantwoordelijken op school hebben wij een voorbeeldfunctie: we gaan dus consequent om met de gemaakte milieuafspraken en bouwen verder aan een structureel milieubeleid op school. Milieu is voor ons een basishouding. Wij trekken dit ook zoveel mogelijk door naar de thuissituatie.	De minister vindt milieubeleid terecht een belangrijk onderwijsthema. Wij willen daar graag aan meewerken maar hebben nood aan blijvende externe ondersteuning van begeleiders en specialisten, tot op de klasvloer als het kan. MOS is een mooi voorbeeld van gepaste ondersteuning. Wij hopen en vragen dan ook uitdrukkelijk dat dit initiatief verder wordt gezet.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Lut Pols GO! Zonnedorp 3200 Aarschot	Ingroenen van de school. "Zonedorp als levend laboratorium". Leerrijke en avontuurlijke tuin met inheemse haag, bessenstruiken, hoogstam appelboom, leifruit en kleinfruit. Composthoop en moestuin. Kippen en konijnen. Wilgenhut en tunnel. Open klas omgeven door een takkenril. Retourverpakkingen, geen brik of blik, bij schoolfeesten dranken van de wereldwinkel. Koffer met educatief materiaal.	Behouden van het draagvlak. Niet alle leerkrachten werken daadwerkelijk in de tuin en observeren insecten. Dat verhoogt nochtans de betrokkenheid van de leerlingen. Ze genieten van de tuin en dragen ook meer zorg voor tuin en insecten. Onderhoud van de tuin gebeurt altijd door dezelfde leerkrachten.	Ideeën leveren, suggesties met betrekking tot de aanpak. De leerkrachten wegwijs maken in de verschillende instanties die kunnen helpen om het project uit te werken. Zeer goede samenwerking met en ondersteuning van de MOS- begeleiders.	Meer aandacht voor de natuur- en milieuproblemen. Inzet en betrokkenheid zijn ook afhankelijk van de leerkrachten. Er is een verschil tussen de leerlingen die geregeld in de tuin gaan met hun leerkrachten en de anderen die minder betrokken zijn. Kinderen zijn begaan met milieu en natuur. Zaak is om die interesse levend te houden en te stimuleren.	Ik denk het wel! We leven thuis ook milieubewust. We werken zoveel mogelijk met spaarlampen en zonnepanelen hebben zonnepanelen geplaatst. We proberen veel biologisch te kopen indien het verantwoord is (liever inlands dan bijvoorbeeld bio uit Zuid- Afrika).	Aandacht voor leefmilieu moet een vanzelfsprekendheid worden. Meer aanmoedigen van duurzaam vervoer (fiets). Waarom zijn milieuvriendelijke of milieubelastende zaken goedkoper dan milieuvriendelijke? Mensen kiezen (vaak noodgedwongen) voor de goedkopere oplossing.
	Marc Moelaert Vrije Basisschool Olsene 9870 Zulte	Plaatsen van 6 vuilnisbakken om nog meer te kunnen selecteren. Gebruik van brooddozen. Plaatsen van drinkwaterfontein.	Geurhinder in sommige toiletten, gangen en klassen. Het onderhoud van de vijver (opvang regenwater).	Dat ze concreet advies kunnen geven bij een probleemsituatie.	Wij zijn als school nog maar net aangesloten bij MOS.	In de mate van het mogelijke.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Stefaan Vanroose, Nina Guillini, Eef Den Hollander, , Evelien Lievens, Mieke Vandenaweele ,Johan Decuyper, Greet Jonckheere Basisschool Sint – Lodewijkcollege 8200 Sint–Andries	Drinkfonteinjes, afval - sorteerplaatsen, didactische tuin met compostvakken, vergroenen van de klassen en de speelplaatsen, anders omgaan met papierverbruik, sap en melk in glas, een "minister van energie", pedagogische MOS - studiedag, natuurwerkgroep en verkeerswerkgroep in de ouderraad.	MOS-consequent blijven in het verbruik van papier, de aankoop van (soms energieverslindende) apparaten, het sorteren van afval. Je kunt niet alles even MOS-bewust regelen of verkrijgen (bijv: de verpakkingen van het wekelijkse fruit in het tutti-frutti project).	Mee helpen denken, nieuwe ideeën en mogelijkheden aanbrengen. Zij kunnen motiveren en werken drempelverlagend om mee in de MOS-boot te stappen. Misschien maakt een MOS- begeleidersploeg ook wel meer indruk op de kinderen bij één of andere activiteit, of kan hun aanwezigheid kinderen (en leerkrachten) extra stimuleren?	Ja. Kinderen komen het bijvoorbeeld onmiddellijk vertellen als ze de PMD- vuilnisbak niet vinden op de speelplaats. Het sorteren lijkt stilaan een gewoonte te worden. Kleinere kinderen lijken dit meestal meer serieus te nemen.	Ja, dat proberen we toch. Het is een heerlijke uitdaging om met 'afval' (kosteloze materialen) te knutselen en te werken. Het is soms niet zo leuk om telkens weer 'tot de orde te roepen' wat betreft papier- en energieverbruik. Opvoeden is soms "in herhaling vallen" hé!	
	Marly D'Hooghe Basisschool Faluintjes Moorsel 9310 Moorsel	Compostbakken, plantenbakken, kinderboerderij, groene ridders, aanleg tuin, ophalen batterijen, ophalen inktcartidges, sorteren van afval, Jaarlijks MOS-thema met de hele school. Label verkeersactieve school. Tutti frutti, lekker fris, klasbak.	Meetrekken van alle leerkrachten die mijns inziens toch een voorbeeldfunctie hebben.	Elkaar ondersteunen en warm maken voor acties.	In de school wel, sommigen nemen dit ook mee naar huis, hoor ik van ouders, jammer genoeg zijn er ook uitzonderingen.	Absoluut, dit is echt noodzakelijk, vind ik.	Graag zou ik hebben dat er subsidies zijn voor bijvoorbeeld nascholingen i.v.m. MOS voor de gehele school, zodat niet alleen ik maar IEDEREEN warmer wordt voor het milieu.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Anne-Mie Hostyn Vrije Basisschool Kappaert-Kreupel 8550 Zwevegem	Afval minderen + sorteren, met o.a. kippen en compostvat. Vorig schooljaar: afvalproject.	Nog te veel brikjes (melk en yoghurtdrankjes). Moeilijk om ouders te motiveren om geen individueel verpakte koeken mee te geven.	Regelmatig haalbare tips of kleine acties met materiaal voor de ouders lanceren!	Ik denk het wel.	Jazeker! Enkel het voorbeeld geven, heeft echt effect!	Ook bedrijven aanzetten/verplichten om minder te produceren. Er is toch zoveel verpakking rond bepaalde materialen: een gewone schaar, speelgoed...
	Claudine Van Laere B.S.G.O. De Bloemenhof 9160 Lokeren	Afvalpreventie – sorteren vuilnis. IDM: afvalcharter schooljaar 2007- 2008 en LABO (leren afval beheren op school). Sorteerhoekje op de speelplaats met verschillende sorteerbakken in de juiste kleur.	Papierafval: momenteel sorteren we in kartonnen dozen. Wij zouden graag papier en karton willen sorteren in een container of een vuilnisbak. Zwerfvuil op de speelplaats	Alle verwachtingen werden al ingelost door middel van verstrekking van extra materiaal en hulp. We worden ook altijd op de hoogte gebracht van MOS-gerelateerde activiteiten.	Ja! Kinderen drinken water uit bekertjes op school i.p.v. frisdranken. Dat voorkomt drankverpakkingsafval. Door het gebruik van brooddozen vermindert het restafval. Ieder schooljaar ontvangen de leerlingen van de eerste kleuterklas en het eerste leerjaar een gratis brooddoos.	Het educatieve aspect bij de ondersteuning van afvalpreventie is onze taak. Onze doelstelling is dat leerlingen met afval creatief bezig zijn. Wij helpen ze en sporen ze aan om correct te sorteren.	Meer afvalbakken in de stad om het zwerfvuil nog meer tegen te gaan. Bestrafen van mensen die afval op straat werpen.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Dorotea Sercu Sint- Theresia Instituut 8500 Kortrijk	Hooilandje en vijver. Elk jaar een verkeersdag. Sorteren van afval. Organisatie om school en schoolomgeving proper te houden. Brooddoosactie. Dikke-Truiendag. Spaarlampen en timers in de gangen. Automatisch recto- verso kopiëren.	Enthousiaste leerlingen vinden.	Concrete tips om tso en bso leerlingen te stimuleren om milieubewust te handelen.	Neen, eerder minder milieubewust.	Dat probeer ik zoveel mogelijk: lichten uit, deuren sluiten bij koud weer, afval helpen opruimen, In aansporen om afval op te ruimen, korte afstanden met de fiets, alle kopieën recto- verso laten kopiëren, mislukte eenzijdige kopieën gebruiken als kladpapier...	
	Elke Rousseeuw – Marleen Deceuninck Gemeentelijke Basisschool 8647 Lo-Reninge	Drinkbaar kraantjeswater en regenton.	Geen spaarknoppen.	Ondersteuning met materiaal. Aanmoediging.	Zeker, iedere maand worden ze erop gewezen tijdens de MOS-opening.	Natuurlijk, wij drinken ook kraantjeswater, we stimuleren de leerlingen i.v.m. het gebruik van regenwater.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Guido Jansen Middenschool Mercurius 3920 Lommel	Behalen van de 3 logo's. De leerlingen een positieve attitude bijgebracht t.o.v. het milieu.	Frisdrankenautomaten. De instroom van de wegwerpverpakkingen is nog te groot. Er is vandalisme in de insectentuin.	Op school: initiatief en inzet om de leerlingen en collega's te blijven stimuleren voor MOS. Provinciaal: dat we ook na ons 3 ^{de} logo en eventuele groene vlag stimulerende prikkel krijgen om MOS levendig te houden.	Ja, gebruik van brooddoos, inzamelen inktpatronen, batterijen, plasticdopjes, zwerfvuil op campus.	Natuurgids in natuurreservaat het Hageven (als vrijwilliger), werk geregeld mee op het terrein als natuurbeheerder. Compostmeester in Lommel, geef infosessies aan de burgers op het containerpark. Milieuraadslid in Lommel.	Energiezuinige scholen hogere subsidies toekennen. Frisdrankenautomaten verbieden op school.
	Ingrid Daniels Bijenkorf 3020 Herent	Aanbod glazen flesjes voor melk, choco, water, fruitsap. Drinkwaterfonteinje. Kippen: afval etenswaren. Compostbak.			Ja, omdat het ook een vast punt is op de leerlingenraad. In de klas is er een leerling verantwoordelijk voor de lichten, deur sluiten (verwarming).	Ja: brooddoos, kopieën dubbelzijdig nemen, verwarming in de klas niet te hoog, lichten uit wanneer kunstlicht niet nodig is.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Koen Vandekerckhove en Krist Vynckier BO Zonneburcht 8790 Waregem	Afval sorteren. Sanitair blok met waterbesparende toiletten. Stookinstallatie in een energievriendelijker versie. Regenwateront. Bomen, struiken en ander groen op de speelplaats. Schoolkippen en voliëre. Groene ridders (MOS-verantwoordelijke lln.). Bosdag voor heel de school. MOS-afspraken opgenomen in leerkrachten- (o.a. kopiëren), ouder- (o.a. brooddozen) en kinderreglement (o.a. afval sorteren). Batterijen inzamelactie.	Papierwinkel wordt als vrij belasting ervaren(zelfs door de MOS-begeleiders. Ook voor verkeer, pesten, gezondheid... moeten we afzonderlijke actiepunten opzetten = worden "planlast". Doorstroming van het MOS-gedachtegoed naar thuis. Motivatie eigen inbreng van sommige leerkrachten. Financiële middelen.	Stuwende kracht achter het MOS-project. Hulp bij het zoeken naar en uitwerken van MOS-thema's (maar dat vlot goed hoor!). Morele steun bij samenstelling MOS-dossier voor het behalen van een logo. Opvolger van het MOS-gedachtegoed "directie, lkrn., lln. scherp houden."	Absoluut, een groot aantal doet zeker hun best.	We doen ons best, zonder de pretentie te hebben de allergroensten te zijn...	Een financieel duwtje in de rug zou welkom zijn: afsluiting van de kippen, groen op school... kost allemaal veel geld. Extra lestijden voor het inrichten van een volwaardig MOS-ambt. MOS (maar ook werkgroep schoolfeest, verkeer, vormsel, sportclub, gezondheidsbeleid...) komt bovenop de heel belangrijke hoofdpdracht, nl. lesgeven.
	Lut Baert BLO De Vlinder 8700 Tielt	We hebben de kinderen warm gemaakt voor het voorkomen van afval en het sorteren van afval: gebruik van boterhamdozen in plaats van aluminiumfolie en flesjes fruitsap met statiegeld bij het middagmaal, sorteren van papier...	De medewerking van ouders en de transfer naar de thuissituatie blijven de moeilijkste punten om te verwezenlijken.	Dat ze met nieuwe ideeën komen om uit te werken op school en ook dat ze een steun zijn voor alle leerkrachten om de aandacht te blijven behouden voor milieuzorg op school.	Ja, ik denk het wel. De speelplaats ligt er netter bij dan vroeger. De leerlingen hebben zich de gewoonte eigen gemaakt om kraantjeswater uit een bekertje te drinken i.p.v. frisdranken. In klas sorteren ze spontaan PMD en papier.	Ja, ik kom elke dag met de fiets naar school door weer en wind. Ik probeer ook zoveel mogelijk zelf het voorbeeld aan de lln. te geven en ook te besparen op kopieerwerk.	Kunnen de inspanningen voor een beter leefmilieu die kinderen en leerkrachten elke dag op school doen, misschien vertaald worden in een financiële beloning voor de school, zodat we hiermee praktische zaken kunnen aankopen? Bijvoorbeeld: compostvaten, drinkbussen...

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Luc Vandaele Vrije basisschool St.- Theresia 8510 Rollegem	Verbanning van brikverpakkingen, mini-containerpark (5de leerjaar), gebruik regenwater, intentieverklaringen van leerkrachten i.v.m. MOS, continuïteit binnen onze MOS-werking, takenbord voor de kinderen is hun verantwoordelijkheid, fruit- en gezonde koekjesactie, verkeersweek, milieubezoek. Enveloppen voor ouders met etiket (hergebruik). Inzameling van batterijen, inktcartridges en gsm's.	De voortdurende aandacht die je aan het thema moet besteden. Het wakkerhouden van de MOS-gedachte omdat er op school nu eenmaal van alles en nog wat te doen is. Voortdurend stimuleren is niet altijd evident. Zwerfvuil blijft een vervelend probleem, ook in het dorp.	Ondersteuning met raad en daad: nuttige tips, goede voorbeelden, op de hoogte houden van educatief materiaal. Misschien nog meer scholen samenbrengen, naar mekaars realisaties gaan kijken. Dat kan stimulerend werken.	Toch wel. De kinderen zijn onze water- en energiecontroleurs, sorteersers en gebruikers van regenwater. Veel kinderen dragen een hesje, doen mee met de fruit- en gezonde koekjesactie of voeren de MOS-taken uit in de klas. Toch hangt veel af van de leerkracht die daar veel of minder aandacht aan besteedt.	Absoluut. Er is echt wel aandacht om lichten niet nodeloos te laten branden, alle toiletten werken op regenwater, we isoleerden de leidingen, er wordt veel meer recto/verso gekopieerd, het compostvat werkt al enkele jaren voortreffelijk. De taken worden verdeeld onder leden van de werkgroep MOS.	Fietsers zouden gewoon verplicht moeten worden om een hesje en een helm te dragen, dat zou veel onnodige discussies vermijden en het een stuk veiliger maken op straat. Scholen die echt milieubewust bezig zijn, zouden extra middelen of materialen gratis ter beschikking moeten krijgen.
	Lut Daelewijn BS Floralia 1200 Sint Lambrechts Woluwe	Wij zijn een startende MOS-school en hebben enkel vorig jaar heel intens aan energie gewerkt samen met Feedu. Onze school vertegenwoordigde België op het congres in Ljubljana.	Wij zijn een heel groene school en dat is leuk maar ook soms heel vervelend tijdens het vallen van de bladeren. Dan is er veel vuil en samen met de regen vormt die brij soms een gevaarlijk parcours voor de kinderen.	Ondersteunen van onze activiteiten, sensibiliseren van onze leerkrachten en leerlingen samen met de leerkrachten.	Op dit moment is er geen duidelijke verandering merkbaar Wel bij de leerlingen van 5de en 6de leerjaar die vorig jaar aandacht hadden voor energie.	Ik probeer zeker de speelplaatsen netjes te houden, leerlingen zoveel mogelijk te sensibiliseren om geen afval weg te gooien, de lichten te doven waar het kan. De ramen worden regelmatig opengezet tijdens pauzes.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Marc Cappelle Gemeentelijke Basisschool 8850 Ardoonie	Afvalpreventie in samenhang met het gezondheidsplan. Verkeersveiligheid in de schoolomgeving.	De schoolomgeving is natuurarm.	Regelmatige ondersteuning en tussentijdse evaluatie.	De leerlingen van de derde graad zijn milieubewuster geworden maar toch blijft het een permanente opdracht, vooral voor de jongere leerlingen.	Ja.	Kan er geen budget vrijgemaakt worden voor scholen die aan MOS werken? Is het mogelijk om de MOS- verantwoordelijken maandelijks enkele uren kindvrij te maken om te werken aan MOS?
	Marleen Verboven Sint-Theresiacollege 9160 Eksaarde	Naar aanleiding van de 'Dikke-truiendag' zetten we de verwarming constant enkele graden lager waardoor het verbruik van stookolie verminderd is. Papierbesparing: het kopieerapparaat staat standaard recto/verso.	Nog meer en grondiger het afval sorteren voor gescheiden ophaling.	Ondersteuning in projecten, uitwisselen van ervaringen met andere scholen.	Ik hoop dat ze milieubewuster handelen.	Ik doe mijn best.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Maurice Beurms Sint- Franciscusschool 9620 Zottegem	Aanleg afvalstraat – sorteren van afval. Aanleg groene zone. Composteren van groenafval. Energieverbruik verlagen. Omschakeling van mazout naar aardgas en het plaatsen van hoogrendementsketels	De samenwerking leerlingen-ouders (geen frisdranken meegeven naar de school in blikjes, broodjesmaaltijd verpakt aluminiumpapier i.p.v. in een brooddoos).	Begeleiding. Ondersteuning bij nieuwe initiatieven.	Het is wel zo dat de leerlingen, gezien hun betrokkenheid, meer aandacht besteden aan afval sorteren. Regelmatig is het wel nodig om dit te herhalen in de lessen en onderzoek te doen naar het juist sorteren.	Ja, als leraar heb je een voorbeeldfunctie en bij het ondernemen van acties moet je dus zelf de handen uit de mouwen steken.	Waarom mogen scholen met hun afval niet naar het containerpark?
	Nancy Gabriëls Vrije Basisschool 8791 Beveren-Leie	Geen aluminiumpapier meer. We composteren. De kinderen drinken fruitsap uit glas en eten koeken uit bulkverpakkingen. Er zijn energiemeesters. De meeste leerkrachten integreren spontaan milieuactiviteiten in hun programma. Er is elke maand een kort MOS-actiemoment voorzien.	Dat we geen kippen kunnen houden en dat er voorlopig nog geen sprake is van een schooltuin. Onze speelplaats wordt volledig vernieuwd en er is gelukkig een afvalplekje voorzien.	Dat ze projecten ondersteunen, vragen beantwoorden en suggesties doen.	Ja.	Ik doe mijn best. Ik rijd jammer genoeg wel met een wagen met een dieselmotor. Soms voel ik mij daar wat ongemakkelijk bij. Ik ga ook graag op reis en doe dat wel eens met het vliegtuig.	Bepaalde dingen zouden vlotter verlopen met een financiële tegemoetkoming en als er wat tijd voorzien zou zijn in het lessenpakket.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Nancy Vereecke Mariaschool 8530 Harelbeke	Gebruik van boterhamdozen, compostvat, sorteren van afval, gebruik van papier aan beide kanten, zwerfvullactie, dikke- truiendag.	We kunnen nog geen gebruik maken van regenwater.	Suggesties, hulp bij activiteiten, een riem onder het hart steken.	Vast en zeker.	Ik probeer het toch zoveel mogelijk.	De minister van leefmilieu zou een vast budget moeten geven aan de scholen en dat bedrag zou dan echt wel moeten gebruikt worden in functie van milieuzorg op school.
	Nicole Blommaert Vrije Kleuterschool 9255 Buggenhout	Groen op school: onze school krijgt een tuintje waar de kleuters en hun juf zelf groenten en fruit kweken, een deel van de tegels worden vervangen door een grasplein, er komen kippen in een kippenhok, konijnen in een konijnenhok...	De compostmeester van ons dorp zou ons helpen met het opstarten van ons compostvat. Helaas liet hij ons wat aan ons lot over. Met wat steun van onze klusjesman en informatie van onze MOS-werkgroep slaagden we er uiteindelijk toch wel in om het compostvat te instaleren en te gebruiken.	Ondersteuning, informatie doorgeven.	Zeker en vast. Iedereen gaat met meer verantwoordelijkheid om met het milieu. Via kleuters kunnen we heel wat teweegbrengen bij ouders en grootouders. Bij het thema veilig en milieubewust verkeer vertelden de kleuters aan hun mama, papa, oma, opa waar ze moesten parkeren en hoe ze op de voetstapjes naar school moesten komen.	Ja, we kunnen ons de school zonder MOS niet meer inbeelden. Feestjes gebeuren altijd afvalvrij. Op de kerstmarkt geven we jeneveren in echte jeneverglazen, soep in soepkommen en we gebruiken herbruikbare tafelkleden. Wij leren onze kleuters milieubewust omgaan door zelf het goede voorbeeld te geven	Ik vind het positief dat het MOS-project gesteund wordt door de minister van leefmilieu. Probeer er zoveel mogelijk scholen bij te betrekken zodat onze wereld groener wordt.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Nicole Van Hoof Gemeentelijke Basisschool Lozenhoek 3140 Keerbergen	Aanleg groentetuintje. Groenere speelplaats (wilgenhut, boomstammenparcours, hagen, buitenklasje en een verhoogde plantenbak). Een aantal milieutaken zijn vanzelfsprekend. MOS- leerlingenraad. "Energiekid" in elke klas. Project "milieuvriendelijk naar school".	Door het eenzijdige GFT-afval (voornamelijk fruitresten van het wekelijkse fruitproject) is composteren erg moeilijk. Praktische taken zijn dikwijls "tijdrovend"; niet alle leerkrachten kunnen die tijd opbrengen.	Ideeën en praktische informatie bij de uitwerking van een project.	Vooraf de klassen met "groene" leerkrachten stralen een grote verantwoordelijkheid uit. De MOS-groep neemt zijn taak zeer serieus.	Milieubewust zijn wordt een levenshouding.	De onnodige verpakkingen van de producten afschaffen.
	Petra Van de Velde IVIO-Salvator BO Type 8 9041 Oostakker	Afvalstraatje (mooi mini-containerparkje) om het afval netjes en goed te kunnen sorteren, gerealiseerd in samenwerking met het oudercomité.	Onze leerlingen komen met bussen. Dit georganiseerde busvervoer wordt echter afgebouwd zodat steeds meer leerlingen met eigen vervoer moeten komen. Beperken van de hoeveelheid afval.	Ondersteuning bij de uitbouw van een lessenpakket over alles wat met het MOS te maken heeft. Praktische tips voor uitstappen. Informatie over subsidieaanvragen, actualiteit...	Ja! Het vraagt echter constant aandacht. In onze klas hebben we bij de klastaken een verantwoordelijke voor afval, voor energie (lichten uit, computer uit...). Dat helpt om alert te blijven.	MOS deed mij thuis en elders bewuster omgaan met de milieuproblematiek. Ik probeer bijvoorbeeld vaker de fiets te nemen, de computer uit te zetten, apparaten niet in 'waakstand' te laten staan...	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Philip Van Brabant Gemeenteschool 'De Klimop' 3150 Wespelaar (Haacht)	Afvalpreventie (drank in glazen flesjes i.p.v. brikverpakkingen en PET flessen, brooddozen i.p.v. aluminiumfolie e.d., knutselen met wegwerpmaterialen...). Deelname aan de dikke-truiendag.	Energiebesparing (veel buitendeuren aanwezig in de school!)	Regelmatig overleg, fijne samenwerking, vernieuwende ideeën, houden aan afspraken...	Neen (ouders zouden er meer bij betrokken moeten worden!)	Ja.	Degelijk budget voor afvalpreventie (sorteren) in scholen. Preventie op het gebied van verkeersveiligheid en sorteren van afval d.m.v. kindgerichte boodschappen en filmpjes op radio en TV.
	Raf Mielnik BSGO 'In de Engelse Hof' 3620 Lanaken	We sorteren afval (afvalstraten) en vermijden het door het gebruik van boterhamendozen en drinkbussen/- bekers.	Een belangrijk werkpunt bestaat erin dat we de ouders meer betrekken bij de MOS-werking. Hen ideeën laten aanreiken en uitvoeren.	Onze MOS- begeleider, mijnheer Vanhees, is bij ons op school geweest om ons op weg te helpen. Het MOS- gebeuren was nieuw voor ons. Hij stond ons bij met goede tips en ideeën. Op die manier wisten we waar wij aan toe waren en konden we gericht werken.	Onze leerlingen nemen verantwoordelijkheid. Ze sorteren en vermijden afval. De leerlingen weten dat de afvalberg niet 'nog' groter mag worden. Belangrijk is natuurlijk ook dat ze die houding ook buiten de school verder ontwikkelen en toepassen.	Ikzelf probeer ook een milieuvriendelijke houding aan te nemen, zowel op school als thuis. Enkele voorbeelden: sorteren van afval, te voet of met de fiets gaan winkelen, spaarlampen, tv uitschakelen i.p.v. stand-by...	Probeer elk van ons nog beter en meer te motiveren om een milieuvriendelijke houding aan te nemen. Maak ons duidelijk dat we nu in actie moeten komen om de toekomst veilig te stellen.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Roel Aerts Basisschool Voorzienigheid 3290 Diest	We zijn dit jaar overgestapt van brikjes en zilverpapier naar een brooddoos, koekdoos en drinkbus voor iedereen. We hebben een stukje verwilderde tuin te pakken gekregen dat we dit jaar eens onder handen mogen nemen. In de klassen en gangen verschijnen overal kamerplanten.	Het overtuigen van ALLE ouders is soms een moeilijke taak. Mensen verkiezen gebruiksgemak snel boven het milieubelang. Via niet al te drastische veranderingen proberen we geleidelijk aan iedereen erbij te betrekken.	Ons met tips bijstaan in een toch serieuze ommezwaai voor een school. Eens binnenspringen en kijken naar de vorderingen. Af en toe een compliment (door bijv. in digimos te verschijnen) doet wonderen bij het team, maar vooral bij de werkgroep.	Stilaan beginnen onze leerlingen meer bewust te denken over het milieu. Iedereen in dezelfde richting doen kijken, leek moeilijker dan verwacht. In zeggen dikwijls wat er thuis door de ouders wordt gezegd.	Ik tracht dat op een zo consequent mogelijke manier voor te doen. Iedereen maakt natuurlijk wel eens een fout, niet?	Maak middelen vrij voor milieueducatie in de basisschool. Het is noodzakelijk voor het voortbestaan van onze planeet.
	Silvie Hellyn BSGO Molenveld 9450 Denderhoutem	Overschakeling van brikjes naar drankjes uit glazen flessen. Bij kleuters grote flessen en bedeling in herbruikbare bekertjes. Resulteert in een duidelijke vermindering van onze afvalberg.	Kleine school met weinig financiële middelen, maar ook beperkt in mankracht. We hebben wel een domein (bos, boomgaard, grote graspleinen), maar te weinig tijd (samen met de kinderen) om dat bij het huidige PPGO te laten aansluiten.	Ondersteuning bij concrete uitwerking van werken. (composthoop samen opzetten, fitnessparcours in ons bos aanleggen...)	Lagere schoolkinderen brengen extra drinken mee in herbruikbare verpakkingen – flessen.	Ja, ik gebruik geen plastic tassen maar herbruikbare zakken, heb een eigen moestuin (biologisch), composthoop + - vat, koop zoveel mogelijk glazen verpakkingen...	Mogelijkheid bieden om op scholen een tuintje – boerderij in te richten. Extra middelen bieden aan scholen die daarvoor extra mensen willen inschakelen. Nu moet men steeds een beroep doen op vrijwilligers (ouders) of op leerkrachten die zo al genoeg extra werk steken in schoolse activiteiten.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Roos Detavernier / Nathalie Buysens / Vicky Vander Linden Gemeenteschool Sint-Denijs 8554 Sint-Denijs	Wij bieden alle drank aan in glazen flessen Op school hebben we waterfonteintjes. De leerlingen hebben een brooddoos en ze worden verzameld in de brooddozendoos.	Verkeersveiligheid.	Goede ondersteuning, informatie en waardering.	Ja, vooral sinds de MOS-projecten.	Ja, zeker.	
	Sofie Deschryvere Vrije basisschool Sint-Lutgart 8800 Roeselare	Afschaffen van brikjes en plastic verpakkingen. Dankzij de financiële steun van het Electrabelfonds, konden we al onze kinderen een drinkfles aanbieden waarop het logo van onze school staat en een milieuvriendelijke slogan.	Het was aanvankelijk moeilijk om de brikjes te verbieden maar nu zijn de kinderen het gewoon. Er komen zo veel verschillende acties op ons af dat we er niet altijd in slagen om nog extra MOS-activiteiten op touw te zetten.	Dat zij af en toe eens langs komen om de MOS-visie levend te houden.	Zeker en vast.	Ik doe toch mijn best. Het kan natuurlijk altijd beter.	Eigenlijk is het een vraag voor de minister van onderwijs. We zouden veel meer ruimte moeten hebben binnen onze leerplannen om aan dergelijke projecten te werken. Er zijn zorgcoördinatoren, ICT-coördinatoren... Een milieucoördinator zou bijzonder welkom zijn!

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Stef Vandersteen Scholengemeenschap De Kraal 3020 Herent- Winksele	Dat meer en meer dagdagelijkse dingen eerst bekeken worden door een MOS?DUS! bril. Ik denk dan aan kopieerwerk, feesten, afvalpreventie en scheiden van afval , keuze van duurzame materialen bij aankopen...	Het vele papierwerk en nodige overleg, naast alle andere prioriteiten en verplichtingen. Dat overleg kan alleen gebeuren buiten de klasuren, na 16 uur en dat is een belasting die niet iedereen kan dragen.	Kant en klare lespakketten, die we aan de concrete situatie kunnen aanpassen. Noodzakelijk zijn bijvoorbeeld checklisten (in verschillende niveaus met zeer concrete onderwerpen die afgepunt kunnen worden). Er staat een waardering vanuit de provincie, gemeente of Vlaamse overheid tegenover.	Het milieubewustzijn is duidelijk gestegen, vooral in de bovenbouw maar vraagt steeds opnieuw om bevestiging.	Ja, maar dat zit er langer in. Ook thuis streef ik ernaar om de ecologische voetafdruk van mij en mijn gezin zo klein mogelijk te maken.	We zouden heel wat duurzamer en milieuvriendelijker scholen hebben als er meer in scholenbouw en renovatie geïnvesteerd zou worden. Nu zijn er jarenlange wachtlijsten.
	Hugo Polfliet Vrije Basisschool De Krekel 9040 Gent	Natuurreservaat met verschillende biotoopjes zoals hooilandje, akkerlandje, vogelbosje, vijver, kippenren, moestuintje. Gelegen in een dichtbestraat, ingesloten gebied. Het krekelleerpad kan met allerlei opdrachten zijn geheimen prijsgeven.	De verouderde gebouwen die niet meer voldoen aan de energienormen. Met een isolatie die bijna onbestaande is.	Ondersteuning blijft noodzakelijk. Leerkrachten ontbreekt het vaak aan tijd, mogelijkheden om materialen te zoeken, lessen uit te werken en contacten te leggen met actoren die aan milieuthema's werken. Hun tips zijn nuttig en hebben een vernieuwend karakter. Ook een pluim voor de Milieudienst (van Gent), die van onschatbare waarde en een stuwende kracht is.	Ik denk dat er een motivatie is bij de jongeren om actie te ondernemen. Ze nemen graag verantwoordelijkheid. Ze sorteren heel bewust en wij kunnen stellen dat de hoeveelheid afval echt geslonken is.	Ik denk dat dit logisch is en van een MOS- verantwoordelijke ook mag verwacht worden. Als leerkrachten hebben wij een voorbeeldfunctie.	Dat MOS verder ondersteund blijft. Drastischere maatregelen zijn nodig. Scholen moeten verplicht worden aan strengere energienormen te voldoen en duurzame schoolmaterialen aan te schaffen (zie de beslissing van de Nederlandse minister van onderwijs). Maar dat vergt een financiële tegemoetkoming, want scholen kunnen dat niet bekostigen.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Regine Beuckelaere Go! Basisschool 't Klavertje 8840 Staden	Brooddoos i.p.v. aluminiumfolie. Compostvat. Drinkfonteinjes. Spaarkoppen in de toiletten en wastafels. Herstellen van lekkende kranen. Affiches: dit gebouw wordt verwarmd, Vippie op school. Dikke- truiendag. Verluchting van de lokalen. Afval sorteren.	Onkruidbestrijding op een natuurlijke, niet schadelijke wijze. Onvoldoende verschillende mogelijkheden om selectief te sorteren. Jonge kinderen nog meer warm maken voor de milieuproblematiek.	Meer informatie i.v.m. het energieproject in de maand maart voor de kleuters, een tweede map i.v.m. "Energie". Meer informatie i.v.m. onkruidbestrijding op het domein met niet schadelijke middelen.	Ze sorteren afval en hebben interesse voor de milieuproblematiek.	Ja. Ik organiseer didactische uitstappen (o.a. verbrandingsoven – Roeselare), maak hen attent op de milieuproblematiek en breng milieu ter sprake in de lessen.	Bestaan er geen vuilnisbakken die kindvriendelijk zijn? Zo kunnen we de leerlingen sensibiliseren om het afval op een ordentelijke manier te sorteren
	Veerle Tillie Stedelijke Basisschool Gavertje Vier 9111 Belsele	Composteerplaats, schooltuin, natuurklas (met opvang van regenwater), nieuwbouw met milieuvriendelijke elementen (o.a. regenwater voor de toiletten), samenwerking met de natuurouders, gebruik van waterbars en binnenkort drinkfonteinjes.	Alle leerkrachten op eenzelfde golflengte krijgen. De meningen zijn wel eens verdeeld (inhoud en werkdruk), maar het evolueert positief! We zijn tevreden over de MOS-werking op school. Iedereen zet zich in naar zijn/haar mogelijkheden. Regelmatig blijven evalueren is de boodschap, maar met een stevige milieuwerkgroep is dat geen probleem.	Dat ze de continuïteit van MOS op school bewarestelligen en bestendigen. Aanwezigheid op de maandelijkse MOS- milieuwerkgroep.	Zeker en vast! De leerlingen sorteren afval en gaan bewust om met de natuur op school en in de omgeving, met het gebruik van water op school enz. Ze controleren en corrigeren elkaar en MOS is een vast agendapunt op de maandelijkse leerlingenraad.	Ik hoop dat toch! In de mate van het mogelijke zeker en vast en dat weet men op school! Ik ijver voor gebruik van milieuvriendelijk schoolmateriaal, goed sorteren en recycleren, milieuvriendelijk gebruik van water en energie.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleidersploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Willy Oosterlinck VTI Sint-Lucas 8930 Menen	Educatieve kunsttuin. Meer dan 2000 planten en bomen worden in verschillende lessen gebruikt. (biologie – houtbewerking). De 10 kunstzuilen in de tuin bieden de mogelijkheid aan kunstenaars van binnen of buiten de school om hun werk tentoon te stellen. Recent hebben we een kunstproject georganiseerd voor basisscholen uit de regio.	De integratie van MOS in de totale schoolwerking. Ondanks het behalen van de 3 logo's in beide vestigingsplaatsen zijn er nog altijd leerkrachten die niet weten waarvoor MOS staat. Er is echter ook positief nieuws. Momenteel loopt er een samenwerkingsproject tussen de leerlingenraad en MOS i.v.m. zwerfvuil.	Dat zij vooral mee helpen denken hoe wij de MOS-werking een bredere basis kunnen geven. Nieuwe initiatieven aanbrengen. MOS integreren in verschillende vakgebieden.	Ik vermoed van wel. Het zwerfvuil vermindert jaar na jaar. Door selectieve inzameling van allerhande soorten afval en de nodige containers daarvoor te voorzien, is ook hier sterke verbetering waar te nemen. Om nog beter te scoren moet er nog werk worden gemaakt van de sensibilisatie van het personeel.	Absoluut. Ik heb als MOS-coördinator een voorbeeldfunctie. Wanneer ik mij niet hou aan de opgelegde reglementering, verdwijnt de geloofwaardigheid zeer snel. Er wordt dus geregeld een snoeppapiertje, een blikje of een petfles opgeraapt op de speelplaats en in de juiste container gegooid. Dat gebeurt onder de ogen van een 500-tal leerlingen.	Subsidies voor de MOS-werking? Vooral kleinere scholen zouden er mee gediend zijn. Ze hebben al zo weinig budget. De gelden kunnen ze gebruiken voor bijvoorbeeld aankoop van tuingerief, extra vuilnisbakken, spelmateriaal m.b.t. milieuactiviteiten, ondersteuning van grotere projecten i.v.m. gezondheid, energie, verkeer... Ik ben zeker dat de gelden nuttig zouden besteed worden.
	Wim Deboiserie Stedelijke Basisschool Torenhof 8790 Waregem	Toiletten op hemelwater. Automatische in en uit schakelaars van de lichten in de gangen (gedeeltelijk). Compostvat, papiercontainer, groene kikker (afval Emmertje voor afval van tutti frutti voor compostvat). Herbruikbare glazen flesjes. Alle radiatoren hebben thermostatische kranen. Papierbesparing bij ouderraadverslagen (4 maal minder papier). Waterverbruik wordt wekelijks genoteerd.	Het invullen van de paperassen voor het behalen van een logo Inbreng van de leerlingen	Hulp bij het uitzoeken en plannen van acties. Een duidelijke en zo concreet mogelijke leidraad.	Ja, maar het moet toch levend gehouden worden.	Zeer zeker. Ik heb thuis fotovoltaïsche zonnepanelen. Ik kom steeds met de fiets naar school. Alle verplaatsingen binnen Waregem doe ik met de fiets. Ik heb een tuin, moestuin, huisdieren (afvalverwerking), een composthoop, een goed geïsoleerde woning. Ik houd eraan in de natuur te verblijven en ben dan ook een kampeerder in hart en nieren.	De papierwinkel zo min mogelijk houden. Straks zien we het bos door de bomen niet meer. Een voor iedereen duidelijke en concrete structuur voorzien. Versnippering tegengaan: je moet nu bijna voor alles een actieplan hebben of het ruikt ernaar.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Wim Van de Sompel GVLBO Sint-Jozef 9000 Gent	Afval sorteren, composthoop, moes – en bloementuin, nestkastjes, beestentoren, fietsproject, luchtzuiverende planten in de klassen.	Afval sorteren, composthoop, moes – en bloementuin, nestkastjes, beestentoren, fietsproject, luchtzuiverende planten in de klassen.	Ze hebben onze school op het goede spoor gezet door al hun enthousiasme. Nu kunnen we het in feite zonder hen maar een bezoekje om onze realisaties te zien is altijd leuk.	Van thuis uit krijgen onze kinderen weinig waarden mee i.v.m. verantwoordelijkheid t.o.v. milieu. Het is dus de taak van de leerkrachten om ze op het goede spoor te zetten. Ze voelen wel aan mij dat ik dat belangrijk vind. Ik probeer hen mee te geven dat ze een positieve invloed kunnen hebben op ons milieu.	Zeer zeker. Ze voelen wel aan mij dat ik dat belangrijk vind: bijv. fietsen naar school, sorteren van afval, ervaringen uitwisselen...	
	Carine Crabbé Koninklijk Atheneum 1040 Etterbeek	Afval sorteren. Verminderen zwerfvuil op speelplaats en in de gebouwen	Afval sorteren. Verminderen zwerfvuil op speelplaats en in de gebouwen	Een constructieve, positieve, inventieve, originele en pragmatische aanpak uiteraard. Iedereen doet zijn best maar in een school als de onze, met zeer veel intra en extra muros activiteiten, is dat niet altijd evident. We boeren dus verder met zeer kleine stapjes.	Sommigen waarschijnlijk wel, anderen zeer waarschijnlijk niet.	Ik probeer dat uiteraard maar dat lukt niet altijd even goed. Woon- werkverkeer gebeurt met de auto wat natuurlijk niet voorbeeldig is.	Graag zagen we kleurrijke folders en dure campagnes vervangen door gratis materiaal dat aan scholen wordt geleverd. In onze school zouden we bijv. gediend zijn met verschillende soorten gekleurde vuilnisbakken om te sorteren.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Chris Dumon Atheneum Veurne 8630 Veurne	Bioshop (gezond tussendoortje en fair trade drank); educatieve tuin + vijver (biotoopstudie en soortenrijkdom+ determineren). Voorbeeld voor scholen in de regio (behaalden logo 3 in 2002!) Cultuur? Op de fiets!	Afvalproblematiek (komt er anno 2008 eindelijk een keerpunt?)	Tips en ondersteuning bij knelpunten. Ik weet dat we op ze kunnen rekenen.	Een aantal beslist wel. Sommigen bereik je nooit. Ik maak me geen illusions maar geef niet op, je weet maar nooit...	Beslist! Ik geef het goede voorbeeld: geen folie maar brooddoos, een stukje fruit...gezond tussendoortje, op de fiets naar school, geen frisdrank maar water, een graadje minder, een draadje meer, geen plasticzak maar een boodschappentas...	Ban snoep- en frisdrankautomaten uit scholen. Ban alcoholautomaten uit de stad. Veiligheid op de weg: aan alle leerlingen die in orde zijn met fietsuitrusting geven we een fluoasje/ fluoarmband als geschenk! (kredieten?)
	Chris Coen Het Kompas 9000 Gent	Verminderen van het restafval. Juist sorteren van het afval in de klas. Opstarten en behalen van goede resultaten in de moestuin.	Weinig medewerking van de ouders: bij het gebruik van de brooddoos, koekendoos en drinkbus. Verplicht gebruik van de brooddoos nog steeds niet opgenomen in het schoolreglement.	Bijsturen waar nodig. Ondersteuning via materiaal en lespakketten.	Een groot deel van de leerlingen is zich bewuster geworden van de afvalproblematiek en dat uit zich dan ook in hun gedrag ten opzichte van afvalselectie. Bij natuuruitstappen houden ze zich beter aan de gedragsregels.	Daar de MOS- verantwoordelijke een voorbeeldfunctie heeft, heb ik me inderdaad door de jaren heen getraind op een milieubewuste houding, zowel op school als thuis.	Meer doorgedreven sensibiliseren van externe leveranciers en bedrijven die op de scholen opdrachten uitvoeren. Dat zou bij voorbeeld kunnen door hen een milieucharter te laten ondertekenen. Gerichte bijsturing kan dan bij overtreding.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Sarah Van Cauwelaert Dorpsschool Kester 1755 Kester Het hele schoolteam is Mos- verantwoordelijke. Iedereen neemt zijn eigen verantwoordelijkheden op en werkt aan MOS. Ik houd het MOS-dossier bij.	Naast het thema Water... de warme maaltijden op school in borden (geen individueel verpakte porties). Koffie voor het personeel in een kopje dat dagelijks afgewassen wordt. Veel kleine dingen die het milieu ten goede komen. Wat ingevoerd is, is geïntegreerd zowel bij het personeel, leerlingen als ouders	De kinderen actief betrekken bij MOS. De ideeën en acties komen meestal van de leerkrachten. De kinderen worden dan uitgedaagd en voeren de opdrachten uit. Maar we moeten proberen om de kinderen meer inbreng te geven.	Hulp bij het opstellen van het actieplan. Ideeën voor activiteiten, uitstappen in het kader van het gekozen MOS-thema.	De leerlingen gaan zuiniger om met water. Ze dragen meer zorg voor het milieu en gooien hun afval in de juiste vuilnisbak. Iedereen gebruikt een brooddoos. Veel kinderen hebben een herbruikbare drinkfles. Elke klas heeft een Kyoto-kindje dat zorgt dat het licht uit is en dat de klas verlucht wordt.	Als schoolteam proberen we ook een milieuvriendelijke houding aan te nemen en die dan aan onze leerlingen door te geven. We proberen zo weinig mogelijk papier te verspillen en kopiëren recto-verso. Indien mogelijk verplaatsen we ons te voet of per fiets, of met het openbaar vervoer.	Meer middelen om de MOS-werking open te trekken naar de buurt, zodat bijvoorbeeld meer mensen kunnen ingezet worden om uitstappen per fiets te maken en fietspooling te organiseren.
	Vicky Besard en Valérie Van Coster (tot krokus vervangen door Aurélie Poupaert) G.V.B. Het Groene Lilare 9660 Opbrakel	Afvalpreventie: iedereen een brooddoos en hervulbare flesjes of bekertjes. Goed sorteren: pictogrammen aangebracht en onder toezicht van milieubrigadiers (=2Iln). Mentaliteitsverandering bij de Iln.: ze voelen dat we MOS belangrijk vinden, ze komen zelf af met tips of opmerkingen, reageren als ze iets zien dat niet MOS-vriendelijk is.	Te weinig praktisch materiaal voor kleuters. Geld. Blijven volhouden om de Iln. die het 'vergeten' er steeds weer op te wijzen. Iedereen moet gemotiveerd zijn.	Meer materiaal aangepast voor kleuters. Nog meer tips, nuttige informatie doorgeven. Tussentijdse evaluaties, zodat je weet of je al dan niet goed bezig bent.	Ja, ze letten erop dat: er juist gesorteerd wordt, ze wijzen elkaar op fouten, de deuren en de lichten uit zijn bij het verlaten van het lokaal, hun ouders thuis ook milieubewust handelen. Ze zijn zich heel bewust van het MOS-gebeuren.	Sommige leerkrachten doen aan carpooling. Allen brengen brooddoos en fles mee. Thuis let je er ook op dat je goed sorteert, of dat de lichten in de kamer uit zijn als er niemand is, computer uit...	Een eenvoudige brochure van het ministerie met tips en ideeën over MOS zou nog meer scholen aanzetten om hieraan deel te nemen. Het zou tof zijn mocht de echte minister van milieu eens op school op bezoek komen. Dan zou het voor de Iln. nog veel 'echter' zijn!

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleidersploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Nathalie Meremans (lagere afdeling) Nancy Verherbrugge (kleuterafdeling) Basisschool Vijverbeek 1730 Asse	Het aanleggen van de wilgenhut was dit jaar het resultaat van een samenwerking tussen de leerlingen van de derde graad, mensen van de ouderraad, ouders, leerkrachten en directie. Bij de kleuters zijn we ook gestart met het eerste deel van de mini-boerderij.	Een logische opbouw creëren in de activiteiten/lessen... gericht op milieuwinst. We hebben een MOS-verantwoordelijke voor de kleuterafdeling en voor de lagere afdeling. Zo is het makkelijker om alles in goede banen te leiden en overleg te plegen en te evalueren. Communicatie speelt een belangrijke rol bij de uitbouw van ons MOS-project.	Collega's motiveren, ideeën verzamelen en geven.	We trekken de natuur in. Zo worden de leerlingen nieuwsgierig en gaan op zoek naar meer. Dieren verzorgen, verantwoordelijk zijn voor de dieren. In onze moes- en kruidentuintjes planten, zaaien en de evolutie volgen. Zelf op zoek gaan naar ideeën en materiaal.	Toch wel. Ik heb een bloementuin en een serre, besteed veel aandacht aan het sorteren in de klas. Ik stimuleer mijn leerlingen. De leerlingen van juf Nancy hebben zonnebloemen geplant. Dat werden prachtige bloemen. Ze gaat op zoek naar milieuvriendelijke activiteiten om in de klas uit te werken (mini-boerderij).	Moedig de gemeente aan om samen met ons te werken aan een kikkerpoel... of een zwemvijver voor de kikkerschool... (of andere groene initiatieven). Groene vingers kweken kost handenvol geld. Werken aan een leerlijn 'Tuinieren in de groene school'!
	Annemie (ouder) , Caroline (juf) en Tamira (juf) Freinetschool 'De Loods' 9000 Gent	Schooltuin met vijver aangelegd, samen met ouders en verder beheerd met en door ouders met kinderen tijdens ateliers en tuinwerkdagen. In de tuin: kruiden, moestuin, klimplanten, compostvaten, nestkastjes, fruitbomen, vijverplanten en waterdierjes. MOS-weblog. Energieaudit: knelpunten aanpakken (deurstop, 'energierme' koelkast, verdeelkasten met aan/uitknop, radiatorisolatie, klaslokalen verfrissen tijdens de pauze ...	Energiepunten waar onze school weinig of niets aan kan veranderen omwille van financiële of technische aspecten. (verwarming, deurstoppen, isolatie, lichtkoepels, contactdozen zonder aan/uitknop, verouderde elektrische toestellen, spaarlampen...)	Er is vaak een teveel aan informatie. Het is dan niet meer overzichtelijk waar de accenten moeten worden gelegd. Het zou handig zijn dat de MOS-begeleidersploeg ondersteuning geeft aan leerkrachten, ouders, kinderen... op school om efficiënter een MOS-thema uit te kiezen en uit te werken	Bij langdurige initiatieven wordt het bij de kinderen een automatisme: afval selecteren, gebruik van boterhamdozen, lichten uit bij het verlaten van lokalen, kraan dichtdraaien...	Natuurlijk, we zijn een MOS-school. Een school die kiest voor MOS neemt dit aan als een natuurlijke houding.	Voor onze schoolgebouwen: meer inspraak in beslissingen betreffende verbouwingen, materialen, budgettering, termijnen (te lang wachten). Busvervoer (meer kilometers). Uniform maken van schoolreglementen i.v.m. milieuzaken (bijv. boterhamdozen voor alle scholen).

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Jasperien Ongenade en Conny Degens B.S.G.O. t' Ateljeeke Wijkschool: Tubbieschool 3580/3582 Beringen	Kippenhok. Meer dieren in de klasjes (visjes, hamster, cavia, schildpadjes). Milieuagentjes: sorteren van het afval. Meter en peterschap: controlerende functie. Tuintje (groenten en bloemen), composthoop, nestkastjes, voederplanken.	Geld voor het realiseren van bepaalde projecten. Ideeën zijn dikwijls groter dan het beschikbare budget. Het is niet altijd even makkelijk om iedereen warm te krijgen en te blijven motiveren voor een milieuverantwoordelijke houding.	Begeleiding, coaching en opvolging. Waardering: maar 2 leerlingen en enkele personeelsleden konden de logo- uitreiking van dichtbij meemaken. Terwijl alle kleuters, leerlingen en personeelsleden hun steentje bijgedragen hebben.	De kinderen zijn milieubewuster geworden op alle domeinen (afval, natuur, water, energie en verkeer).	Jazeker, We hebben veel bijgeleerd. We staan open voor de ruime problematiek en alles wat MOS met zich meebrengt. Als juf heb je vanzelfsprekend een voorbeeldfunctie. Ook thuis gaan we milieubewuster om met energie, afval en water. Als het weer het toelaat gaan we met de fiets naar school.	Daar er zoveel te doen is i.v.m. milieu is het belangrijk om de bewustwording al op heel jonge leeftijd te laten beginnen om zo een grotere doelgroep bij de volwassenen te bereiken. Is het niet mogelijk om extra subsidies te verkrijgen?
	MOSwerkgroep (Rosita Kenens, Ann Valckenborgh, Myriam Swillen, Wendy Vanfroyenhoven) Sint- Martinusbasischool 3210 Lubbeek	Samenwerkingsverbond met natuurouders, Natuurpunt, adoptie van een vijver nabij de school, duurzaam sorteren, groen op de speelplaats: takkenwal, bloembakken, moesmanden...	Alle acties en realisaties op elkaar afstemmen met de verschillende geledingen, bijvoorbeeld de MOS- brigadiers, de werkgroep ouderraad, de werkgroep speelplaats... Onderhoud van het groen op school tijdens de vakanties en vrije dagen.	Ondersteuning en feedback geven, begeleiden met een geïjkt stappenplan, advies geven om wat al gerealiseerd is te kunnen behouden! Informatie aanbieden via themabundels en studiedagen.	Er is duidelijk een gedragsverandering bij de leerlingen; bij de grotere kinderen zitten de milieugewoontes ingebakken. De kleuters wijzen de kleuterjuf voortdurend op wat er hier of daar niet nageleefd wordt van de milieuafspraakjes. Via ouders vernemen we dat de leerlingen thuis zelfs de ouders sensibiliseren!	We proberen alle werkpunten en acties zo goed mogelijk zelf op te volgen; uiteindelijk gaat het hier vooral om een voorbeeld- en voorleef- functie! De leerkrachten dragen zelf fluo-vestjes bij uitstappen, woensdag is fruitdag, ook in de leraarskamer...	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Els Hendriks Basisschool Kla4tje 3920 Lommel	Vergroening van de speelplaats met onder meer een openluchtklas (klein amfitheater), drinkwaterfonteintjes, afvalagentjes, afval sorteren in elke klas, verbieden van brik, blik en aluminiumfolie, verwijderen van de vuilnisbakken op de speelplaats.	Wij hadden een kinderboerderij. Maar onze school ligt midden in het centrum en onze dieren werden 's nachts geplaagd door feestvierende jeugd. De hokken werden vernield. Bijna wekelijks dumpten mensen hun afgedankte, zieke dieren bij ons. Met catastrofale gevolgen. Al onze konijnen stierven aan de konijnenziekte. Dan de vogelgriep. We hebben dan maar beslist om onze boerderij te sluiten.	Eens per jaar een kijkje komen nemen in de school. Samen met de MOS-verantwoordelijke de MOS-werking beoordelen. Dat hierbij de positieve punten genoemd worden maar ook de werkpunten. Tips geven om van de werkpunten positieve punten te maken. Ons op de hoogte houden van nieuwe publicaties en MOS-acties. Een bijeenkomst organiseren voor alle MOS-begeleiders om ervaringen uit te wisselen.	Bij de meeste leerlingen en ouders heeft onze MOS-werking een positief effect. De kinderen gebruiken allemaal een brooddoos en een hervulbare fles. Kinderen komen zo veel mogelijk met de fiets naar school. Ze zijn ook telkens enorm enthousiast als er weer een MOS-actie op touw gezet wordt. Ze brengen zelf ook leuke ideeën naar voor.	Ik neem een milieuverantwoordelijke houding aan. Ik houd onze MOS-werking levendig en probeer steeds nieuwe acties te ondernemen. Ik heb bijv. het leerkrachtenteam overtuigd om geen echte kerstbomen meer te zetten. Ook thuis ben ik erg begaan met het milieu. Ik weet van mezelf ook dat er nog werkpunten zijn. Mijn goede voornemen voor 2008: met de fiets naar school gaan!	Geld geven aan de scholen om van de grijze daken, groene daken te maken. Beter voor het milieu en isolerend! Milieuvriendelijke poetsproducten ter beschikking stellen van de scholen. Tijdens de wintermaanden elke maand een nationale dikke-truiendag organiseren.
	Hilde Serrien Basisschool hertog Karel 3012 Wilsele	Geen brik en blik meer op school. Aangelegde heemtuin	Samenwerking. Er gebeurt al veel maar nu op één lijn zetten.	Werk uit handen nemen i.p.v. werk bovenop. Het moet allemaal op papier staan terwijl er al zoveel gebeurt.	Ja.	Ja, zeker en vast.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Isabelle De Puydt Gemeentelijke Basisschool De Bosrank 9750 Zingem	Weren van blik en brik, gebruik van grote flessen water in de peuter- en eerste kleuterklas, woensdag "vaste fruitdag" met biologisch fruit, gebruik van recyclagepapier voor het kopiëren (tot stand gekomen door de deelname aan "Groen Bestek" van BBL), de schoolkippen, het composteren, de milieuvriendelijke onkruidverdelging bij het groenonderhoud.	De MOS-afspraken in de belangstelling houden van de kinderen en alle andere betrokkenen.	Op de hoogte gehouden worden van nieuwe, realiseerbare initiatieven.	De speelplaats ligt er netter bij. Door de invoering van de klastaken i.v.m. energie en fruitafval is er een beurtrol. MOS is een vast agendapunt op de kinder- en schoolraad.	Ja, we zijn met 4 in ons gezin en onze vuilniszak voor restafval is niet altijd vol, de PMD-zak wordt maar 1 keer per maand buitengezet. Ik probeer mijn eigen kinderen en natuurlijk ook de kinderen in mijn klas bewust te maken en aandacht te hebben voor het milieu.	MOS blijvend in de aandacht houden en eventueel ook koppelen aan financiële armlslag om nieuwe initiatieven op school uit te werken.
	Karen Habex Vrije Basisschool Bret-Gelieren 3600 Genk	Sorteren van afval, milieuproject per leerjaar, meedoen aan dikke-truiendag, invoering van Toos de brooddoos en Gus de drinkbus.	Weinig mogelijkheden tot milieueducatie op school of in de nabije omgeving.	Dat ze ons in de goede richting sturen en ons bijstaan met raad en daad.	Wij zijn net ingestapt in het MOS-project, we zijn nog niet voor een logo aan het werken. Maar over het algemeen is er wel meer aandacht voor milieu dan vroeger. Door ons sorteersysteem, de brooddozen en de drinkbussen.	Ik probeer zoveel mogelijk milieubewust te zijn en probeer ook de leerlingen erop te wijzen.	Dat er nog lang zulke projecten ondersteund kunnen worden, ze creëren namelijk de kans om iedereen milieubewuster te leren omgaan met een aantal dingen.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Kris Bellis Toren van Babel (VIP-school) 9000 Gent	De afvalweek. Tijdens die week bezoeken we Ivago en de kringloopwinkel. Alle lessen staan dan in het teken van afval (aangepast per niveau, we zijn een school met anderstalige nieuwkomers en hun niveau van Nederlands varieert behoorlijk) en we eindigen de week met workshops met afvalmaterialen en een afvalquiz voor de	Omdat we onze leerlingen maximaal 3 jaar op de school hebben (1 jaar Onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers en 2 jaar taalbad, beroepsvoorbereidende jaren voor ex-Okan leerlingen), is het moeilijk om de leerlingbetrokkenheid bij het milieubeleid uit te bouwen.	Voldoende ondersteuning bij onze <i>eigen</i> invulling van het MOS-project op school. Op onze school zien we de MOS- begeleidingsploeg vooral als een team dat onze visie op MOS bijstuurt en helpt leiden in de goede richting.	Onze leerlingen komen vaak uit landen waar men zich nog niet zo bewust is van de milieuproblematiek als in België. Ze handelen na 1 jaar aandacht voor MOS wel met meer verantwoordelijkheid ten opzichte van het milieu binnen de schoolmuren, maar buiten de schoolmuren lukt het niet altijd.	Door aandacht voor MOS, ben ik me meer bewust geworden van mijn eigen houding t.o.v. het milieu. Ik ben me meer bewust van de milieuvriendelijkheid van mijn handelingen en probeer er ook meer rekening mee te houden.	Als je merkt dat de inspanningen die wij leveren op school om onze jongeren milieubewust te maken, op straat worden teggengesproken door de gedragingen van de volwassenen, dan is er duidelijk nood aan een MOS- opvoedingsproject voor volwassenen. Alle volwassenen hebben tenslotte een voorbeeldfunctie voor onze jeugd.
	Leen Meuwissen en Tine Vandenbroucke Westdiep – Vrije Lagere School 8400 Oostende	Kinderboerderij.	Papiertjes die blijven liggen op de speelplaats.	Dat ze blijven zoeken naar motiverende activiteiten om ons milieu te beschermen.	Er is meer bewust- zijn. In worden meer gewezen op het belang van een gezond milieu. (media, school...)	Wij proberen het goede voorbeeld te geven.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Lien Van Hoyweghen en Lieve Van Gerwen Berkenboom Humaniora 9100 Sint-Niklaas	Gezonde dag / week; 1 dag per maand geen frisdrank (laatste vrijdag van de maand), 1x een hele week per schooljaar.	Het feit dat niet bij iedereen dit gedachtegoed levendig aanwezig is, zowel bij leerlingen als bij leerkrachten, geeft soms problemen, maar eigenlijk loopt het over het algemeen redelijk vlot.	Veel nieuwe ideetjes, nieuwe realisaties en zeker de realisaties die we al behaalden behouden en verder uitwerken!	Zeker de leden van het MOS-team. We zijn nog maar net herbegonnen met de MOS-groep, maar de leerlingen reageren en overwegend positief op.	Ik probeer zoveel mogelijk te letten op de kleine dingen die iedereen wel eens vergeet. Heel grote stappen kunnen we niet meteen nemen, maar als we allemaal op de kleintjes letten komen we ook al vooruit, nietwaar?	Een budget per school voor MOS!
	Magda van Peteghem Basisschool Dol-fijn Wijkafdeling Brielschooltje 9160 Eksaarde	Aanleggen van wachthoop. Geen groenafval meer. Vergroening van de school: jaarlijks opnieuw opstarten van groenten- en bloementuin. We gebruiken compost van de wachthoop voor het opvullen van bloembakken. Konijntjes eten gras van ons speelplein. Donderdag = fruitdag.	Ouders motiveren om kleuters elke dag een stuk fruit te laten eten in plaats van een koek.	Dat de MOS- begeleiders op het werkveld én samen met de kleuters iets realiseren. Een activiteit door externen gegeven blijft dikwijls langer hangen.	Kleuters stappen in op 2,6 jaar met een kleine thuis kennis in verband met MOS. Wanneer ze de kleuterschool op zesjarige leeftijd verlaten is hun rugzak geladen met heel wat meer kennis en attitudes over MOS.	Indien ik heel eerlijk ben zou ik durven zeggen dat ik reeds tot de groep van "de groenen" behoor. MOS- verantwoordelijke zijn laat dus zeker positieve sporen na.	Advies: Minister van leefmilieu: kom alsjeblieft eens een kijkje nemen op de werkvloer, er gebeuren zoveel mooie dingen. Bij ons ben je zeker welkom. Vraag: Minister van leefmilieu: waarom wordt er zoveel wegwerpverpakking geproduceerd?

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Micha De Brie Freinetschool De Harp 9000 Gent	Binnen het thema afval: realisatie van sorteerhoeken in elk lokaal, sorteerstraten op de speelplaatsen. Die grote sorteerstraten verfraaien we nu verder als Harp- mooi-biel.	Lage betrokkenheid leerkrachtenteam.	Prima zoals nu gebeurt. Alle interessante "groene" nieuwtjes worden doorgemailed naar de MOS- contactpersoon. Snel en duidelijk antwoord op mijn vragen. Goede initiatieven.	Er is veel betrokkenheid van de kinderen.	Absoluut, ik ben de groene jongen van de Harp. Een voorbeeldhouding is immers noodzakelijk.	De wereld is voor kinderen niet altijd duidelijk. Zij horen van ons dat ze milieubewust moeten leren zijn, maar in de media zien ze grote bedrijven en wereldleiders die scheve schaatsen rijden. Ik denk dat kinderen moeten voelen dat onze politici duidelijk groene maatregelen treffen. Idee misschien: nationale actie op kindermaat i.v.m. Kyoto?
	Nancy Van Herreweghe GO! De Brug 3630 Maasmechelen	Kinderen meer bewust maken van de natuur in hun omgeving.	We praten veel over de natuur en alles wat er bij komt kijken. Via het MOS- plan willen we onze lessen meer in de praktijk omzetten.	Regelmatige feedback, tips in verband met het gekozen thema. Sandra Diris is een goede begeleidster ze geeft ons veel tips en op regelmatige basis feedback.	Door bepaalde acties en lessen worden ze bewuster van de natuur en het milieu en hoe ze ermee moeten omgaan.	Natuurlijk probeer ik elke dag rekening te houden met het milieu. Ik sorteer dagelijks afval en composteer. Ik laat wat vaker de auto in de garage staan.	Dit is een moeilijke vraag. Geef acties zoals Mos, natuurpunt en dergelijke meer bekendheid. Zo leren mensen deze acties kennen en misschien dragen ze dan bij tot een beter milieu.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Sabine Gavel Instituut Bert Carlier 9000 Gent	MOS-werking is nog in het beginstadium, toch realiseerden we al het volgende: sorteelhoek per klas met 1 ln als verantwoordelijke; wekelijkse ophaling PMD en papier met 2 ln., eindklas met wedstrijd: "Wordt jouw klas sorteerkampioen?"; bezoek IVAGO en kringloopwinkel met eindklas; educatief spel over afval en energiebesparing.	Coördinatie onderhoudspersoneel en leerkrachten. Verantwoordelijkheden worden nog te gemakkelijk naar anderen doorgeschoven.		Zeker en vast! Ondanks de beperkingen van onze leerlingen, beschikken zij over een sterke motivatie om rekening te houden met het milieu.	Door weer en wind met de fiets naar het werk.	Samenstellen van brochures en werkmappen of handleidingen voor leerlingen buso, zowel opleidingsvorm1 als 2.
	Sissi Callewaert Sint-Pauluscollege 8560 Wevelgem	De leerlingen een milieubewustere houding doen aannemen. Dat kan door kleinere dingen: oprichten van een milieuwergroep "de smoskes", het gebruik van waterkannen en drinkflessen, oprichten van mini-containerpark...	Leerlingen van de 2 ^{de} graad motiveren.	Een leuke samenwerking en het samen bedenken, uitwerken en uitvoeren van diverse acties.	Ja, we merken dat wanneer we controlemomenten houden. Ook leerkrachten engageren zich meer: ze zetten leerlingen tot milieubewuster gedrag aan.	Ja, als begeleider van de milieugroep is het vanzelfsprekend om het goede voorbeeld te geven.	Op welke manier kunnen grotere structurele aanpassingen op schoolniveau worden doorgevoerd? Mogelijke subsidies, samenwerking met firma's, begeleiding, enz. om grotere projecten uit te werken.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Valeria Vanheule Middenschool 9820 Merelbeke	Oprichting van een goed werkende milieuwergroep de sMOSers.	MOS integreren in zoveel mogelijk vakken zodat we MOS niet alleen tijdens de vergaderingen en informele gesprekken bespreken en aanpakken.	Ik verwacht dat ook zij net zoals de leerlingen initiatief nemen tot actie en ook andere leerkrachten en leerlingen die niet in onze sMOS-raad zetelen warm maken om mee te werken om de vooropgestelde doelstellingen te bereiken.	Ja, ze beseffen dat een blad twee zijden heeft om op te schrijven. Papier waarvan de achterzijde niet is beschreven, verzamelen we en gebruiken we als kladblad. Lichten uit als het lokaal niet in gebruik is. Ze zijn zich toch al wat meer bewust van het feit dat zij ook iets kunnen veranderen.	Ik probeer het goede voorbeeld te geven: sorteren, carpoolen indien mogelijk, lichten uit indien niet nodig, verwarming niet te hoog, tijdig verluchten, gloeilamp vervangen door spaarlamp.	Zijn er geen subsidies voor scholen voor zonnepanelen? Zo geven we het goede voorbeeld en kunnen we erg besparen. Dat geld kan dan weer gebruikt worden voor de leerlingen en we hebben meteen ook didactisch materiaal voor de lessen TO. Niets dan voordelen dus.
	An Timmers KTA 2 Villers 3500 Hasselt	Oprichting van een milieuteam dat op regelmatige basis acties onderneemt en op die manier bewustzijn creëert bij het personeel én de 1100 leerlingen. Samen proberen we 'groen' te stimuleren, zodat onze planeet (en onze school) ook morgen nog leefbaar is.	Er is een beperkt budget. We moeten dus zo inventief mogelijk omspringen met onze acties en het bijhorende geld. Maar alle beetjes helpen uiteraard...	Ondersteuning, evenals praktische en concrete informatie om aan een thema te werken.	Het milieu is niet alleen actueel in onze school, meer en meer media hechten belang aan "groen". De film van Al Gore en het klimaatcasino hebben het milieugevoel bij onze studenten positief beïnvloed. Helaas zijn er nog steeds studenten die milieu ver van hun bed vinden, ondanks alle inspanningen.	Aangezien ik afgestudeerd ben als biologe én het milieuteam heb opgericht, probeer ik steevast een milieuvriendelijke attitude aan te nemen – ook in mijn persoonlijk leven.	Om studenten wakker te schudden zijn werkingsmiddelen nodig. Ik zou adviseren om meer budget vrij te maken zodat onze studenten een kentering teweeg kunnen brengen in onze afvalmaatschappij. Meer budget nu om studenten te sensibiliseren, betekent meer groen later ...

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	An Verdievel GBS 'De Horizon' 8470 Snaaskerke	Minder afval op school: boterhamdozen, koekjesdozen, hervulbare flessen, kippen, compostvat. Veilig naar school: fluo-hesje, indien mogelijk fietshelm. Energieverbruik: lichten uit indien niemand in lokaal. Water: drinkfonteinje, toiletten minder waterverbruik (fles in speelwaterbak).	Fietshelmen worden weinig gebruikt. Lichten blijven soms nog branden in gangen.	Tevreden, met veel concreet werkmateriaal (lesmateriaal in mappen).	Zeker, heel veel minder afval, bijna niets meer. Fietshesjes worden heel goed gedragen.	Jazeker, koekjesdoos, fruit, water in herbruikbare fles, zuinig met water en elektriciteit.	Onze inspanningen in het basisonderwijs ook proberen door te trekken in het secundair onderwijs en nog veel verder. Want onze inspanningen worden na het basisonderwijs in het water gegooid.
	Lut Van Overloop Bubao Windekind 9160 Lokeren	We doen aan afvalpreventie. In elke klas is er een MOS- hoekje. Bijna geen PMD meer op school. Brikjes, blikjes, zijn verboden. We composteren zelf. Energie: klas uit = licht uit. Waterspilling tegengaan. Water drinken stimuleren, elk kind kreeg een beker (waterkan per klas). Binnenkort plaatsing watervat. We stimuleren recto, verso kopiëren.	Grootste afval = pampers (worden niet apart opgehaald). Oud gebouw = op veel plaatsen energieverspilling (te weinig isolatie, enkel glas...) Kopieermachine = er mag geen kringlooppapier gebruikt worden (contract met de firma).	Enthousiaste mensen die mee helpen denken hoe we de kinderen en het personeel warm maken om onze acties te steunen en mee te verwezenlijken.	De kinderen sorteren beteren. Ze zorgen dat het licht niet onnodig blijft branden.	Ja.	Kunnen er firma's opgericht worden die pampers kunnen recycleren?

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Annick Van de Velde Katholieke Centrumschool 9470 Denderleeuw	Het afvalprobleem op onze school is sterk verminderd door bewust te gaan sorteren, recycleren, verwerken... Ook het verbruik van elektriciteit en verwarming is verminderd. In elke klas zijn de radiatoren voorzien van thermostatische kranen en de verlichting gaat automatisch aan en uit.	Medewerking van de ouders i.v.m. aluminiumfolie in de brooddozen, koekjes in doosje en geen verpakking. Betrokkenheid van de ouders.	Ik hoop dat we in de toekomst op jullie kunnen en mogen blijven rekenen. Het is met jullie steun dat wij ons telkens opnieuw inzetten om de kinderen via de school te informeren, een milieuvriendelijke houding bij te brengen en de gevolgen van hun gedrag te laten inzien.	Ons voorbije project van afval heeft de lln meer bewust doen omgaan met restafval en hoe sorteren op school. Door een systematische herhaling blijven ze aandacht hebben voor die zaken.	Als mama van een zoon van vier probeer ik mijn verantwoordelijkheid op te nemen. Ik leer hem bewust omgaan met de natuur, thuis afval sorteren, zuinig zijn met water, met de fiets naar school gaan...Op school neem ik een milieuverantwoordelijke houding aan en stimuleer de leerlingen om aan het milieu te denken.	Advies: scholen bewuster maken i.v.m. papiergebruik (algemeen en kopieermachine). Alternatieven zoeken om de papiermolen te verminderen in scholen.
	Kathleen Rysman en Ann Vanhoutte GBS 'De vierklaver' 9890 Gavere-Asper	Aanleggen van 2 afvalstraatjes, binnen en buiten. Er is op die manier al heel wat afval voorkomen.	Door de aanwezigheid van de gemeentelijke sporthal naast de school blijft er na elke sportactiviteit en na elk weekend zwerfvuil achter op onze speelplaats, op de parking en in de buurt van de school.	Groeiende betrokkenheid en steeds toenemende positieve samenwerking.	Er is een grote betrokkenheid; het belangt hen aan. Ze zijn een schakel naar het thuisfront. Ze zijn een voorbeeld voor hun ouders.	We vermijden allerlei overbodige verpakkingen en sorteren correct . Milieuvriendelijk naar school van tijd tot tijd. Extra aandacht voor verlichting, voor verwarming zowel op school als thuis.	Busvervoer promoten: goedkoper of zelfs gratis. In warenhuizen de grote verpakkingen promoten door prijsverlaging. Koekjes promoten in grote en niet apart verpakte verpakkingen (koekendoosje). Milieuverantwoorde beperkingen opleggen: bijv. enkel CO₂ arm vervoer aanbieden (verkoop en openbaar vervoer).

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Bea Vanhoren Vrije Basisschool Driespan Kleuterschool 8470 Gistel	Alle gezinnen gebruiken een herbruikbare beker. Koekjes in een doosje en NIET in papieren verpakkingen. Compostvat in de schooltuin. Alle personeelsleden sorteren papier, restafval, containerafval. We springen zuinig om met water, energie. We hebben kippen. Niet spectaculair, maar wat we doen, houden we vol.	Bepaalde plastic flessen (bijv. poetsproduct) kunnen we nog niet volledig bannen. Ouders stimuleren om geen frisdranken in de bakers te doen, maar wel water.	Kleine haalbare acties, met blijvend effect, zijn meest succesvol. Het is belangrijk dat MOS iets is van elke dag, waar we elke dag mee bezig zijn. Wanneer we elke dag met iets geconfronteerd worden, wordt het vanzelfsprekend. Blijven iedereen aanmoedigen. Het is geen zaak van de MOS-begeleider alleen.	Kleuters sorteren de verschillende soorten afval en helpen de speelplaats rein te houden.....meestal toch wel op verzoek van de juf. Ouders vertellen soms ervaringen van tijdens het weekend of de vakantie.	Niemand is perfect, maar m'n collega's en ikzelf zijn ons bewust van het belang van het MOS-aandeel op school. Elke collega probeert dat MOS-idee zoveel mogelijk toe te passen, zeker op school, als voorbeeld voor kinderen en ouders.	Ik zou de minister van leefmilieu en de minister van onderwijs heel graag eens uitnodigen op mijn wekelijkse laarzenwandeling met mijn peuters-1ste kleuters. Hen tonen hoe mooi en waardevol de onmiddellijke schoolomgeving wel is en welke zinvolle opvoedingswaarden er aan te pas komen.
	Frederick Berton Basisschool van het GO! Europaschool 8450 Bredene	Afval afzonderlijk ophalen. Aanschaf van twee compostvaten. Waterdag + fruitdag (afvalpreventie). Ontraden gebruik van wegwerpverpakkingen in de refter. Aanschaf van drie drinkwaterfontein. Afschaffen van de verkoop van dranken in brik, nu bieden we deze drankjes enkel nog in glazen flesjes aan. Promotie van het gebruik van hervulbare flessen.	Brooddozen + inhoud brooddozen.	Nauwere contacten met de school. Het aanbod aan projecten is tegenwoordig zo ruim dat alles uitvoeren zoals het hoort moeilijk wordt!	Ja, wanneer een sorteerbak niet beschikbaar is, vragen de leerlingen daar zelf al om!	Ja, we proberen hier als team het voorbeeld te geven.	Recycleren is zeer duur, mocht er een tegemoetkoming komen voor de scholen, zou dit het gesorteerd ophalen van afval enkel bevorderen. Verdelen van containers lijkt ons ook een optie.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Stijn, Tari, Olivier (groene ridders = MOS-leerlingen), Meester luk en Juf Annelies Vrije Basisschool Sint-Amandus 1761 Borchtlombeek.	'Ons afvalstraatje' De groene ridders controleren de vuilnisbakken en duiden dit aan op een tabel in de refter. Geen aluminiumfolie meer, geen brikjes meer, afval wordt beter gesorteerd, de lichten zijn uit als het kan... Iedere klas heeft zijn taak in de schooltuin: kippenren, kruidentuin, moestuin, fruitbomen, hagen, insectenhotel, bloemenweide. We kregen hulp van natuurpunt, ouders, leerkrachten en lln.	Het steeds terugkerende zwerfvuul.	Er voor zorgen dat de actiepunten blijvend opgevolgd worden. Vb.: andere leerlingen er attent opmaken dat ze een bepaald puntje niet naleven ook al was dat een actiepunt van enkele maanden terug. Een blijvende aliertheid die er voor zorgt dat de interesse en bezorgdheid voor een beter leefmilieu bij iedereen van de schoolgemeenschap levend blijft.	Ja, maar jammer genoeg is de houding van de leerlingen niet altijd blijvend. Vb.: na een actie i.v.m. reinheid toiletten vinden we er opnieuw zwerfvuul. "Boterhammen in de brooddoos, weg met brikjes" houdt wel stand: geen brikjes meer op school, alle boterhammen in een brooddoos zonder papiertje.	O: Ik durf andere kinderen aanmoedigen om geen zwerfvuul te veroorzaken. A: Als MOS juf wijs ik andere leerkrachten op aandacht voor ons milieu. Organisatie van de actiepunten van de maand, extra informatie voor in de klas. De 'groene ridders' controleren en rapporteren over de actiepunten en brengen ideeën aan op de leerlingenraad.	S: Meer carpoolen (samen naar school) T: Meer bomen, meer groen. O: Verplicht op school: werken in de tuin of in de natuur. Zoals een uur computerles, een uur milieules. A: Subsidies voor het aanleggen/onderhouden van een schooltuin, of andere activiteiten i.v.m. milieuzorg.
	Patrick Lenaerts (preventieadviseur) en Chantal Poorters (zorgcoördinator 1 ^{ste} graad en opvoeder) WICO campus Sint- Maria 3910 Neerpelt	Opstart van een nieuwe milieuraad, ecotuin voor de leerlingen van 1B, efficiëntere opvolging van de implementatie van de afspraken. Nieuwe initiatieven van acties: batterijeninzameling, dopjes voor het goede doel, dikke- truiendag...	Een te klein containerpark dat efficiënt sorteren moeilijk maakt. Bewustmaking van leerlingen en leerkrachten van het nut om afval te sorteren. Het mobiliseren van iedereen om een degelijk afvalbeleid te voeren op en in de omgeving van de school.	(Financiële) ondersteuning bij de verdere uitwerking van een milieubeleid op school.	Is nog moeilijk te peilen wegens de beginfase van ons project. Er zijn in ieder geval toch geïnteresseerde leerlingen die actief deelnemen aan de milieuraad. Bij de opstart van de wekelijkse ordebeurten voor een klas maken we de leerlingen in ieder geval meer bewust van het feit dat afval thuis hoort in de juiste afvalbak.	Preventieadviseur: neemt deel aan de milieuraad en probeert een milieuverantwoordelijke houding aan te nemen. Zorgcoördinator: neemt deel aan de milieuraad en probeert zo mee te denken en acties te ondersteunen die bijdragen tot een milieubewust beleid op school. Nemen beiden deel aan de vergaderingen van het dagelijks bestuur op school samen met de directie.	Nieuwbouw en/of renovatie met duurzame materialen is zeer duur! Is er een financiële tegemoetkoming mogelijk voor leefmilieu om goede of alternatieve renovatietechnieken te ondersteunen, vb. een groen dak? Is het mogelijk dat scholen op korte termijn voor zulke renovatiewerken financieel ondersteund worden?

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Christel De Vos Heilig-Hartcollege 1083 Ganshoren	Afval beperken door enkel gebruik te maken van brooddozen en drinkbussen. Er wordt ook enkel water aangeboden in de eetzaal. Elke woensdag is er fruitdag : alle kinderen eten tussendoor enkel fruit.	Het afval wordt gesorteerd in de klas: papier en restafval worden in aparte vuilnisbakken gegooid. Op de speelplaats echter is het sorteren een probleem: de lln gebruiken de vuilnisbakken verkeerd.	Begeleiden van de werkgroep op school en aanbieden van werkmaterialen. Nuttige en bruikbare tips geven voor milieuzorg op school.	De kinderen zijn veel bewuster van het belang van zorg voor de natuur. Ze worden gestimuleerd doordat we hen verantwoordelijkheden geven: kippen verzorgen, vuilnisbakken leegmaken, aanvragen van gratis busabonnement...	De leerkrachten respecteren dezelfde afspraken als de leerlingen (gebruik brooddoos en drinkbus, openbaar vervoer gebruiken, planten verzorgen in de klas...).	Kan er gezorgd worden voor aantrekkelijke en kindvriendelijke vuilnisbakken zodat sorteren beter haalbaar wordt? De Brusselse kinderen krijgen vaak thuis geen goed voorbeeld van de ouders i.v.m. afval sorteren.
	Christine Beeckmans Basisschool De Beuk 9880 Aalter	Correct sorteren, afval voorkomen door onder meer gebruik van brooddozen, koekjesdozen, glazen flessen, drinkfonteinjes.... De natuur op en rond school beter benutten en integreren in het dagelijkse leren en ontwikkelen. Zuinig omspringen met energie en bewuster worden van de kostbaarheid van water.	De hele ploeg overtuigen om aan eenzelfde project te werken. De ideeën van de MOS-werkgroep aanvaarden is niet steeds evident. Leerkrachten denken al te vaak dat het 'extra's' zijn terwijl ze eigenlijk vaak al heel wat doen en dan niet enkel op klasniveau, maar dit niet onder de noemer van 'MOS' zien.	Dat ze op voorhand nadenken over mogelijke ideeën die aanleunen bij de lopende projecten om de werkvergaderingen zo efficiënt mogelijk te laten verlopen.	Binnen de klas en de school wel. De kinderen zijn overtuigd, alleen het thuisfront is dat niet altijd helemaal. Verantwoordelijkheid leren ze maar door ervaren en doen. Ook onze beurtrol van de 'groene beverploeg' stimuleert dat.	Uiteraard. Je bent in de eerste plaats model en gaat samen met leerlingen enthousiast in op alles wat op je afkomt op vlak van MOS. Kinderen ervaren dit en je wordt een aanspreekpunt.	Geld om iemand aan te stellen die de goede acties, lesvoorbereidingen, projecten, blaadjes ... inventariseert, op pc en internet zet. Heel wat personen kunnen daarvan gebruik maken. Zo vermindert de werklust.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Christine Vervaeke Catharinascholen 9112 Sinaai	Glazen flesjes en brooddozen. Al het organisch afval (ook koffiegruis, theezakjes...) wordt gecomposteerd in compostbak. LIn. worden sterk gestimuleerd te voet of met de fiets te komen. Ze kregen vorige week gratis fluovestjes. Eén dag per week gratis fruit.	Nog te weinig ouders en collega's lopen warm voor de initiatieven.	Af en toe eens langs komen, zoals nu al gebeurt, werkt zeer ondersteunend.	Absoluut, de bewustwording is sterk aan het veranderen. Sommige lIn. moeten nu nog de ouders heropvoeden en dan komt het wel in orde.	Ik neem sinds enkele jaren elke dag de fiets naar school en fiets zodoende, winter en zomer, 20 km per dag. Ik doe aan ver doorgedreven sorteren thuis en in de klas en probeer zo weinig mogelijk afval te creëren.	Alle mensen die gebruik maken van openbaar vervoer en fiets blijven aanmoedigen of belonen.
	Ilse De Mezel BSGO Klimop 9506 Zandbergen	Spaarzaam met water omgaan en vooral afval leren sorteren. Leerlingen leren al vanaf de peuterklas om hun afval in de daartoe bestemde bak te gooien. Wordt duidelijk gemaakt met kleuren en pictogrammen.	Realiseren van 'groene zones' op school, wegens plaatsgebrek. Op kleuterspeelplaats worden in het voorjaar wel tuintjes van ca. 2 m ² aangelegd met boontjes, zonnebloemen. Jaarlijks planten de leerlingen van de 5 ^{de} klas bloembollen in de zoden gras voor de klas.	Het doortrekken van een leerlijn vanaf de peutertuin tot en met het 6 ^{de} leerjaar qua spaarzaam zijn met water en energie, verkeersveiligheid, gezondheid en hygiëne, de afvalberg met zijn allen verminderen.	Ja, vooral het jaarlijkse afvalproject en de takenverdeling om de speelplaats per klas wekelijks op te ruimen dragen hiertoe bij. Het werkpunt gezonde tussendoortjes (fruit) wordt in de hele basisschool doorgetrokken.	Natuurlijk. Projecten van de klas i.v.m. gezonde voeding, verkeersveiligheid, afval ,water, energie, bos worden in de hele school geprojecteerd d.m.v. slogans en posters.	Kan er a.u.b. wat spoed gezet worden achter de beloofde nieuwbouw van onze school? De luchtkwaliteit van mijn klas en de gezondheid van de personen die er dagelijks inzitten, zullen er zeker wel bijvaren.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Nicole Decrock – Greetje Chaerle Onze-Lieve-Vrouwe Instituut 8970 Poperinge	Educatief reservaat met vijver, bloemenweide, berm, vlinderhoek, struikgordel... Dit jaar voor de eerste keer: welriekende nachtorchis. Vernieuwing van de beglazing (dubbel glas) in een van de gebouwen. Wordt vervolgd. Ook de isolatie wordt vernieuwd en/of verbeterd. Dit jaar worden ook nog zwaluwnesten geplaatst.	Groot energieverbruik door enkele beglazing (gebouw uit de jaren '60 met heel veel glas en beton...).	Morele steun en voorbeelden van goede praktijk uit andere scholen.	Afvalarme refter. Automaten met glazen flesjes. Gezondheid: automaten met gezonde tussendoortjes. Tutti Frutti en aanbieden van verse soep elke middag.	Dat is nogal evident... Lichten niet onnodig laten branden, venster niet openzetten met verwarming aan... Met Iln van de derde graad worden soms beheerswerken gedaan in het reservaat (o.a. knippen van distels).	Extra werkingsmiddelen voor Groene Scholen?
	? Vrije basisschool "Langelede" 9185 Wachtebeke	Elke woensdag is 'fruitdag'! Kinderen mogen enkel fruit meebrengen. Fruitmama's komen fruit wassen, tellen per klas en voor de kleuters wordt het fruit gesneden in stukjes. 'Milieukids' zorgen ervoor dat er geen afval op de speelplaatsen ligt en alles juist gesorteerd wordt. Ze zijn verantwoordelijk voor het doven van lichten.	De uitwerking van de ideeën van de MOS- werkgroep moet nog beter gecoördineerd worden zodat iedereen zijn taak uitvoert en we sneller tot actie komen.		Zeer zeker! Elke dag wordt aandacht bested aan afval sorteren en energie besparen door de milieukids. Zij wijzen medeleerlingen eventueel op minder goed milieuge drag. Doordat dit een niet éénmalig project is hebben we betere resultaten. Ook de bofkonten uit de kleuterklas zijn heel bewust van hun taken en vertellen dit aan de juffen.	We gebruiken geen nieuw inpakpapier bij de geschenken van Sinterklaas. We gebruiken een boodschappentas bij het winkelen. We gaan te voet of met de fiets naar de bakker, de slager... Ook thuis sorteren we. Een compostvat. Houden dieren voor het verwerken van gft- afval...	Kunnen wij financiële steun krijgen voor de MOS-werking op school? Mag de agenda van de leerkrachten enkel op computer, zodat we pakken minder papier en inkt zouden gebruiken? In bepaalde attractieparken (waar dus veel kinderen komen) wordt het afval totaal niet gesorteerd. Kan daar geen bindende richtlijn voor komen?

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Dieter Boes Buso-KIDS 3500 Hasselt	Verfrolreiniger voor de schildersafdeling: voor 95% zuiver water vloeit naar de riolering.	Composteren.	Nuttige informatie en een goede samenwerking.	Neen, vooral op de speelplaats!	Dat probeer ik wel duidelijk over te brengen.	
	Dominique Briers Basisschool de Toekomst 3590 Diepenbeek	De kinderen sorteren, steken boterhammen in een brooddoos, weten dat fruitschillen op de composthoop moeten, dat water drinken gezond is, dragen een fluo- hesje, komen op een milieuvriendelijke manier naar school. Inzameling oud papier, batterijen, kroonkurken en plastic doppen. We springen zuinig om met energie.	Een drinkbus is nog niet ingeburgerd.	Meer onderhandelen met bv. fabrieken om zo gratis materialen te verkrijgen. Bv. koekendoosjes, drinkbussen... Meer bezoeken organiseren met bv. VWM, waterzuiveringstation, afvalsorteerfabriek...	Ja, vooral het sorteren van afval zowel in de klassen (papier en rest) als op de speelplaats als in de refter, is er zeker op vooruit gegaan. Leerlingen drinken ook veel meer water dankzij de drinkwaterfontein.	Ik en mijn collega's proberen dit zoveel mogelijk te doen. We drinken allen water, eten veel fruit, sorteren in onze klassen het afval juist en zetten de kinderen aan om dit ook te doen. Bij een uitstap zorgen we er altijd voor dat al de kinderen en wijzelf een fluo-hesje dragen.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Bart Drieghe Gemeentelijk Technisch Instituut 9120 Beveren	In onze werkplaatsen werden alle oude lampen vervangen door energiezuinigere lampen. Het energieverbruik daalde aanzienlijk en de lichtkwaliteit is beter! In de houtafdeling wordt enkel hout met FSC-label gebruikt. Boven op de nieuwe eetzaal werd een groendak geïnstalleerd!	Het enorme afvalprobleem op de speelplaats blijft het grootste pijnpunt. Er werden al verschillende initiatieven georganiseerd, maar na een tijdje stapelt het afval zich weer op. Het is heel moeilijk om de "gooi-maar-op-de-grond-en-iemand-anders-zal-het-wel-oprapen-mentaliteit" om te buigen naar een milieubewustere houding!	Ik vind het belangrijk dat zij ons regelmatig materiaal aanbieden waarmee wij aan de slag kunnen gaan (leuke ideeën, projecten...). Ondersteuning van en advies bij lopende projecten is altijd welkom!	Ik vind dit zeer moeilijk te meten. De manier waarop ouders en vrienden met milieu omgaan heeft een grote invloed op de leerlingen. Verantwoordelijkheid voor milieu moet zich ook buiten de schoolpoorten verder zetten...	Als MOS-coördinator heb je een zekere voorbeeldfunctie. Je zal me nooit afval op de grond zien werpen. Bij mij thuis wordt de thermostaat soms wel eens iets lager gezet en ook het waterverbruik wordt goed in de gaten gehouden (spaarknop op toilet, tijdens het douchen niet de hele tijd het water laten lopen...) De fiets zou ik wel iets vaker boven moeten halen!	Misschien moet de minister toch nog maar eens de verpakkingindustrie onder de loep nemen. Alles wat je koopt, zit verpakt in plastic, piepschuim, een aantal kleine doosjes en uiteindelijk een grote kartonnen doos. Kan de hoeveelheid verpakkingsmateriaal niet gereduceerd en milieuvriendelijker gemaakt worden?
	Gerda Bamps Vrije Basisschool 't Leer-rijk 3540 Herk-de-Stad (Schakkebroek)	We sorteren ons afval. Gebruik van koeken- en brooddoos en hervulbare flesjes mee. Wc's met regenwater, de kraantjes op de toiletten met automatische stopfunctie, een emmer water in de klas om het bord te wassen. We werken aan een verkeersveilige schoolomgeving en sporen de kinderen aan om met de fiets of te voet te komen.	We moeten de kinderen en de ouders regelmatig herinneren aan de koekdoos en brooddoos. Ook zijn er nog ouders die net voor de schoolpoort parkeren i.p.v. op de parking of langs de kant van de weg.	We zijn heel blij met de hulp die we kregen van Rudo Vanhees. Hij stuurde bij, gaf advies en gaf voorbeelden van mogelijke uitstappen voor ons thema. We konden alles vragen. We hopen dat hij andere scholen ook evengoed helpt om MOS-scholen te worden.	Ja, dankzij het oprichten van een milieugroepje nemen zijzelf de verantwoordelijkheid om de andere lln aan te zetten tot verschillende acties. Onze MOS-brigadiers, die in het oog houden of we geen koekpapiertjes bij ons hebben, of we de lichten doven bij het verlaten van de klas, of we geen water verspillen... nemen hun taak ook heel ernstig.	We houden ons met de leerkrachten aan dezelfde afspraken als de leerlingen. We houden ook regelmatig een evaluatie en dan kunnen we bijsturen waar het nodig is.	Het zou fijn zijn om wat extra financiële steun te krijgen. We kunnen dan een extra drinkwaterfontein zetten en fatsoenlijke sorteerbakken kopen.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Ann Dedier Barnum 8800 Roeselare	Brooddozen, grondige sortering en hergebruik van afval in de technische dienst. We moedigen de leerlingen aan om contact op te nemen en samen te werken met milieuverenigingen. Controles op fietsveiligheid, parkeergedrag ouders ... verkeerseducatie, gebruik fluohesjes. Stookbesparing van meer dan 30.000 l stookolie per jaar. Verkoop ecocursusblokken, recto-verso kopiëren, hergebruik eenzijdig bedrukt papier, duurzaam aankoopbeleid.	Het belangrijkste knelpunt is dat de motivatie, het bewust maken op school wegebt in de te beperkte milieuminded omgeving (thuis, vereniging ....) waardoor je als school een eilandgevoel krijgt.	Eigenlijk zijn we tevreden, voor ons is het belangrijk dat we steeds op ze kunnen rekenen voor allerlei vragen of problemen en zeker ook de leidraad die ze ons bieden.	Een behoorlijk aantal handelt duidelijk milieubewuster dan voor de start van het MOS-project. Vooral het contact met milieuverenigingen en milieuacties (milieuwerkkaart van de school) opent de ogen van de leerlingen en nodigt hen uit op een positievere manier om te gaan met het milieu in zijn totaliteit.	Alle leden van de stuurgroep (leerlingen en personeelsleden) getuigen van een duidelijk milieuverantwoorde houding. Zoniet zou het quasi onmogelijk zijn de medeleerlingen en personeelsleden dagelijks te motiveren en concrete voorstellen te brengen en die te kunnen verantwoorden.	Scholen die een logo nastreven of behaald hebben financieel of materieel ondersteunen (in die mate dat het gebruik van de middelen moet aangetoond kunnen worden, dit naast de reeds bestaande REG-subsidies die te laat komen voor scholen die reeds jaren werk maken van een milieubewuster aankoop en gebouwenbeleid).
	Gertie Stevens Vrije Basisschool Bengel 9160 Lokeren	Afvalstraatjes, kippenhokken, watertonnen, compostvaten, waterfonteinen, koeken- en brooddozen, fruitdag, natuurkunstwerken, fietspoolkunstwerken, energiegeheugensteuntjes aan lichtschakelaars, 5 vóór 12 actie, zone 30, slangenactie, eigen MOS-logo op briefwisseling, zwerfvuilactie, 2 fietspoolroutes, dikke-truiendag, Bengel-gold-race, winterwandeling, wandeltocht op grootouderfeest, een snoezeltuin.	Volhouden van afval vermijden en sorteren (kinderen én personeelsleden). Sluiten van de deuren, uitdoen van lichten, gebruik van de regenton. Blijven controleren van de leerlingen door de leerkrachten. Meer respect voor materiaal of degelijker materiaal (= duurder) zou ook afval kunnen vermijden.	Dat ze ons enthousiast blijven aanmoedigen en ons blijven ondersteunen met materiaal en tips. Dat ze voor ons moeten pleiten dat het 'schrijfwerk' beperkt moet blijven, want het zou doodzonde voor ons milieu zijn dat scholen daardoor zouden afhaken.	De leerlingen vinden het belangrijk dat ze te voet of met de fiets (eventueel fietspool) naar school kunnen komen. Ze sorteren afval en brengen koeken- en brooddozen mee. Natuurkunstwerken maken vonden ze reuze fijn. Ze voederen broodresten aan onze kippen. Sommige, zelfs jongen kleuters, doen spontaan het licht uit als ze naar het toilet geweest zijn.	MOS heeft mij veranderd. Ik noem het mijn MOS-microbe. Af en toe kruip ik er zelfs voor in de huid van Trudie, een soort levende MOS-mascotte. Ik fiets elke dag naar school en begeleid de fietspool. Ik doe enkel lichten aan in mijn klas waar we aan het werken gaan. Zou zelf heel graag andere scholen warm maken voor MOS.	Is het niet mogelijk om mensen die vaklui uit hun eigen streek vragen en mensen die in de buurt van hun werkplaats gaan wonen of werken in de buurt van hun woning hiervoor financieel te belonen met het geld dat nu naar kilometervergoedingen gaat. Minder tijdverlies, files en milieuverontreiniging willen we toch

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	De Greeny's BuSo De Rozenkrans 8670 Oostduinkerke	We blijven de leerlingen en leerkrachten motiveren om afval juist te sorteren in de verschillende vuilnisbakken van de klas, de speelplaats, waar we een verwijzing op gekleefd hebben. We willen ook samen de verantwoordelijkheid blijven nemen om de speelplaats op te ruimen en te onderhouden.	Het duurt heel lang voor er op hoger niveau (overkoepelende directies) beslissingen genomen en uitgevoerd worden. Het plaatsen van de waterfontein laat al heel lang op zich wachten. We vinden het nochtans een 'cool' initiatief, dat zowel past in het MOS-project als in het gezondheidsbeleid van de school.	We hopen dat we kunnen verder werken aan de lopende en nieuwe MOS- projecten op school en dat we kunnen rekenen op de steun van de andere leerlingen, leerkrachten en directies van De Rozenkrans.	De verantwoordelijke Greeny's handelen zeker met meer verantwoordelijkheid. Ze zijn heel enthousiast, komen met nieuwe ideeën en voorstellen en zijn zeker bereid hun beste beentje voor te zetten. Zij motiveren op hun manier de klasgenoten.	Sommige van de Greeny's nemen echt verantwoordelijkheid en nemen probleempjes i.v.m. MOS mee naar de werkgroep! Ze wijzen ook de andere leerlingen erop dat ze milieubewuster moeten omgaan met afval, energie en water. Als Greeny geven zij ook de informatie door i.v.m. de MOS- acties en de MOS- projectdagen.	Een extra budget voor BuSo- scholen om te investeren in een milieubewustere school: aankopen/huren van afvalcontainers, aangepaste vuilnisbakken, uitstappen, brooddozen voor iedereen, boodschappentassen om te winkelen. Zo kunnen de Greeny's zonder geldzorgen hun enthousiasme verderzetten en komen alle leerlingen "aan hun trekken" als het op geld aankomt.
	Greta Lemaire Greta Vrije basisschool De Kleine Prins 1750 Lennik	Afval sorteren. Drinkfontein en nieuwe toiletten met waterstoptoets + kraantjes met automatische stop. Info-avond met Serge de Gheldere. Kyoto-wandelpool.	Verkeer en veiligheid. Veel ouders brengen hun kinderen met de auto naar school omdat ze het onveilig vinden, waardoor ze het onveilig maken voor de kinderen die wel met de fiets of te voet naar school komen.	Ze hebben ons zeker al heel wat ideeën gegeven om te werken in de klassen; er zijn natuurlijk nog andere projecten in de school die moeten worden gerealiseerd (pesten, gezond eten...) naast hun lessenpakket. Graag toch meedelen dat onze MOS-werkgroep volledig uit vrijwilligers bestaat en niet alles haalbaar is.	De kinderen zijn er zeker mee bezig, ieder op zijn manier. Natuurlijk proberen we ze nog milieubewuster te maken. Maar niet alle ouders zijn even enthousiast om een klein stukje van hun luxe-leven af te staan.	Ik denk het wel. Dagelijks breng ik onze kinderen met de fiets naar school (weer of geen weer). Zij hebben praktisch geen afval (kruik water, zelfgemaakte koekjes in een doosje, brooddoos). Niemand is perfect, maar we proberen toch een milieuverantwoordelijke houding aan te nemen. Ikzelf heb bewust gekozen voor een goede fiets i.p.v. auto -> ook inkopen, muziekschool, bib... gebeuren met de fiets.	Waarom moet ons land zo fel verlicht zijn op de auto(snel)wegen? Werk maken van openbaar vervoer; steden enkel nog toegankelijk via openbaar vervoer. De bedrijfswagens extra belasten, want daar wordt heel veel misbruik van gemaakt.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	A. Geurickx Kasterlinden 1082 St.-Agatha- Berchem	Wij sorteren al ons afval: GFT-bak, PMD bak, papier en karton en restafval. Verder proberen we het papier recto-verso te gebruiken. We beschikken ook over 2 drinkwaterfonteinnetjes	Gebruik van gerecycleerd papier, de aankoopverantwoordelijke zegt dat dit papier veel duurder is dan aankoop van normaal papier. Grote gebouwen op school waar de energie niet per lokaal kan worden bestuurd → veel energieverlies.	Ik vind dat ze hun werk vrij goed uitvoeren. Alle scholen bewust maken van de noodzaak van MOS. De nodige informatie en documentatie ter beschikking stellen. Maar er zijn nog scholen waar nog altijd geen sprake is van MOS. Dit kan niet, aangezien de dringende noodzaak om ons klimaat te redden.	Heel zeker. Doordat er elke dag wordt gesorteerd, zijn ze er ook elke dag mee bezig. Het feit dat iedereen op tijd en stond een taak heeft, zorgt ervoor dat ze dit niet meer loslaten.	Zeer zeker. Wij kijken en werken er dagelijks aan mee.	Ik vind dat MOS in elk type van onderwijs aan bod moet komen. Want het kan niet dat zo'n belangrijk item niet is opgenomen in de doelstellingen van elke onderwijsvorm. Er zijn nog leerkrachten die dit thema links laten liggen. Met de klimaatsveranderingen mogen we de toekomst niet vergeten. Maar het is aan de huidige bestuurders om te zorgen voor de nodige ingrepen, zodat onze planeet nog oneindig lang leefbaar blijft.
	Guido Orroi Sint- Lodewijkscollege 8200 Sint-Andries Brugge	Gebruik regenwater. Brikjes vervangen door flesjes. Fluohesjes veilig verkeer. Elke week klas voor selectie afval speelplaats.	Zeer intens werk om veranderingen door te voeren zoals brikjes vervangen. Informatiedoorstroming. Sommige klassen brengen nog teveel papier in restafval. Werkgroepen maken van lkr. en lln.	Blijvende begeleiding rond knelpunten. Samen zoeken naar middelen om de MOS-inhouden over te brengen naar alle betrokkenen. Begeleiding om de school op één en dezelfde golfengte te krijgen.	Gedeeltelijk via de algemene wekelijkse klasinzet. Bij navraag in b.v. 5B zijn alle leerlingen geïnteresseerd in een mooier milieu en natuur. Om echter gewoonten te veranderen vanuit de thuis- en schoolsituatie, is een bijzondere inzet nodig. Ze blijven hardnekkig plastic van koekjes rondstrooien.	Ja, ik vermoed dat er nog werk moet gemaakt worden van de noodzaak van milieubewustzijn bij alle lkr en lln. Door de jaren heen (vroeger alleen met natuurgroepen en milieu-inzet) en nu met velen blijft het moeilijk om heldere milieustappen te zetten: vroeger flesjes, dan brik en nu met veel moeite weer flesjes. Het selecteren van ijzer, hout, stenen, oude aquariums en het vele schoolgerief vraagt uren werk (b.v. papier uit plastic halen, mappen...)	Wanneer de noodzaak voor milieu-inzet onbetwistbaar is, zijn er middelen en mankracht nodig. Elke wet moet in een schoolsituatie kunnen uitgevoerd worden: wie doet dat en zijn er financiële middelen beschikbaar? Nu doen wij het allemaal tussenin.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Heidi Masschaele De Mozaiek 9000 Gent	Alle brik, blik en plastic flesjes geweerd uit de school. De kinderen krijgen gratis soep en water en kunnen bio fruitsap, melk en chocomelk in glazen flesjes aankopen op school.	Het sorteren wordt elk jaar opnieuw in de kijker geplaatst en toch blijven sommige leerkrachten en leerlingen fout sorteren	Dat ze ons blijven steunen en motiveren. Als zij op bezoek komen en ons heel wat informatie geven als wij aan een bepaald thema willen werken, dan is dat voor ons echt een hart onder de riem.	Heel zeker! Als je zelf het goede voorbeeld geeft en vaak praat over milieuvriendelijke onderwerpen (zoals de opwarming van de aarde, het besparen van energie, het correct sorteren) dan gaan leerlingen daar zelfs mee naar huis en leren hun ouders ook iets bij!	Ja, heel zeker! Hier op school maar ook thuis (vooral wat betreft correct sorteren, composteren en energie besparen) en ik kom steeds met de fiets naar school (zichtbaar voor ouders en kinderen).	Investeer in campagnes voor kinderen. Zij zijn de toekomst! En vergeet ook de ouders niet! Een heel zware belasting op een tweede voertuig binnen hetzelfde gezin bvb?
	Hendrik Spitaels Sint- Andreasinstituut 8000 Brugge	Aanleg vlindertuin, amfibieënvijver, insectenmuur, composthoppen, borders met inheemse planten. Plaatsing fruitsappenautomaat, nestkastjes voor mezen en gierzwaluwen. Wekelijkse fruitbedeleing (vanaf januari 2008 zelfs dagelijks). Wekelijkse reiniging van de speelplaatsen door leerlingen. Gebruik van recyclagepapier.	Verkeersoverlast. Ouders van de lagere school mogen van de directie het schooldomein oprijden en er parkeren.	Zo veel mogelijk ondersteuning, vooral ook op financieel vlak. Regelen van samenkomsten tussen MOS-scholen. Hier kan heel kostbare informatie worden uitgewisseld.	Dit is zeker het geval. Bij allerlei activiteiten wordt nu meestal ook de milieu-impact bekeken. Leerkrachten of leerlingen die milieuvriendelijk handelen worden door de leerlingen zelf ter orde geroepen. Er is veel aandacht voor het groen op school. De leerlingen vinden dit zelfs het meest positieve aspect van de school.	Ik tracht dit zoveel mogelijk te doen. De leerlingen houden je daarbij ook heel goed in de gaten. Van zodra je ook maar éénmaal met de wagen naar school komt, moet je al verklaren waarom het niet met de fiets kon. Analooq als bepaalde kopijen soms al eens niet recto-verso zijn.	Kunnen er geen grondiger richtlijnen komen in verband met de gezondheidsaspecten van scholen? Nog teveel scholen beschikken over slechte infrastructuur. Bij nieuwbouw worden gezondheidsaspecten voor de kinderen over het hoofd gezien (verven, lijmen). Zelfs bij het aankopen van schoolmeubilair zoals stoelen, worden de éénvoudigste regels van de ergonomie niet gerespecteerd.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Hilde Michiels Technisch Instituut Sint-Carolus 9100 Sint-Niklaas	Behalen van 3 emblemen en groene vlag van Groene School, door realisatie van ecologische tuin, het isoleren van een polyvalente zaal en een gestructureerd afvalbeleid.	Blijvende motivatie van leerlingen en leerkrachten, ook om leerkrachten en personeel bereid te vinden om aan het MOS-project mee te werken zonder enige vergoeding in lesuren (BPT).	Blijvende ondersteuning en appreciatie (opvolging groene vlag). Een maal per jaar samenkomst met begeleiders en MOS- verantwoordelijken van de scholen om ideeën uit te wisselen.	Leerlingen zijn veel bewuster, zij werken dan ook in verschillende vakken aan milieu. Ook de leerlingen van de MOS-werkgroep roepen andere leerlingen op om hun verantwoordelijkheid te nemen.	Als leerkracht en milieuverantwoordelijke op onze school is het mijn plicht (met veel plezier) om een voorbeeldfunctie te hebben.	Milieueducatie is een van de eindtermen in de school, bestaat de mogelijkheid niet extra middelen, bijv. extra lesuur voor MOS- verantwoordelijke en eventuele financiële middelen, voor elke school vrij te maken.
	Mariane Alexander en Inge Vrijdags GBS 't Klavertje 8420 De Haan- Wenduine	Het sorteren van afval (papier, PMD, compost, rest) en zuinig omgaan met energie.	Het composteren verloopt niet altijd volgens de regels, het vat staat wegens plaatsgebrek buiten de schoolmuren in de tuin, met als gevolg dat buitenstaanders en toeristen allerlei afval erin gooien. Dat ondanks herhaaldelijk plaatsen van berichten.	Steun bij problemen, tips bij het uitwerken van een project en het doorgeven van informatie.	Ja zeker, de kinderen zijn vaak alerter op allerlei zaken dan de volwassenen. De MOS-thema's komen maandelijks ter sprake in de kinderraad. De kinderen zoeken zelf knelpunten of doen voorstellen voor verbeteringen.	We blijven ernaar streven en doen ons best!	In overleg met de minister van onderwijs kan afgesproken worden om meer materiaal ter beschikking van de scholen te stellen (zoals bijvoorbeeld: energiemeters, educatieve spelen i.v.m. milieu...).

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Jonathan Janssens, Ingrid Caeyers, Monique Van Pamel Basisschool De Acacia / De Feniks 9000 Gent	Onze belangrijkste realisatie is onze schooltuin. We braken een betonnen parking op en vervingen die door een educatieve, pedagogische schooltuin, waarin een vaste tuin en een moestuin zitten. We plaatsten er een tuinhuis bij en sinds dit jaar staat er een grote serre.	Een schooltuin is een serieuze meerwaarde voor de school maar moet in de vakantieperiode ook onderhouden worden. Dan kunnen we natuurlijk niet over zoveel helpende handjes beschikken als tijdens het schooljaar. Het is een kwestie van afspreken en vrijwilligerswerk.	De MOS-begeleidersgroep moet ons vooral ondersteunen met raad en daad. Het is belangrijk om enthousiaste personen te hebben die ons op de hoogte houden van nieuwe acties en bij wie we zelf steeds terecht kunnen om allerlei informatie te krijgen. Zij houden dan ook onze aandacht scherp en zorgen ervoor dat MOS niet kan verwateren.	Onze leerlingen handelen zeker met meer verantwoordelijkheid. Zo proberen ze afval te vermijden door brooddozen te gebruiken, herbruikbare flessen mee te brengen, de brikjes plat te drukken... Door het werk in de schooltuin worden ze zich ook meer bewust van de natuur in de verschillende seizoenen en dragen ze veel meer zorg voor de natuur.	Als leerkrachten hebben we voortdurend een voorbeeldfunctie. Vertellen en les geven vanuit eigen ervaringen komt ook beter over. Het gaat niet op om iets te verkondigen waar je zelf niet achter staat of waar je niet actief aan deelneemt.	Om een project als een schooltuin of onze nieuwe serre uit te bouwen is er steeds nood aan financiële middelen. Vele handen kunnen veel werk verrichten maar wat extra subsidies zijn steeds van harte welkom. Dit schooljaar is het thema: verkeer. Het valt ons op dat het fietspadenstelsel op vele plaatsen nog beter zou kunnen.
	Ingrid Rammeloo Koninklijk Lyceum – Middenschool 2 9000 Gent	Een vernieuwd bewustzijn: de gewaarwording dat wij zelf in de hand hebben wat wij weggooien en waar we dat doen. Ook een bewustere consumptie, 'weloverdacht' gebruik van de kopieermachine (bijvoorbeeld) en een consequent recyclagebeleid horen bij die milieurealisatie.	De in- en uitstroom die een middenschool met zich meebrengt, noodzaakt ons als het ware telkens opnieuw te beginnen. Dat brengt frustraties mee, maar het kan ook positief motiverend werken. Immers zo realiseren wij ons dat het nuttig is om onze doelstellingen te blijven hanteren, de (nieuwe en oude) kinderen hebben onze begeleiding erg nodig.	Wat zij nu al doen: luisterbereid zijn, hulpvaardig, aandacht hebben voor onze frustraties en problemen en ons continu steun bieden. – Onze dank daarvoor!	Ondanks de continue in- en uitstroom merken we na een paar jaar dat onze school wel bekend staat voor haar milieubeleid. Leerlingen moeten initieel wel aangemoedigd worden, maar schieten daarna zelf spontaan in gang en ze ruimen met plezier 'de rommel van anderen' op.	Ja! Onze voorbeeldfunctie mag niet onderschat worden. Sorteren, recyclen en respecteren van (milieu, natuur, mensen, enz.) moet aangeleerd worden. Daarom vind ik het ook niet erg dat leerlingen met arendsogen volgen hoe de leerkrachten het doen.	Bij onze deelname aan het Youth Eco Parlement een paar jaar geleden kwam steeds weer het heikele punt van de verpakkingindustrie naar boven. Goederen verpakken IS nodig, maar het kan ook anders. Eén degelijke, veilige verpakking i.p.v. de multi-folie doosjes en blisters is een must. Ook het opstellen van een PMD-logo zou ons helpen om correct te recyclen.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Jacques De Groeve Koninklijk Atheneum 9620 Zottegem	Bosje+ boomgaard- in optie nu: een Finse piste door ons boske en de boomgaard! Ook het afvalbeleid!	Geld! Alles gebeurt bij ons vrijwillig buiten de klasuren met weinig zeer actieve leerlingen en leerkrachten.	Nog meer actieve ondersteuning met mensen ter plaatse en centen! Bijvoorbeeld : als je aan het RLVA vraagt om dit of dat te komen doen dan kan dat! Ik verwacht hetzelfde van de provincie, die heeft centen!	Lln. hebben aandacht voor sorteren. Vooral de mossers vragen naar meer acties! Nieuwe directie wou zeker een beter afvalbeleid! En duwde er één door! Vorige directie gaf mij 'carte verte ', maar ik had geen macht ten opzichte van werkmannen, keuken, e.d. Ook werd direct bij de aanstelling van de nieuwe dir. de temperatuur 3 °C lager gesteld!	Ja!	Goedkoper maken van spaarlampen en ze milieuvriendelijker produceren! Kaarsen (theelichtjes) produceren op basis van natuurlijke vetten en oliën (afval van planten en dieren), niet massaal dieren daarvoor vermoorden. Windenergie promoten en uitvoeren overall waar het mogelijk is. Zonnepanelen goedkoper maken!
	Jan Ranson Technisch Instituut Heilige Familie 8000 Brugge	Een rietveld in de tuin, waterfontejntjes op de speelplaats, een verkeerscampagne, elk jaar een fantastische milieuweek, een "gezellige" Dikke- truiendag. Belangrijkste: de wekelijkse opruimacties op school en in het Sebrechtspark tegenover de school. Dat zijn echte "doeactiviteiten" die inmiddels opgenomen werden in het schoolwerkplan.	Leerlingenbetrok- kenheid is zeer belangrijk. Ideaal is leerlingen te laten meegroeien vanaf het eerste jaar. De heel grote instroom van nieuwe leerlingen in een heel grote school ervaren wij toch als een knelpunt. Zeker ook omdat deze instroom zich vooral situeert in de derde graad. Een gedeeltelijke oplossing ligt in de realisatie van MOS in elke secundaire school.	De MOS-begeleiders zouden meer middelen moeten hebben en met meer zijn. Daardoor zouden ze meer activiteiten kunnen organiseren, minstens 1 per trimester is een must. Daarnaast zou er meer overleg moeten georganiseerd worden met de andere MOS-scholen uit de regio.	Zeker en vast. Maar zoals met alles moet je hier ook voortdurend blijven herhalen, aanmoedigen, acties ondernemen. De leerlingen zullen je aanspreken als bepaalde zaken nog niet gerealiseerd zijn of verkeerd lopen. "Waarom zijn die kopiëren niet recto verso?", of "Waarom was het zo warm op dikke-truiendag?"	Uiteraard, geen woorden maar daden! Het goede voorbeeld geven en zelf consequent handelen. Door een aantal jaren te werken in de milieuraad ga je automatisch meer aandacht hebben voor die zaken en er ook naar handelen.	Ik vind dat er op elke school een mini- containerpark zou moeten gerealiseerd worden die een afspiegeling is van het "echte" containerpark. Maak hiervoor geld vrij op Vlaams niveau en zorg voor didactische panelen en borden die identiek zijn voor elke school.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Christophe 't Kind, Luc Aelvoet, Nadia Vierstraete, Jan Vandenberghen en een grote ploeg kinderen 't Nieuwland, Afdeling Sint-Michiel 8700 Tielt	Schooltuin: rustige zithoeken en een kruiden-, wilde bloemen- en moestuyn, een composthoop en bosplantsoen. De oogst is welkom bij ons MOS-team om te verwerken. Verkeer is een belangrijk aandachtspunt. Wij sorteren en pikken in op bestaande acties van de overheid. Schoolparlement en vriendenkring.	Duurzaamheid brengen in en milieuwinst maken met de keuzes die we voor de toekomst maken. Alle klassen, ouders en directie meer betrekken in de evaluatie en/of uitbouw van de MOS- werking.	Degelijke inhoudelijke ondersteuning. De werkpunten geformuleerd na het behalen van logo 1 zijn doorgaans een goede start om verder te denken. Af en toe heeft de jury iets verkeerd ingeschat. Tijdens een volgend overlegmoment werkelijk eens een kijkje gaan nemen in de school zelf, kan soelaas bieden.	Vooraf de oudsten (6 ^{de} klas) en de jongsten (4 ^{de} klas) zijn enorm gemotiveerd. Ze nemen letterlijk het werk uit onze handen. Ook in het schoolparlement worden goede voorstellen gedaan om aan afvalpreventie te doen.	Ik hoop het. Jezelf voortdurend bevragen is natuurlijk erg belangrijk. Zo zouden wij het aantal kopieën kunnen terugdringen. Spaarzaam en duurzaam omspringen met materialen.	Nu en in de toekomst scholen bouwen of renoveren met duurzame, energievriendelijke en milieuvriendelijke (gezonde) materialen. Extraatjes voor deze keuze kunnen scholen aanzetten. In het onderwijs vormen wij de ondernemers van de toekomst. Zoals in ITC ook meer investeren in groen, gezondheid, netheid e.d.
	Juf. Joke VBS Wielsbeke 8710 Wielsbeke	De schooltuin.	MOS hangt af van vrijwillig engagement en goodwill. In het onderwijs lopen er gelukkig nog groene idealisten rond. Maar het zijn deze mensen die ook aangesproken worden voor tal van andere projecten. MOS zou moeten geïntegreerd worden in het lessenpakket, dan pas stapt elke klas mee in het MOS- bootje!	Dat ze er een 'groene' lap op blijven geven. Dat ze hun 'groene' kijk op moeder aarde kunnen doorgeven aan collega's en kinderen. Dat we samen tot enkele daadwerkelijke MOS- acties kunnen komen. Dat we de enthousiaste 'Groene Madammen' blijven!	Dat begint stilletjesaan.	Zelfkritisch bekeken, dat probeer ik, maar ik kan nog veel beter! We moeten steeds onzelf in vraag stellen, dat begint met bewustmaking: de leerkrachten, directie en administratief personeel kregen van de werkgroep een top 10 'TEN AFVAII!' -dit zijn 10 tips- om het komende jaar zuiniger met papier om te gaan!	Wanneer worden beperkingen gelegd op de overbodige verpakkingen? Waarom kan men in Nederland een herbruikbare petfles Spa kopen en in België niet? Joepie! De Belgische lucht is gezonder, minder CO ₂ -uitstoot. Wat kan men nog doen tegen de fijne stofdeeltjes die blijven hangen?

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Natscha Moens BuBaO Sint- Gregorius 9050 Gentbrugge	Verminderen van afval, kopieën, energie, plaatsing spaarknoppen op toiletten en kranen, plaatsen van drinkfontein-tjes.	We zijn een school voor buitengewoon onderwijs en het is super moeilijk om de kinderen inspraak te geven in onze werkgroep. Bovendien maken we deel uit van een campus met een buso-school en een internaat, ook met de andere entiteiten moet rekening worden gehouden.	Nog concreter waar we geschikt materiaal en uitstappen kunnen vinden om onze leerlingen, collega's en ouders te sensibiliseren voor de vijf verschillende thema's.	Ja, drinkfontein-tjes, geen brikjes en blikjes meer, geen koeken in wegwerpverpakking, maandag fruitdag, geen frisdranken meer, meer zorg voor de natuur op de speelplaats. Leerlingen helpen de leden van de MOS-werkgroep bij het leegmaken van de afvalstraten op de speelplaatsen	Ja, ikzelf composteer thuis. We gaan kijken voor een milieuvriendelijke auto. Water geven van planten met regenwater. Met de fiets of te voet naar de winkel in het weekend en vakantie.	Spreek eerst de grote bedrijven aan. Hef meer belasting op wagens en plezierjachten die het milieu vervuilen. Beloon de mensen die het goed doen. Ook de "kleine man".
	Karen Van Dorpe Gemeentelijke Basisschool 9070 Destelbergen	Sorteren van afval; gezondheids-educatie: stimuleren van fruit eten (in de kleuterklas a.d.h.v. een fruitlijst)	Nog teveel afval van brikjes.	Een sterke en blijvende motivatie om door te gaan!	Heel zeker!	Ja.	Verplichting om glazen flesjes te gebruiken op school zodat de PMD-zakken zo goed als leeg zouden blijven.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Kevin Vanbuel Basisschool van het GO! 'Aan den Bogaerd' 3990 Peer	Nieuwe verkeerssituatie aan de schoolpoort. Andere fietsenrekken en aparte ophaalplaatsen voor kinderen die met de auto komen en voor kinderen die met de fiets komen. Een vlottere doorstroom van het verkeer met minder vervuiling als gevolg.	Thema verkeer: sommige leerlingen wonen ver van de school. Het is dus soms moeilijk om alle kinderen mee te laten doen met een actie.	Tips en ideeën aanreiken om een degelijk MOS- actieplan op poten te zetten.	Ja. Kranen worden spontaan toegedraaid, er wordt biologisch afbreekbare verf gebruikt en als het kan, komen kinderen meer met de fiets.	Ja. Waar het kan steun ik de strijd voor het milieu. Bv. met de fiets naar school gaan.	
	Leen Smets Xios Hogeschool Limburg 3500 Hasselt	We hebben van de campustuin een ecologische tuin, met verschillende biotopen gemaakt . Sinds het academiejaar 2006- 2007 staan er ook 9 compostbakken, zodat we aan kringlooptuinieren kunnen doen. De milieuwerkgroep organiseert onderhoudsacties waarbij de biotopen op een ecologische manier worden onderhouden.	De taakbelasting van de studenten en de lectoren maakt het extra engagement moeilijk, waardoor we enkel idealisten bereiken. Maar we mogen het multiplicator effect niet onderschatten van deze toekomstige leerkrachten.	Raadgeving en informatiever- strekking. Goede praktijkvoorbeelden.	Met de milieuwerkgroep richten we onderhoudsacties en sensibilisatieacties in met het oog op milieu- en educatieve winst. Ook tijdens de lessen wordt er in de verschillende opleidingen in het departement Lerarenopleiding aandacht besteed aan een duurzame gedragsverandering t.o.v het milieu.	Het is evident dat je als leerkracht een voorbeeldfunctie aanneemt. Practise what you preach	Milieuwinst heeft tenslotte een prijskaartje... De MOS-werking zeker behouden!

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Liesbet Delvaux Vibo Sint Barbara 3580 Beringen	We hebben al een aantal belangrijke stappen ondernomen betreffende het afvalbeleid. Hieraan willen we uiteraard nog verder werken.	Energiebeheer - energiezuiniger werken. De leerlingen en leerkrachten moeten gesensibiliseerd worden om zuiniger om te gaan met energie. Vaak staan computers, toestellen aan terwijl er niemand aanwezig is. Dit sluimerverbruik voorkomen kan al voor heel wat besparingen zorgen.	Samen gaan wij proberen een aantal dingen te realiseren zodat onze school de naam MOS-school waardig kan zijn. Met duidelijke en juiste afspraken zullen wij samen tot de nodige acties kunnen overgaan.	We wijzen de leerlingen voortdurend op hun verantwoordelijkheid. In sommige klassen lukt het goed. Graag zouden wij hier een algemene regel van willen maken zodat alle klassen en alle leerlingen zich bewuster worden van afval, energie, water,...en de verantwoordelijkheid die wij er tegenover dragen.	Ik ben zelf vrij bewust bezig met milieu, maar het kan uiteraard nog beter.	
	Liesbet Thora Provinciale technische school 3630 Eisden - Maasmechelen	Zeer gerichte ophaling van allerlei recycleerbaar materiaal zoals hout, metalen... Dat levert een financiële besparing op. Blikjespers.	Leerlingen motiveren om mee te doen maar eens gemotiveerd, zijn ze niet meer te stoppen. Steeds wisselende groep leerlingen.	Hulp bij het invullen van de dossiers. Bv. Zijn we niets vergeten? Hoe brengen we het over? Staat alles wat we doen wel op papier? Je vindt sommige dingen zo vanzelfsprekend.	Ja, ze hebben bijvoorbeeld geleerd dat het metaalafval heel wat geld oplevert. Hiermee kunnen ze een deel van de kosten van hun eindejaarsreis betalen.	Ja.	In de toekomstige begroting geld en middelen voorzien om het MOS-project te verankeren in de schoolwerking. Bv. per logo een bedrag voor het MOS-project geven.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Liliane Roels Broederschool 1702 Groot- Bijgaarden	Afalbeleid is geïntegreerd in het schoolreglement. De school is blik- en brikvrij. Gebruik van brooddoos en hersluitbare drinkbus. We sorteren papier, glas, kroonkurken, wijnkurken, inktpatronen, .. We composteren groenten- fruitafval. Onze kippen "recycleren" de etensresten. Er zijn afvalagenten = controleurs = sensibilisators. Op de speelplaats sorteren we fruit- en restafval.	Relatief weinig respons van de ouders in het algemeen. Ze vinden het wel goed dat we de kinderen milieuvriendelijk opvoeden, maar als er van hen actie gevraagd wordt, is de respons laag. Een kleine kerngroep doet wel steeds actief en overtuigd mee!	De werkmappen, Mosterd,...zijn tof en bruikbaar. Dat mag zeker blijven. Over en weer mailen voor concrete informatie is zeker zinvol. Ook eens langskomen is plezant. Nog meer concrete tips, informatie, links naar websites...mag zeker. Zowel morele als financiële steun is altijd goed.	Zeker! De kinderen zijn zelf verantwoordelijk voor onze schooldiertjes. MOS-verantwoordelijken vergaderen regelmatig. Afvalagenten controleren. Brooddoos, drinkbus, doosje voor koek of fruit, geen aluminiumfolie, geen wegwerpverpakking. Sorteren zijn we van kleins af aan gewoon. De verkeersactie wordt elk jaar goed opgevolgd. Spaartoetsen in de toiletten	Ja en de leerlingen weten dat ook. De kinderen wijzen ons wel eens op zwakke milieupunten bij onszelf (zoals autogebruik!) en dan proberen we daar als leerkrachtenteam bij stil te staan, uitgaande van de voorbeeldfunctie die je als leerkracht toch wel hebt. Eerlijk gezegd dient wel vermeld dat de leerkrachten dit niet allemaal even goed ter harte nemen.	Plan een grote afvalpreventie-campagne voor volwassenen. Zo gaat wat wij op school leren tenminste niet verloren. Verklein de papierafvalberg! Kom op tegen zwerfvuil! Promoot de bulkverpakkingen en bestraf al dat overbodig verpakings-materiaal! Geef boetes voor wie afval in het openbaar weggooit. Meer financiële middelen zodat we beloond worden en positief gestimuleerd voor onze inspanningen.
	Luc Van Durmen Vrije Basisschool Appels-Oudegem 9200 Appels (Dendermonde)	De afvalberg zo klein mogelijk houden door een doelbewuste keuze van materialen en afval sorteren.	Sommige activiteiten zijn moeilijk te kaderen binnen een verticale doorstroming in de school.	Doorspelen van eenvoudige en diverse informatie over projecten die kunnen worden gerealiseerd op niveau van kleuter tot lager.	Ja, sensibiliseren i.v.m. het afvalprobleem heeft een duidelijke aanzet gegeven tot vermindering.	Uiteraard! Zelf oefen ik controle uit op de speelplaats en af en toe in de klassen om het "afvalgedrag" van de kinderen te begeleiden, op te volgen en te toetsen.	Het project in stand houden, maar met meer concreet bruikbaar materiaal over de brug komen. Dat vergroot de kans tot slagen van het project. Zelf het "warm water" niet moeten uitvinden is vooral belangrijk.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Marleen Creyf BS De Linde 3840 Borgloon / Rijkel	De kinderen bewust maken van het afvalprobleem. Voorkomen is beter! Kinderen kregen gratis brooddozen. Het opruimen van afval in de natuur, een actie van de 3 ^{de} graad. De leerlingen waren erg enthousiast en waren bijzonder tevreden met het behaalde resultaat. Dank aan 'Natuurpunt.'	Het correct sorteren van afval is niet zo gemakkelijk. Dat moeten we regelmatig bijsturen. Bij de kleuters wordt en nog te vaak gekozen voor brikjes. Hervulbare flesjes vormen een probleem.	Dat het onderwerp leefbaar gehouden wordt en dat iedereen ook zijn inzet blijft tonen.	Ja, dat doen ze. De leerlingen worden meer en meer bewust van het probleem afval. Voortdurend sensibiliseren werpt vruchten af!	Natuurlijk! Wij hebben als leerkracht een voorbeeldfunctie te vervullen. De leerlingen spiegelen zich aan de volwassenen!	Er worden heel wat toffe acties uitgewerkt door onze provincie. Wij willen hier graag op ingaan. Het financiële luik blijft ons echter vaak parten spelen. De poppelepeepasjes zijn een stap in de goede richting, maar lang niet toereikend voor grote groepen. De kosten voor het extra vervoer doen ons vaak afhaken.
	Maria Dierickx Stedelijke Basisschool Tinnenhoek 9310 Moorsel-Aalst	Composthoekje i.s.m. de kinderen van het 6de leerjaar en de compostmeester. Kippenhok met twee kippen i.s.m. het oudercomité. Seizoengebonden uitstappen in de omgeving, het bos, het Osbroek. Het behalen van de 3 logo's en de groene vlag. Inschrijving audit- energielabel	Geen inspraak bij de samenstelling van het menu.	Ondersteuning bij de uitwerking van de leeractiviteiten.	Zeker en vast. Even vermelden toch dat verantwoordelijkheid en respect voor het milieu moet 'aangeleerd' worden. Wanneer men (zoals bij ons op school) van bij de kleuters de goede mentaliteit aanleert (vb fruitafval in het GFT-bakje en NIET bij het restafval) dan moet er later geen mentaliteitswijziging meer komen.	Absoluut. Het zou erg hypocriet zijn de groene vlag te laten wapperen en terwijl op de barbecue van het schoolfeest te werken met plastic borden en plastic bestek. Het goede voorbeeld geven MOET.	Er dient zo jong mogelijk gewerkt te worden aan een goede mentaliteit tegenover het milieu zodat alles wat nu geleerd wordt (of verplicht) eigenlijk voor iedereen NORMAAL zou moeten zijn! Iedereen zou recycleren, sorteren, composteren geen moelijke woorden vinden, het zou dagelijkse realiteit zijn.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Marianne Alderweireldt GO "de Bloemenhof" afdeling "de ZONNEBLOEM" 9160 Lokeren	Sinds september drinken wij 's middags soep en/of water bij onze boterhammen. Bovendien drinken de kleuters ook water in de speeltijd. Dat scheelt een hoop afval en het is gezond.	Wij eten elke dag fruit op school. Dat zorgt natuurlijk voor heel wat groenafval. Momenteel belandt dat allemaal in de groencontainer. Binnenkort komt een compostmeester de leerlingen van de derde graad wegwijs maken in het composteren. Dus voor dat probleem komt er snel een oplossing.	Een bezoekje aan de school met informatie voor de leerlingen? Het is altijd spannend als er iemand anders langskomt!	Ja, we merken toch wel verandering. De leerlingen stappen gemakkelijker naar 1 van de afvaleilandjes waar de groene, blauwe en grijze vuilnisbak naast elkaar staan. Het zwerfvuil is aanzienlijk verminderd De kleuters merken op als er lichten blijven branden, als er papiertjes rondslingeren...en weten wat ze moeten doen!	Ja hoor, misschien eens meer met de fiets naar school...	Wij willen de minister vragen op iedere school een werkman aan te stellen die kan instaan voor composteren, het onderhoud van een kippenhok...
	Mien Van Rentergem Stella- Matutinacollege 9340 Lede	Drank- en snoepautomaten zijn verdwenen en vervangen door winkeltjes, glazen flesjes en drinkwaterfontein-tjes. Verbod op blik en aluminiumfolie. Gepersonaliseerde brooddoos voor eerstejaars. Leerlingen hebben zelf de energie- audit voor de school opgesteld en nu voeren we de energiebesparende maatregelen uit. Knelpuntenplan voor fietsers en voetgangers op weg naar school.	Leerlingen uit de tweede en derde graad motiveren om actief deel te nemen. Ook collega's lopen niet echt warm voor de hele zaak. Het sluiten van buitendeuren en ramen tijdens de winterperiode.	Informatie en nuttige websites doorspelen. Goede nascholingen. Ondersteunen bij vragen en/of problemen.	Sommigen wel, afhankelijk van het feit of ze al dan niet actief meewerken of meegewerkt hebben aan MOS	Ik probeer dat zoveel mogelijk te doen en mijn handelen daarop af te stellen (Enkele van mijn collega's noemen me toch Mien de compostrien, omdat ik hen bij het invoeren van de verschillende vuilnisbakken – ook in de leraarskamer - om beter te sorteren steeds wees op het correct gebruik ervan).	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	NADINE VERHEUEN BULO SINT JOZEF 9000 GENT	WIJ HEBBEN EEN NIEUWBOUW EN KONDEN DAARDOOR EEN SIERTUIN EN EEN MOESTUIN + EEN KIPPENREN AANLEGGEN. WIJ HEBBEN DIT VOLLEDIG SAMEN MET DE KINDEREN GEDAAN. OOK IN DE KOOKLES WERKEN WE MET GROENTEN UIT ONZE BIOLOGISCHE TUIN. DE EIEREN VAN DE KIPPEN WORDEN OPGEHAALD EN VERWERKT.	WIJ ZIJN STEEDS OP ZOEK OM DE MOS-GEDACHTE TE VERTALEN NAAR HET NIVEAU EN NAAR DE INTERESSESFEER VAN ONZE KINDEREN. DE MENTALE HANDICAP MAG GEEN ARGUMENT ZIJN OM DE WAARDEN VAN HET MILIEU NIET OVER TE DRAGEN AAN DE LEERLINGEN.	WIJ ZIJN UITERST GELUKKIG MET SABINE VAN LANCKER DIE ONZE SCHOOL ZEER PERSOONLIJK BEGELEIDT EN DIE GOED WEEET MET WELKE DOELGROEP ZIJ TE MAKEN HEEFT.	WIJ KUNNEN GERUST STELLEN DAT DOOR MEE TE DINGEN NAAR HET LOGO DE MENTALITEIT IN DE SCHOOL SERIEUS VERANDERD IS EN DAT DE MILIEU-VRIENDELIJKHEID MOMENTEEL GOED AANWEZIG IS.	UITERAARD HEEFT ELKE LEERKRACHT EEN VOORBEELDFUNCTIE.	DE KINDEREN VAN VANDAAG ZIJN DE VOLWASSENEN VAN MORGEN. DAT MOET DE GRONDGEDACHTE ZIJN IN HET BELEID EN IN DE AANDACHT DIE IN DE SCHOLEN AAN HET MILIEU BESTEED WORDT.
	Nathalie Boeckx Hoofdstedelijk Atheneum Karel Buls 1020 Laken	Wij zijn nog maar net begonnen met het MOS-project. In januari 2008 hebben wij een heuse MOS-week, waar in zoveel mogelijk vakken aan het thema afval gewerkt wordt. Voorlopig hebben we alleen nog maar posters gehangen op al onze vuilnisbakken, zodat de leerlingen ook visueel kunnen zien in welke vuilnisbak ze hun afval moeten gooien.	De leerlingen hebben geen idee wat sorteren, recycleren... is.	Ik verwacht van de MOS-begeleidersploeg dat ze ons praktische voorbeelden aanreiken en ons opbouwende kritiek geven over de gedane projecten.	Dat is bij ons nog niet echt van toepassing. De leerlingen zien de affiches al wel hangen en denken wel een keertje meer na, maar een echte verandering is nog niet echt voelbaar.	Ja zeker! Ik ben ontzettend begaan met het milieu en probeer niet alleen mijn leerlingen te sensibiliseren om te sorteren, maar ook collega's. Ik geef hen een opmerking wanneer zij afval in een verkeerde vuilnisbak werpen. Ik neem ook dagelijks het openbaar vervoer in plaats van de wagen. Zo vermijd ik niet alleen files, maar zorg ik ook voor minder CO₂ uitstoot.	Maakt u thuis gebruik van zonne-energie? Indien nee, waarom niet? Stel nu dat iedereen meteen zou doen wat u vraagt, wat zou u dan verlangen van de mensen hier in België om de milieuproblemen op te lossen?

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Els Govaerts & Nathalie De Raeve Lucerna College 3600 Genk	Het behalen van logo 1 (energie): verkleinen van de lokalen, plaatsen van dubbel glas, organisatie milieuweek, verlagen plafonds...	We zitten in een oud fabrieksgebouw en verhuizen volgend schooljaar naar een nog te restaureren gebouw.	Dat ze ideeën aanreiken, feedback geven, informatie verstrekken...	Ja.	Ja, we hebben een voorbeeldfunctie (brooddoos, dubbelzijdig afdrukken, sorteren...)	Kunnen de scholen geen subsidies krijgen van uw afdeling indien ze milieuvriendelijker tewerk gaan?
	Patricia Smolders SBS De Hoeksteen (Korspel) 3581 Beringen	Onze school is brik-, blik- en aluminiumfolievrij. Er worden enkel gezonde dranken aangeboden in herbruikbare flesjes. Papier, plastic en etensresten worden zorgvuldig gesorteerd. De kinderen van het milieuwerkgroepje geven de etensresten aan de kippen en geiten van de burens. Installatie van drinkwaterfontein en aanplanting van bomen.	Enkele leerjaren moesten uitwijken naar een oud gebouw door stijging van het leerlingenaantal. Dat gebouw is onvoldoende geïsoleerd en de verwarming is verouderd. Hierdoor gaat jammer genoeg veel energie verloren.	Aanbod van bijscholingen, voorstelling van nieuwe projecten en hulp bij praktische problemen.	Inderdaad, de Iln zijn gemotiveerd en nemen actief deel. Ze kunnen constant voorstellen doen dankzij de MOS- ideeënbus.	Zeker, ik probeer dagelijks het goede voorbeeld te geven. Alle Iln kennen mij als de MOS-juf en weten dat ze mij hierover altijd mogen aanspreken.	De Iln van de provincie Limburg hebben zich even hard ingezet voor het derde logo als die van de provincie West-Vlaanderen. Het was voor hen een teleurstelling dat zij noch het logo van de minister konden ontvangen, noch met haar op de foto mochten.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Peggy Wellekens LP Boonschool 9320 Eredebodegem	Het behalen van de drie logo's – promoten van brooddozen en drinkbussen – plaatsen drinkwaterfontein, aanmaken van een composthoop, actieplan voor schooltuin – rookvrije school – project water en energie Dit schooljaar gaan we opnieuw voor de groene vlag!	De schooltuin die maar niet in orde komt...	Dat ze actief deelnemen aan het realiseren van de vooropgestelde MOS-actiedoelen. Dat ze een voorbeeld zijn voor de anderen en vooral voor de leerlingen.	De leerlingen zijn zeker milieubewuster geworden – er zijn verantwoordelijken die het PMD en de compost voor hun rekening nemen. Wat nog beter kan, is het respecteren van de natuur – sommige plukken nog steeds bloemen af of trekken vruchten van de bomen. Dat is zeker een werkpunt.	Ja, ik ben zeer milieubewust, niet alleen op school maar ook thuis.	Is het eventueel mogelijk om meer subsidies te bekomen om tuinen aan te leggen op school?
	Vrije Basisschool Lut Coorevits en Francesca Van de Moortele 8792 Desselgem	PMD-vrije school, drank in glazen flesjes, geen drankjes van thuis, brooddozen in plaats van plastic en aluminiumfolie	Doordat wij 1 centrale stookoliebrander hebben, wordt er soms gestookt in – op dat moment-leegstaande lokalen. Geen gebruik van milieuvriendelijke schoonmaak-producten.	Informeren en druk uitoefenen op directie MOS-scholen in verband met: energiebeheer, aankoop recyclagepapier, aankoop schoonmaak-producten, in nieuwbouw: verplichting van hemelwaterputten.	Dat denken en hopen we toch.	Heel zeker, thuis en op school.	Sensibiliseren van directie en financiële steun aan scholen om zaken te verwezenlijken. Promotie kraantjeswater in plaats van water uit flessen

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Rita Pijnaert Edugo Lourdes (kleuterschool) 9041 Oostakker	Bloementuin, groentetuin. Ons fruitafval wordt verwerkt tot compost. Tuinhuis met tuinmaterialen. Fruitbomen en bessenstruiken. Haagjes van buxus en lavendel. De kleuters brengen altijd de boterhammen voor de voormiddag en middag mee in een brooddoos. Kippen. Energiescan. PMD- vrije school. Drinkfontein. Gebruik gerecycleerd papier.	Het is moeilijk om ons restafval te meten. We gebruiken de grote containers samen met Edugo Slotendries (lagere school) We doen goed ons best om minder afval te produceren maar dat blijkt niet altijd uit de meting.	Eens een bezoek aan onze school om zo beter zicht te krijgen op onze werking en gepast advies te kunnen geven. We krijgen wel veel ondersteuning van de milieudienst van Stad Gent. Ook de financiële steun is heel welkom want er moet toch voorzien worden in materialen voor de milieuwerving.	Onze milieuwerving is zo goed opgenomen door iedereen dat we het allemaal heel normaal vinden. We zijn door de jaren heen echt een milieuvriendelijke school.	Ik denk het wel! Als je dat zelf niet doet, kun je het ook niet doorgeven aan je collega's en kleuters. Ik ben op school de MOS-verantwoordelijke.	Geef ons een financiële vergoeding. We moeten met onze werkingstoelagen voorzichtig omspringen. Er wordt steeds meer verlangd van de school, maar we krijgen daar de middelen niet voor! Deze werking vraagt ook wel wat extra tijd: afspraken maken met medewerkers buiten de school, contacten leggen om de juiste materialen aan te kopen, verslaggeving enz. Kun je er extra lestijd voor voorzien?
	Rita Vervae GBS Vlinderdreef 9180 Moerbeke- Waas	Sorteestraten, wekelijkse fruitdag, brooddozen-en drinkbussengebruik, ophalen van GFT voor compostvat door compostmaestro's van het zesde leerjaar, drinkwaterfontein, vele beestjes op school, kraantjeswater in de refter.	Groene "look" van de school.	Ondersteunende en raadgevende functie.	Zeker en vast! Werken aan een afvalarme school is voor de meeste leerlingen een geïntegreerde houding. De kleuterleidsters en de leerkrachten van de lagere klassen geven de kinderen een milieubewuste opvoeding mee. De leerkrachten van de hogere klassen kunnen hierop verder breien!	Ja, onze voorbeeldfunctie als leerkracht (en als volwassene) is in deze materie heel belangrijk!	Subsidie voor het groener maken van de scholen met een schooltuin, aanplanting, groene inkom. Aan banden leggen van de productie van individueel verpakte schoolkoekjes. Betaalde deeltijdse opdracht voor MOS-verantwoordelijken zou heus niet overbodig zijn (eerder oproep aan minister van onderwijs).

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Rita Nimmegeers Vrije Technische Scholen 9100 Sint-Niklaas	Afvalbeleid. Actiemomenten: warme truiendag. Samenwerking met organisaties: Natuurpunt (onderhoud bossen). Opnemen in curriculum.	Grotere groep sensibiliseren: leerlingen, leerkrachten, directie. Coördinatie- problematiek van nijverheidstechnische werkruimtes. Energiegebruik.	Succesverhalen van gelijkaardige scholen. Informatie over projecten verspreiden. Ondersteuning geven bij knelpuntsituaties.	Ja, maar er is nog een continent aan verbeteringen mogelijk.	Natuurlijk: zowel op het werk als thuis.	Ik vertrouw erop dat mensen die scholen afvaardigen (zoals de MOS-ploeg) deze communicatie voor hun rekening nemen. Ik investeer mijn energie in de kleine maar relevante biotoop die onze school is.
	Ronny Vanderperre Dominiek Savio instituut 8830 Gits	Participatie van de leerlingen in het onderhoud van alle groen rond de school. Aanleg en onderhoud door de leerlingen van ov2 van eigen tuin . Compostering. Containerpark en dus het scheiden van alle soorten afval.	Het gebruik van recycleerbaar materiaal zoals printpapier, herbruikbare bekens.	Dat ze, zoals nu al, voldoende motivatie en informatie doorgeven om "erin te vliegen!"	Vanaf dat ze bij ons op school toekomen, worden ze daar continu op gewezen met succes. Het wordt een "gewoonte" om milieuvriendelijke verantwoordelijkheid op te nemen.	Natuurlijk. Als leerkracht bgv en het vak groenzorg probeer ik op ons domein, dat daarvoor een ideaal kader is, de milieumicrobe door te geven.	Worden er financiële stimulansen vanuit leefmilieu gegeven wanneer er overgestapt wordt naar milieuvriendelijke producten? Er is namelijk heel weinig ruimte om (duurdere) milieuvriendelijke producten aan te kopen op school.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Roos Volcke Gesubsidieerde Vrije Lagere School Emmaüsinstituut 9880 Aalter	Permanente kippenren, compostvaten, fruitdag, brooddozen voor de lunch, fiets- en voetpool.	Motivatie bij leerlingen, leerkrachten en ouders. Het engagement verzwakt soms. Niet iedereen is bereid zich in te spannen in dezelfde mate.	Gedeelde verantwoordelijkheid en initiatief. Onze werkgroep bestaat uit een vertegenwoordiger van elk leerjaar, meestal kan ik op hun medewerking rekenen.	In theorie wel; de praktijk is soms anders. Een gedragsverandering teweegbrengen vraagt blijvende inspanningen en herhaalde acties, vnl. de controle blijft noodzakelijk. Jonge kinderen spontaan aan MOS laten denken is niet evident.	Vnl. voorbeeldfunctie, zelf afspraken opvolgen; herhaalde vraag en opmerkingen; uitleg tot motivatie m.b.v. oudere l.n.; problemen onder de aandacht brengen bij het team op personeelsvergadering.	
	Stefaan Grootaert Vrije Gemengde Basisschool 9990 Maldegem	Vorig schooljaar hebben wij resoluut alle PMD uit onze school verbannen. De leerlingen brengen geen drankjes meer mee in brikverpakking.	De kinderen brengen nog steeds voorverpakte koekjes mee in plaats van een koekendoosje. De ouders zouden moeten koeken in grote verpakking kopen.	Verder ondersteuning zoals het nu gebeurt.	We vinden van wel.	Ja.	

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS-begeleiders- ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Steven De Jonghe Gemeentelijke basisschool Centrumschool 8520 Kuurne	Afval sorteren: compostvaten, kippen, verschillende vuilnisbakken, brooddozen, glazen flesjes, fruitdag.	De naschoolse activiteiten door andere verenigingen.	Je het gevoel geven dat ze achter je idee staan, je stimuleren, ondersteuning geven, helpen organiseren en me begeleiden met de computer.	Ja, sorteren doen ze ook thuis. Kinderen wijzen ouders en soms leerkrachten op foute handelingen.	Zeker.	Scholen sneller energievriendelijker maken.
	Vera Van den Abeele Sint-Jozefscollege 8870 Izegem	Toiletten op regenwater. Drankfonteinjes. Verfraaiing speelplaatsen. Aanleg eco-tuin. Planten leerlingen- en leerkrachtenrefter. Spaarlampen. Affiches (deuren – rolluiken - lichten). Fruitactie: wekelijks stuk bio-fruit. Gezonder drankje: 's middags alternatief voor frisdrank (o.a. bio- sappen). Selectief inzamelen papier, inktpatronen, batterijen, kroonkurken en PMD).	Opvolging: dit jaar geen nieuwe leden (idem andere werkgroepen). Niet hip, spektakel- activiteiten trekken wél volk: kwisavond, trappenrun. Draagvlak beperkt, weinig medewerking. Intensieve bezigheid ten koste van gezin en gezondheid, gratis. Grenzen worden bereikt.	Ze zijn aanspreekbaar. MOSTERD is goed. Wel te weinig tijd om alles te lezen. Een suggestie: MOS- begeleiders komen naar school: pedagogische raad – directie – pedagogische studiedag.	Vermoedelijk beperkt. Sorteren doen we nu allen. Moeilijk om de invloed van de school aan te tonen. Resultaten moeilijk te meten. Binnen milieuwerkgroep zijn leerlingen ermee bezig. Milieuwerkgroep uitgegroeid tot vriendengroep. Er blijft iets hangen. Dit ook tijdens les. Je zaait wel, maar weet nooit wat je zult oogsten. Als je daar niet kunt mee leven, stap je beter uit het onderwijs.	Ecopower. Met fiets naar school. Met fietskar boodschappen. Krekelsparen – triodosbank. Spaarlampen + isolatie. Bio-winkel (aandacht lokale + streekgebonden gewassen+ weinig vlees). Kledij o.a. stof en Aarde + wereldwinkel. Lid mina- raad, velt, wervel, greenpeace, 11.11.11. Ecotuin. Regenwater (warm water – toilet – was). Radio met zwengel. Hervulbare pen en printer. Kringwinkel – ecoshop	Decreet : op school geen frisdrank meer. Campagne i.v.m. nefaste invloed suikers en additieven in voeding. Scholen subsiidiëren om eigen keuken terug op te starten. BPT-uren voorzien. Promoten DVD's: 'the real dirth of farmer John' – The world we feed – Our dealy bread .... Iedereen bewust maken band met de natuur!

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Yvan VH School voor Buitengewoon Secundair Onderwijs 't Vurstjen 9940 Evergem	Containerparkje. Gescheiden ophaling voor papier, metaal en steenpuin, inktcassettes en gsm's (artsen zonder grenzen), batterijen, groenafval. Afvoeren van heel wat fracties naar het containerpark en de chemokar, zoals houtafval, glas, tl- lampen, pc's, verf, plastiek verpakkingen, vezelplaat, olie en vetten.	Leerlingen op permanente basis goed laten sorteren, toezicht blijft nodig!	Vooraf informatie voor de leerlingen: affiches en 'eenvoudige' brochures.	Ja, maar nog niet iedereen, veel hangt af van de leerkracht die hen begeleidt. Dus ook de leerkrachten moeten regelmatig op hun verantwoordelijkheid gewezen worden en er aan herinnerd worden dat milieuzorg een constant gegeven is.	Uiteraard.	We proberen dagelijks onze leerlingen bij te brengen dat selecteren, sorteren en composteren belangrijk zijn voor een schoner milieu. Voor bepaalde fracties die we afleveren op het containerpark dienen we echter te betalen. Het zou al een hele stap vooruit zijn indien met de gemeentes kan overeengekomen worden dat voor scholen het containerpark en de chemokar gratis zijn.
	Bea Bradt BS De Wijze Eik 9030 Mariakerke	Minder restafval door de verplichte fruitdag op woensdag..Kinderen brengen uit zichzelf meer fruit mee naar school. Ze beseffen goed dat het gezond is en geen afval geeft. Drinkjes worden aangekocht in de Wereldwinkels. Meer kinderen komen met de fiets naar school.	Composteren : niemand weet precies hoe het in z'n werk gaat. Aanvraag voor hulp bij Ivago heeft weinig opgeleverd. Energie besparen is niet gemakkelijk : oude gebouwen, geen optimale isolatie.	Tips bij het uitvoeren van ideeën en het besparen van energie. Hulp bij het aanvragen van informatie en subsidies voor zonnepanelen of een groendak. Hulp bij het verspreiden van de strip (Dorine fietst) en samenwerken met Stad Gent en andere scholen, bvb. voor het beplanten van stukken grond of opruimacties.	Ja, een groter aantal kinderen komt met de fiets naar school. Het zouden er misschien nog meer kunnen zijn als ook meer leerkrachten met de fiets kwamen.	Absoluut. Ik zie er strikt op toe dat afval in de juiste bakjes terecht komt. Ik gebruik zo weinig mogelijk milieubelastende producten als verf, white spirit enz. Ik kopieer altijd recto- verso. Overtollige kopieën worden gebruikt als kladpapier. Ik neem altijd, maar dan ook altijd, de fiets om naar school te gaan.	Strenger toezicht op pesticiden en milieuvervuilende stoffen in producten. Beter geregeld openbaar vervoer en de mogelijkheid dat pendelaars hun fiets gratis mogen meenemen op de trein.

	Naam Naam school Gemeente	Belangrijkste realisatie op school op milieugebied	Belangrijkste knelpunt op school i.v.m. MOS	Wat verwacht je van de MOS- begeleiders-ploeg?	Handelen jouw leerlingen dankzij MOS met meer verantwoordelijkheid tgo. het milieu dan vroeger?	Neem jijzelf een milieuverantwoordelijke houding aan?	Heb je advies voor of een vraag aan de minister van leefmilieu?
	Peter Coradazzi BuSO De Richter 3600 Genk	Door verschillende sensibiliseringsacties, communicatie en structurele inpassing in het schoolwerkplan kunnen we nu eindelijk spreken over een vrijwel perfect afvalbeleid waarvan de leerlingen de basis zijn. -Enkele jaren geleden heeft onze school na een doorlichting van C-energie alle TL-armaturen vervangen en een vleugel van het gebouw geïsoleerd. Milieuvriendelijk en op termijn voelbaar in de portemonnee.	Wij werken in onze Buso school niet altijd met een makkelijk publiek. MOS is een streefdoel op zich dat in zeer grote mate vaak in contrast ligt met de thuissituatie. Herhalen, belonen en bestraffen is dan ook voor sommige leerlingen een pijnlijke boodschap.	MOS op zich is geen verplichting. De bereidwilligheid, het geduld en met momenten de tolerantie van de begeleidingsploeg maakt het mogelijk dat iedere school op een aangename manier kan instappen in het MOS-project.	Alle aspecten van MOS komen aan bod in de les en worden vakgericht omgezet in de praktijk. Door deze vakoverschrijdende aanpak nemen steeds meer leerlingen hun verantwoordelijkheid op en dat straalt uit naar de groep. Onze leerlingen zullen nooit wereldverbeteraars worden, maar ze dragen elk op hun eigen manier een steentje bij.	Als leerkracht bevind je je sowieso in een voorbeeldfunctie. Het wel zo dat sinds onze instap in het MOS-project ik toch wel onbewust op automatische piloot met alle aspecten i.v.m. het milieu, eender waar, bezig ben. (Weliswaar met de glimlach)	Respect voor het milieu en de betrokkenheid hieromtrent wordt in het beste geval met de paplepel ingegeven. Een utopie die wij als opvoedkundige instantie moeten opvolgen en continue bijsturen. Als onze minister daarvoor subsidies vrijmaakt zoals voor het MOS-project kan ik dat enkel toejuichen zonder aan de alarmbel te trekken. Laat ieder zijn plaats kennen in dit, toch wel, actueel gegeven!